

Nr 166.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.; given Stockholms slott den 13 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor; samt
- 2) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen redovisas ett av 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen framlagt förslag till vissa förbättringar av ersättningarna inom den statsunderstödda frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. Det konstateras, att de nuvarande ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen i allmänt förekommande inkomstlägen lämnar den arbetslöse kassamedlemmen en alltför låg kompensation för den genom arbetslösheten mistade inkomsten. Vid jämförelse med behovsprövade hjälpformer såsom fattigvården och kontantunderstöden framstår försäkringsersättningarna såsom otillräckliga. För att

möjliggöra en med hänsyn till löneutvecklingen skälig förbättring av ersättningarna föreslås, att maximibeloppet för daghjälpen höjes från 8 kronor till 20 kronor. Familjetilläggen föreslås bibehållna i samma utsträckning som f. n. Make- och husföreståndarinnettillägget föreslås höjt från 1: 25 till 2 kronor samt barntillägget från en krona till 1: 50 kronor per dag.

I fråga om överförsäkringsreglerna föreslås en provisorisk ändring.

Beträffande finansieringen av de föreslagna förbättringarna föreslås, att statens insats ökas främst genom en förbättring av grundstatsbidraget, vilket f. n. utgör 75 öre per dag för vilken daghjälp utgår. Grundstatsbidraget skall enligt förslaget utgå för varje dag, för vilken daghjälp utgivits, dels med ett grundbelopp av 2: 25 kronor vid en daghjälp av 5: 50 kronor, dels med ett tilläggsbelopp av 25 öre för varje hel krona varmed daghjälpen överstiger 5: 50 kronor. Det sammanlagda grundstatsbidraget kan uppgå till högst 5 kronor för varje understödsdag, vilket belopp nås vid en daghjälp av 16: 50 kronor. Om daghjälpen fastställs till lägre belopp än 5: 50 kronor föreslås grundstatsbidraget utgå med 40 % av det fastställda daghjälpbeloppet. Arbetslöshetskassa skall enligt förslaget inte komma i åtnjutande av det höjda grundstatsbidraget förrän kassan utger daghjälp med belopp, som oavsett grundstatsbidraget med minst en krona överstiger daghjälpen den 31 december 1952. Tillsynsmyndigheten föreslås dock få befogenhet att eftergiva detta krav.

Det till de erkända arbetslöshetskassorna utgående medlemsbidraget föreslås höjt från 2—4 till 3—5 kronor per årsmedlem.

De nya bestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1953.

Vid bifall till förslagen beräknas statsbidragskostnaderna för helt budgetår vid 2,6 understödda dagar per årsmedlem — 1950 års siffra — stiga från ca 14,7 milj. kronor enligt nuvarande bestämmelser till 27—28 milj. kronor med de föreslagna bestämmelserna och under förutsättning att den genomsnittliga daghjälpen, som 1952 utgjorde ca 7: 25 kronor, stiger till ca 12 kronor. För budgetåret 1953/54 föreslås ett statsbidragsanslag av 20 milj. kronor.

För att möjliggöra införandet av varannanmånadsrapportering inom arbetslöshetsförsäkringen föreslås vidare i propositionen viss ändring i förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Härjämte föreslås en förlängning under ytterligare 6 år av den fondgaranti, som lämnats Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa och som utlöper den 31 december 1953.

Förslag till

Förordning

angående ändrad lydelse av 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas, att 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

20 §.

20 §.

1 mom. Såsom daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot, för medlem som är familjeförsörjare fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse; och må vad sålunda utgår icke i något fall överstiga åtta kronor om dagen.

1 mom. Såsom daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot, för medlem som är familjeförsörjare fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse; och må vad sålunda utgår icke i något fall överstiga tjugu kronor om dagen.

Daghjälp skall utgöra minst två kronor; dock att daghjälp må utgå med lägre belopp:

1) i fall som följa av första stycket här ovan eller som omförmälas i 3 mom. i denna paragraf eller i 24 § första stycket;

2) till kvinnliga medlemmar eller till medlemmar, vilka ännu icke uppnått viss i stadgarna angiven ålder; dock, utom i fall som avses under 1), med lägst en krona;

3) då tillsynsmyndigheten på grund av särskilda skäl därtill lämnat medgivande.

Såsom familjeförsörjare — — — uppbära husföreståndarinnetillägg.

2 mom. Barntillägg utgör en krona om dagen för varje barn, för vilket

2 mom. Barntillägg utgör en krona 50 öre om dagen för varje barn, för

¹ Senaste lydelse av 20 § 1 och 2 mom. se SFS 1950:239.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

sådant tillägg skall utgå. Maketillägg och husföreståndarinetillägg utgöra vardera *en krona 25 öre* om dagen.

I daghjälp och familjetillägg må icke tillhopa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den i 1 mom. första stycket angivna arbetsförtjänsten; *dock att i fall, då antalet barn, för vilka barntillägg enligt 17 § 2 mom. skola utgå, överstiger två, det sammanlagda understödsbeloppet må uppgå till högst nio tiondelar av sagda arbetsförtjänst.* Måste understödet på grund härav minskas, skall först maketillägg eller husföreståndarinetillägg samt därefter, om det erfordras, jämväl barntillägg nedsättas eller helt innehållas. Familjetillägg må utgå, även om summan av daghjälp och tillägg överstiger *åtta* kronor om dagen.

vilket sådant tillägg skall utgå. Make- tillägg och husföreståndarinetillägg utgöra vardera *två kronor* om dagen.

I daghjälp och familjetillägg må icke tillhopa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den i 1 mom. första stycket angivna arbetsförtjänsten. Måste understödet på grund härav minskas, skall först maketillägg eller husföreståndarinetillägg samt därefter, om det erfordras, jämväl barntillägg nedsättas eller helt innehållas. Familjetillägg må utgå, även om summan av daghjälp och tillägg överstiger *tjuju* kronor om dagen.

Denna förordning träder i kraft den
1 juli 1953.

F ö r s l a g till

Förordning

angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas, att 2, 3, 5 och 6 §§ förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

2 §.

Grundstatsbidrag utgår med *75 öre* för varje dag, för vilken daghjälp utgivits.

Grundstatsbidrag utgår, *där ej annat följer av vad nedan i andra stycket sägs*, för varje dag, för vilken

¹ Senaste lydelse av 2 § se SFS 1950:240, av 5 § se SFS 1943:186 och av 6 § se SFS 1941:495.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

daghjälp utgivits, med *d e l s* ett grundbelopp av två kronor 25 öre vid en daghjälp av fem kronor 50 öre, *d e l s o c k* ett tilläggsbelopp av 25 öre för varje hel krona, varmed daghjälpn överstiger fem kronor 50 öre; dock må grundstatsbidraget *e j* i något fall uppgå till högre belopp än fem kronor för varje understödsdag.

Har daghjälpn fastställts till lägre belopp än fem kronor 50 öre, skall grundstatsbidraget utgå med 40 procent av det fastställda beloppet.

Daghjälpsbidrag utgår — — — — — särskilda bestämmelser.
 Familjetilläggsbidrag utgår — — — — — under året.

3 §.

För kassa, i vilken medlemmarna äro fördelade i olika understödsklasser, beräknas daghjälpbidraget särskilt för varje klass.

3 §.

För kassa, i vilken medlemmarna äro fördelade i olika understödsklasser, beräknas *grundstatsbidraget och* daghjälpbidraget särskilt för varje klass.

5 §.

Förvaltningsbidrag utgår — — — — — av tillsynsmyndigheten.
 Medlemsbidrag utgår *till kassa, som enligt stadgarna upptager veckavgifter*, med *fyra* kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som icke överstiger 3 000, med *tre* kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 3 000 men icke 25 000, och med *två* kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 25 000. *Till kassa, som upptager avgifter för månad eller längre tidsperiod, utgår medlemsbidrag med två tredjedelar av nu angivna belopp; på framställning av kassa äger dock Konungen medgiva, att medlemsbidraget må höjas intill belopp, beräknat enligt bestämmelserna i första punkten.*

5 §.

Medlemsbidrag utgår med *fem* kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som icke överstiger 3 000, med *fyra* kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 3 000 men icke 25 000, och med *tre* kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 25 000.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

6 §.

Antalet årsmedlemmar under visst år motsvarar summan av antalet medlemmar vid utgången av *varje kalendermånad av året, under vilken antagande till erkänd arbetslöshetskassa hela tiden varit gällande, dividerad med tolv.*

6 §.

Antalet årsmedlemmar under visst år motsvarar *en sjättedel av summan av antalet medlemmar vid utgången av envar av perioderna januari—februari, mars—april, maj—juni, juli—augusti, september—oktober och november—december eller, om antagande till erkänd arbetslöshetskassa gällt endast under del av året, vid utgången av varje dylik period, under vilken antagandet hela tiden varit gällande.*

Antalet understödda — — — — — samma år.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1953, varvid skall iakttagas följande.

2 § i den nya lydelsen skall, såvitt tillsynsmyndigheten ej annorlunda bestämmer, icke äga tillämpning beträffande viss arbetslöshetskassa, förrän kassan utgiver daghjälp med belopp som, därest bortses från grundstatsbidrag, med minst en krona överstiger daghjälpden den 31 december 1952.

Medlemsbidrag skall för år 1953 utgå med belopp motsvarande medeltalet mellan de belopp, som skola utgå enligt 5 § andra stycket i den nya lydelsen och de belopp, som skolat utgå enligt detta styckes äldre lydelse. Har antagande till erkänd arbetslöshetskassa upphört före den 1 juli 1953, skall medlemsbidraget dock beräknas enligt den äldre lydelsen.

Vid beräkningen av statsbidraget för år 1953 skall 6 § i den nya lydelsen tillämpas.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars
1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.* samt anför.

Inledning.

Genom beslut den 1 november 1951 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla utredningsmän för att inom departementet biträda med översyn av bestämmelserna rörande den frivilliga statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen. De med stöd av detta bemyndigande tillkallade utredningsmännen¹, vilka antagit benämningen 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen, har den 17 januari 1952 avlämnat förslag till ändrade bestämmelser om de erkända arbetslöshetskassornas rapporteringsskyldighet till tillsynsmyndigheten samt den 15 november 1952 förslag till vissa förbättringar av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m. (båda förslagen stencilerade). Vid avlämnande av sistnämnda förslag anförde utredningen, att dess arbete avser åtskilliga spörsmål, vilka kräver tidsödande undersökningar. Utredningen ansåg det icke möjligt att slutföra arbetet i sådan tid att därpå grundade förslag kunde tänkas bli förelagda 1953 års riksdag. Med hänsyn härtill och då förhållandena enligt utredningens mening är sådana att arbetslöshetsförsäkringen är i behov av snabbt stöd, har utredningen ansett sig böra i ett särskilt betänkande lägga fram förslag om vissa åtgärder i syfte att möjliggöra en förbättring av de av arbetslöshetskassorna lämnade ersättningarna redan fr. o. m. budgetåret 1953/54. Utredningen har för avsikt att i senare sammanhang lägga fram resultatet av den mera detaljerade översyn av ersättnings-

¹ Byråchefen L. Hultström, ordförande, ombudsmannen O. Berg, ledamoten av riksdagens andra kammare Sven Gustafson, sekreteraren B. Hagård, förbundskassören Helga Johansson, ledamoten av riksdagens andra kammare Carl Lindberg och ombudsmannen R. Lindfors.

bestämmelserna, varmed utredningen är sysselsatt, ävensom förslag i de särskilda frågor som utredningen i övrigt har att upptaga enligt de meddelade direktiven (säsongarbetslösheten, utvidgning av försäkringens omfattning till nya grupper etc.).

I det följande torde jag få behandla ifrågavarande båda utredningsförslag samt de däröver avgivna yttrandena. Vidare torde jag få upptaga frågan om förlängning av den fondgaranti, som lämnats Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa, samt vissa spörsmål beträffande kontantunderstöden.

Huvuddragen av den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen, gällande bestämmelser m. m.

Översikt.

Den nuvarande frivilliga statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen tillkom genom beslut av 1934 års riksdag och trädde i verksamhet 1935. Försäkringen handhaves av arbetslöshetskassor, organiserade av de försäkrade själva och erkända av tillsynsmyndigheten. Kassorna är i föreningsrättsligt hänseende organiserade som understödsföreningar och lyder under lagen om sådana föreningar. Deras verksamhet regleras dessutom genom särskilda författningar, nämligen förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor (i det följande kallad arbetslöshetskasseförordningen) med däri vidtagna ändringar (nr 151/36, 227/37, 99/38, 494/41, 185/43, 405/44, 777/44, 332/46, 712/46, 245/47, 368/47, 252/49 och 239/50), förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor (i det följande kallad statsbidragsförordningen), med däri vidtagna ändringar (nr 228/37, 495/41, 186/43, 713/46, 43/48 och 240/50), kungörelsen den 23 november 1934 (nr 554) angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor med däri genomförd ändring (nr 30/36) samt kungörelsen den 20 februari 1948 angående handläggningen av frågor om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor (nr 62).

De hittills registrerade arbetslöshetskassorna är alla organiserade såsom rikskassor för olika yrkesområden. Kassorna är bildade av vederbörande fackliga organisationer men är juridiskt sett fullt fristående i förhållande till dessa och tillika öppna sammanslutningar i den meningen att rätt till inträde i sådan kassa föreligger för envar, vilken såsom löntagare arbetar för annans räkning inom det ifrågavarande yrket, alltså även för fackligt oorganiserade arbetstagare. För fackligt organiserade löntagare är å andra sidan medlemskapet i kassorna som regel obligatoriskt. I de olika fackförbundens stadgar föreskrives nämligen, att dess medlemmar — med vissa undantag — också skall tillhöra arbetslöshetskassan.

Tillsynsmyndighet för arbetslöshetsförsäkringen är arbetsmarknadsstyrelsen, där beslutanderätten i vissa hithörande ärenden utövas av en särskild delegation med representanter för kassorna.

Kassamedlem erhåller vid arbetslöshet understöd efter en karenstid av i regel 6 dagar eller i några kassor 12 dagar. Understöd får utgå för högst 156 dagar under loppet av en tolv månadersperiod eller under ett och samma arbetslöshetsfall. De flesta kassorna ger emellertid inte understöd för så lång tid; tiden varierar mellan 120 och 156 dagar. Sedan medlemmen fått understöd för högsta möjliga antal dagar, är han utförsäkrad för återstoden av 12-månadersperioden.

För understödsrätt fordras att vissa försäkringsvillkor skall vara uppfyllda.

Enligt de grundläggande s. k. avgiftsvillkoren uppkommer rätt till understöd först då medlem i en arbetslöshetskassa erlagt minst 52 veckoavgifter (eller 12 månadsavgifter), varav minst 20 veckoavgifter (eller 5 månadsavgifter) måste ha erlagts inom de 12 månader, som ligger närmast före arbetslöshetens början.

Ett annat villkor för att erhålla understöd är att den försäkrade kan förete intyg från den offentliga arbetsförmedlingen, att han sökt arbete men att något lämpligt sådant inte kunnat erbjudas honom. Försäkringen är avsedd att utgöra ett skydd vid *oförvållad* arbetslöshet. Den, som frivilligt utan giltig anledning lämnar sitt arbete, skall sålunda avstängas från rätt till understöd under en tid av fyra veckor. Samma påföljd drabbar den, som vägrar antaga ett erbjudet arbete, vilket enligt gällande bestämmelser är att anse såsom lämpligt.

Det fordras vidare, att den arbetslöse kassamedlemmen skall vara arbetsför och i övrigt oförhindrad att taga arbete. En sjuk medlem är sålunda inte berättigad till försäkringsförmåner från den erkända arbetslöshetskassan förutsatt att sjukdomen gör honom helt arbetsoförmögen.

För varje dag, som en försäkrad är berättigad till understöd, utgår en viss daghjälp. Härtill kan komma familjetillägg, vilka numera utgöres av barn- och maketillägg samt husföreståndarinetillägg.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras dels genom avgifter av de försäkrade, dels genom statsbidrag.

Socialvårdskommittén har i sitt betänkande med utredning och förslag angående lag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring (SOU 1948: 39) lämnat en utförlig redogörelse för försäkringen fram t. o. m. år 1947 (s. 63—104). Här torde få hänvisas till nämnda redogörelse. I författningarna rörande försäkringen har, sedan redogörelsen skrevs, ändring gjorts endast i två hänseenden. Genom beslut av 1949 års riksdag har bestämmelserna om kassornas placering av fondmedel ändrats. Vidare har enligt beslut av 1950 års riksdag det av staten bestridda kristillägget till arbetslöshetskassorna ombildats till ett grundstatsbidrag. Samtidigt höjdes daghjälpens maximibelopp från 7 till 8 kronor.

Arbetslöshetsförsäkringens omfattning vid slutet av år 1935 och 1940 samt åren 1945—1952 framgår av följande tabell.

År 1911/12	Antal kassor	Antal medlemmar i 1 000-tal		
		Män	Kvinnor	Summa
1935	5	28	26	54
1940	14	130	80	210
1945	33	670	149	819
1946	35	713	159	872
1947	36	787	169	956
1948	37	853	180	1 033
1949	37	881	182	1 063
1950	37	899	187	1 086
1951	38	920	202	1 122
1952	38	937	206	1 143

Försäkringen omfattar numera de flesta fackligt organiserade arbetarna. Av Landsorganisationens medlemmar tillhörde i juli 1952 1 017 000 eller något över 76 % försäkringen. Bland de fackförbund, som inte bildat erkänd arbetslöshetskassa, kan nämnas Svenska pappersindustriarbetareförbundet, Svenska kommunalarbetareförbundet, Svenska tobaksindustriarbetareförbundet samt Svenska litografförbundet.

Av de till Tjänstemännens centralorganisation anslutna medlemmarna tillhörde i juli 1952 något över 125 000 eller ca 79 % av de i enskild tjänst anställda försäkringen. Bland tjänstemännen har bl. a. arbetsledarna, industritjänstemännen och handelstjänstemännen bildat erkända arbetslöshetskassor. Stora grupper av tjänstemän står utanför försäkringen. Av dessa, främst statligt och kommunalt anställda, har emellertid många ringa eller ingen arbetslöshetsrisk.

I bilaga 1 till detta protokoll lämnas en förteckning över kassorna den 30 juni 1952 med angivande av medlemsantal och tillförsäkrad daghjälp och i bilaga 2 en sammanställning med uppgifter om utbetalade försäkringser-sättningar år 1951.

Arbetslöshetens och understödsrörelsens omfattning i kassorna framgår av följande tabell med uppgifter om dels antalet för arbetslöshet fristämp-lade veckor i procent av antalet möjliga (arbetslöshetsprocenten), dels antalet understödda dagar.

År	Arbetslöshets- procent	Antal understödsdagar	
		totalt (1 000-tal)	per medlem
1935	9,0	158	3,9
1936	11,4	400	5,2
1937	8,9	624	5,2
1938	7,9	988	5,6
1939	6,4	806	4,3
1940	7,9	1 502	7,3
1941	8,6	2 027	7,4
1942	5,2	2 169	5,1
1943	4,9	1 851	2,7
1944	5,1	1 995	2,7
1945	5,1	2 423	3,0
1946	4,0	1 639	1,9
1947	3,9	1 588	1,7
1948	4,4	2 372	2,3
1949	3,9	2 948	2,8
1950	3,5	2 805	2,6
1951	2,9	1 674	1,5

Beträffande kassornas verksamhet under åren 1935—1951 hänvisas i övrigt till bilaga 3.

Försäkringens effektivitet, som kan uttryckas i antalet understödda dagar i procent av antalet arbetslösa dagar, är beroende av försäkringsvillkoren, såsom avgiftsvillkor, karenstid, utförsäkring, säsongrestriktioner. Även arbetslöshetens omfattning och arbetslöshetsperiodernas längd har viss betydelse. Effektiviteten är olika inom olika yrken. Inom vissa yrken är arbetslöshetsfallen långvarigare än inom andra. Vid låg arbetslöshet med korta arbetslöshetsperioder verkar karenstiden minskande på effektiviteten. Vid större arbetslöshet med längre arbetslöshetsperioder betyder karenstiden mindre.

Försäkringens effektivitet under åren 1935—1951 framgår av följande tablå.

År	Understödsprocent	År	Understödsprocent
1935	13,6	1943	17,9
1936	14,7	1944	17,1
1937	18,7	1945	18,9
1938	22,5	1946	15,4
1939	21,2	1947	14,2
1940	29,5	1948	17,0
1941	27,9	1949	22,9
1942	30,0	1950	24,2
		1951	16,5

Under år, då större arbetslöshetskassor börjat sin verksamhet, påverkas effektiviteten härav då medlemmarna i dessa kassor som regel kan uppbära understöd först efter en viss tid.

Försäkringsersättningarna.

Bestämmelser angående den kontanta ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen, dess former och storlek finnes meddelade i 17 och 20 §§ arbetslöshetskasseförordningen.

Erkänd arbetslöshetskassa skall utgiva understöd dels i form av ett för dag beräknat belopp, benämnt daghjälp, dels i form av familjetillägg till daghjälpen. Familjetillägg utgöres av barntillägg samt, i den mån kassan så beslutat, maketillägg och husföreståndarinnetillägg. Beslut om utgivande av husföreståndarinnetillägg må meddelas endast av kassa, vari maketillägg utgår. Understöd må därjämte utgivas såsom hjälp till täckande av rese- och flyttningkostnader för tillträdande av arbete å annan ort.

I annan form än nu sagts må understöd inte utgivas av erkänd arbetslöshetskassa.

Daghjälp och familjetillägg må, såvida omständigheterna därtill föranleder, helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

Från början utgjordes understödet endast av *daghjälp* samt hjälp till rese- och flyttningkostnader. Daghjälpen skulle utgöra minst 2 kronor och högst 6 kronor. Fr. o. m. den 1 mars 1945 fick daghjälpen jämte det sam-

tidigt införda kristillägget av 75 öre per dag uppgå till högst 7 kronor per dag.

Enligt de fr. o. m. den 1 juli 1950 gällande bestämmelserna må såsom daghjälp ej utgivas mer än som svarar mot, för medlem som är familjeförsörjare fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse och må vad sålunda utgår inte i något fall överstiga 8 kronor om dagen.

Daghjälp skall utgöra minst 2 kronor; dock att daghjälp må utgå med lägre belopp

1) i fall, då avdrag skall göras å ersättningen med hänsyn till nyssnämnda bestämmelse;

2) till kvinnliga medlemmar eller till medlemmar, vilka ännu inte uppnått viss i stadgarna angiven ålder; dock, utom i fall som avses under 1), med lägst en krona;

3) då tillsynsmyndigheten på grund av särskilda skäl därtill lämnat medgivande.

Genom beslut av 1941 års vårriksdag infördes *barntillägg* såsom obligatorisk försäkringsförmån. Erkänd arbetslöshetskassa var skyldig att senast den 1 januari 1942 i sina stadgar införa bestämmelser om barntillägg. Detta utgick till en början med 60 öre per barn och dag. Genom beslut av 1944 års höstriksdag höjdes barntilläggets belopp till en krona per barn och dag. Bestämmelser härom, vilka fortfarande gäller, trädde i kraft den 1 mars 1945.

Barntillägg utgår till försäkrad, som har barn eller adoptivbarn under 16 år, vilket är kyrkoskrivet hos honom eller beträffande vilket eljest på av tillsynsmyndigheten föreskrivet sätt styrkes, att den försäkrade fullgör honom åliggande underhållsskyldighet. Efter samma grunder skall barntillägg utgivas till gift försäkrad för andra makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap. I intet fall må dock barntillägg för ett och samma barn utgå till mera än en person. Är flera personer berättigade till barntillägg för samma barn, skall tillägget utgå till fadern, om han är en av de berättigade, samt eljest till modern.

Bestämmelserna om *maketillägg*, vilka trädde i kraft den 1 juli 1941, tillkom för att bereda kassorna tillfälle att ge försäkrad, som hade hustru att försörja, större möjlighet att reda sig på förmånerna från kassan utan att behöva vända sig till kommunala hjälporgan. Tillägget avsåg sålunda till en början endast hustru men omvandlades den 1 april 1947 till ett generellt maketillägg. Någon skyldighet för kassorna att utbetala maketillägg föreligger inte.

Hustrutillägget utgick till en början med en krona per dag. Sedan den 1 mars 1945 utgår tillägget (sedan den 1/4 1947 maketillägget) med en krona 25 öre per dag. Samtliga erkända arbetslöshetskassor har i sina stadgar infört bestämmelser om maketillägg.

Maketillägg utgår till medlem för make eller den, med vilken medlem-

men varit gift och beträffande vilken på av tillsynsmyndigheten föreskrivet sätt styrkes, att medlemmen fullgör honom åliggande underhållsskyldighet. Maketillägg skall dock inte lämnas där den, för vilken sådant tillägg eljest skolat utgå, har förvärvsarbete motsvarande tre dagar eller därutöver i veckan eller själv uppbär daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

Fr. o. m. den 1 april 1947 infördes rätt för kassorna att utge *husföreståndarinnetillägg*. Sådant tillägg utgår till medlem, vilken inte är gift och ej heller uppbär maketillägg, för kvinna, som varaktigt har gemensam bostad med medlemmen och erhåller sin huvudsakliga försörjning genom att förestå medlemmens hushåll. Beträffande husföreståndarinnetillägg skall vad nyss sagts om inskränkning i rätten att uppbära maketillägg äga motsvarande tillämpning, därvid dock hushållsarbete i medlemmens hem inte skall räknas som förvärvsarbete.

Husföreståndarinnetillägget utgår med samma belopp som maketillägget. Samtliga erkända kassor utger sådant tillägg.

I daghjälp och familjetillägg må inte tillhopa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den förut angivna arbetsförtjänsten; dock att i fall, då antalet barn, för vilka barntillägg skall utgå, överstiger två, det sammanlagda understödsbeloppet må uppgå till högst nio tiondelar av arbetsförtjänsten. Måste understödet på grund härav minskas, skall först maketillägget eller husföreståndarinnetillägget samt därefter, om det erfordras, jämväl barntillägget nedsättas eller helt innehållas. Familjetillägg må utgå även om summan av daghjälp och tillägg överstiger 8 kronor om dagen.

Sedan den 1 juli 1941 kan medlemmar i erkända arbetslöshetskassor på vissa villkor erhålla *hyreshjälp från arbetslöshetsnämnd* i samband med daghjälp från kassan.

Enligt bestämmelserna i 31 § kungörelsen den 27 maj 1949 (nr 278) angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (arbetslöshetskungörelsen) må hyreshjälp i ömmande fall utgå för tid, varunder arbetslös åtnjuter daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

Såväl i fråga om behovsprövning som i andra avseenden gäller beträffande hyreshjälp till kassamedlem samma regler som för annan arbetslöshetshjälp. Dessutom är emellertid uppställt som villkor, att medlemmen — vid den tid då hyreshjälp skall börja utgå — under de närmast förflutna 30 kalenderdagarna uppburit daghjälp från kassan under minst 18 dagar. Har medlemmen under ifrågavarande 30-dagarsperiod först åtnjutit daghjälp från kassan och sedermera under vissa dagar erhållit dagunderstöd från arbetslöshetsnämnd, får antalet understödda dagar sammanräknas. 18-dagarsvillkoret måste undantagslöst tillämpas, då kassamedlem första gången ansöker om hyreshjälp.

Försäkringens finansiering.

Enligt 26 § arbetslöshetskassaförordningen skall erkänd arbetslöshetskassa upptaga fasta *medlemsavgifter* dels för tid, då medlem för annans

räkning mot avlöning användes till arbete, som utföres annorstädes än i medlemmens hem, dels ock för tid, då han med helt eller delvis bibehållen avlöning åtnjuter ledighet av annan anledning än sjukdom, värnplikts-tjänstgöring eller barns börd. Kassa kan därjämte i sina stadgar föreskriva, att särskild avgift skall erläggas vid inträde i kassan eller vid övergång till högre understödsklass eller av medlem, som underlåtit att i rätt tid betala fast avgift eller uttaxerat belopp.

I de flesta kassor betalar medlemmarna en viss avgift per vecka. Endast elva kassor, huvudsakligen tjänstemannakassor, upptar f. n. avgift per månad. Avgifternas storlek varierar mellan de olika kassorna och inom dessa mellan de olika klasserna. Enligt bestämmelserna i 13 § understödsföreningslagen, under vilken de erkända arbetslöshetskassorna lyder, skall avgifterna vara så avvägda, att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster må antagas förslå till infriande av förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga föreningen åliggande utgifter ävensom till föreskriven fondbildning. Avgifternas upptagande må inte göras beroende av inträffade försäkringsfall. Ej heller må avgifterna utgå med olika belopp för olika grupper av föreningens medlemmar i vidare mån än som skäligen föranledes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å försäkringsrisk eller å understödsrätt, till den del densamma grundas å erlagda medlemsavgifter.

Från början utgick *statsbidrag* till arbetslöshetskassorna i form av daghjälpbidrag och förvaltningsbidrag. I samband med införandet av familjetillägg tillkom ett särskilt familjetilläggsbidrag år 1941. Fr. o. m. den 1 mars 1945 utgick ett särskilt kristillägg, helt bekostat av statsmedel, med 75 öre till varje daghjälp. Kristillägget omvandlades fr. o. m. den 1 juli 1950 till ett grundstatsbidrag.

Statsbidrag utgår f. n. enligt statsbidragsförordningen såsom grundstatsbidrag, daghjälpbidrag, familjetilläggsbidrag och förvaltningsbidrag.

Grundstatsbidraget utgår med 75 öre för varje dag, för vilken daghjälp utgivits.

Daghjälpbidraget utgick till en början för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för understöd vid arbetslöshet under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande. Procenttalet bestämdes i förhållande till det genomsnittliga daghjälpbeloppet samt antalet understödda dagar per medlem i överensstämmelse med en särskild tabell. Efter genomförandet av vissa ändringar 1937 upptogs frågan om daghjälpbidraget ånyo till behandling år 1941 (prop. nr 214). Den ändring, som då föreslogs, avsåg endast ett återställande av förhållanden, som den allmänna prisstegringen rubbat. Därjämte utgjorde den en konsekvens av arbetsmarknadskommissionens förslag till nya grunder för kontantunderstödet. Utan en dylik höjning syntes det inte vara möjligt att kunna bibehålla de försäkrades intresse för att genom avgiftsbetalning delta i bestridandet av sina arbetslöshetskostnader.

I utlåtande (nr 33) över propositionen framhöll andra lagutskottet bl. a.,

att den gällande principen med lägre bidragsprocent vid högre daghjälsbelopp verksamt bidragit till att skapa det enligt utskottets mening otillfredsställande förhållandet, att medlemmarna i de erkända arbetslöshetskassorna i allmänhet försäkrat sig till så låga daghjälsbelopp, att dessa omöjligt kunde anses tillräckliga såsom understöd vid inträffande arbetslöshet. Då utskottet tagit till sin uppgift att söka åstadkomma bestämmelser, som skulle påverka medlemmarna att försäkra sig till relativt höga daghjälsbelopp — givetvis dock i skäligt förhållande till vederbörandes arbetsinkomst — föreslog utskottet, att vid ett och samma antal understödda dagar per medlem och år enahanda procentsatser skulle gälla för statsbidraget till daghjälsbelopp, oavsett daghjälsbeloppets höjd.

Bestämmelser i överensstämmelse med utskottets förslag trädde i kraft den 1 juli 1941 och gäller fortfarande.

Daghjälsbidraget utgår för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för daghjälp under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande, efter avdrag dock från nämnda kostnader av belopp, som svarar mot grundstatsbidraget. Procenttalet bestämmes i förhållande till antalet understödda dagar per medlem och år. Daghjälsbidrag utgår först då antalet understödda dagar per årsmedlem överstiger 3. Daghjälsbidragsprocenten stiger från 3,0 vid 3,25 understöddsdagar till 75,0 vid 26—35 understödda dagar per årsmedlem.

Familjetilläggsbidrag utgår för kalenderår med belopp motsvarande 75 % av kassans sammanlagda utgifter för familjetillägg under året.

Till belysning av det nuvarande statsbidragssystemets verkningar lämnas följande uppgifter om statsbidragets storlek per understöddsdag räknat vid olika värden för antalet understöddsdagar per medlem och år (u-dagar) vid en daghjälp av 8 kronor. Familjetillägg har beräknats för hustru och ett barn. Daghjälp jämte familjetillägg uppgår alltså sammanlagt till 10 kronor 25 öre.

Antal understöddsdagar	Grundstatsbidrag		Daghjälsbidrag		Familjetilläggsbidrag		S:a statsbidrag	
	kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%
0—3 ..	0: 75	7,3	—	—	1: 69	16,5	2: 44	23,8
5	0: 75	7,3	1: 59	15,5	1: 69	16,5	4: 03	39,3
15	0: 75	7,3	4: 86	47,4	1: 69	16,5	7: 30	71,2
26	0: 75	7,3	5: 44	53,1	1: 69	16,5	7: 88	76,9

Förvaltningsbidraget utgick till en början med två kronor per årsmedlem samt med belopp motsvarande vad under året utgivits i arvode till styrelseledamot och revisor, utsedda av tillsynsmyndigheten. Förvaltningsbidraget höjdes 1937, varjämte bidraget differentierades efter kassornas storlek. År 1943 genomfördes den ändringen, att kassor med månadsavgifter fick ett lägre bidrag än kassor med veckoavgifter.

Förvaltningsbidrag utgår enligt nu gällande bestämmelser för kalenderår dels med ett i förhållande till antalet årsmedlemmar i kassan under året

beräknat belopp (medlemsbidrag), dels med belopp motsvarande vad under året utgivits i arvode till styrelseledamot som utsetts av tillsynsmyndigheten.

Medlemsbidrag utgår till kassa, som enligt stadgarna upptager veckoavgifter, med fyra kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som inte överstiger 3 000, med tre kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 3 000 men inte 25 000, och med två kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 25 000. Till kassa, som upptager avgifter för månad eller längre tidsperiod, utgår medlemsbidrag med två tredjedelar av nu angivna belopp; på framställning av kassa äger dock Konungen medgiva, att medlemsbidraget må höjas intill belopp, beräknat enligt de för kassor med veckoavgifter gällande bestämmelserna.

I fråga om *fondbildning* föreskrevs till en början, att erkänd arbetslöshetskassa såsom fond skulle avsätta tillgångar, motsvarande i fråga om kassor med 10 000 medlemmar eller däröver minst genomsnittliga beloppet av de tre sistförflutna årens inkomster i form av erlagda avgifter och erhållet statsbidrag, i fråga om kassor med 500 medlemmar eller därunder minst fyra gånger ett på samma sätt beräknat belopp och i fråga om kassor med flera än 500 men färre än 10 000 medlemmar minst det belopp tillsynsmyndigheten med ledning av de angivna siffrorna bestämde. Nya bestämmelser trädde i kraft den 1 juli 1937.

Enligt bestämmelserna i 27 § arbetslöshetskasseförordningen skall erkänd arbetslöshetskassa såsom fond avsätta tillgångar, motsvarande i fråga om kassor med 10 000 medlemmar eller däröver minst två gånger genomsnittliga beloppet av de tio sistförflutna årens inkomster i form av erlagda avgifter och erhållet statsbidrag, i fråga om kassor med 500 medlemmar eller därunder minst fyra gånger ett på samma sätt beräknat belopp och i fråga om kassor med flera än 500 men färre än 10 000 medlemmar minst det belopp, tillsynsmyndigheten med ledning av här angivna siffror bestämmer.

Utbetalning av understöd må ej påbörjas, förrän tillsynsmyndigheten med hänsyn till fondens storlek samt kassans ekonomiska ställning i övrigt därtill lämnat medgivande.

Överskott å verksamheten skall tillföras fonden. Denna får endast tagas i anspråk, i den mån kassans inkomster ej förslår till täckande av kassans löpande utgifter.

De erkända arbetslöshetskassornas lokala *administration* handhaves av redogörare, som upptager avgifter, verkställer utbetalning av understöd, redovisar härför samt lämnar redovisning i övrigt beträffande medlemmarna på en ort eller inom ett visst område. I många fall har redogörarna medhjälpare, uppbornsmän (verkstadskassörer etc.), på de olika arbetsplatserna. Redogörarna är underställda och redovisningsskyldiga till vederbörande kassas huvudkontor. Detta handhar förvaltningen av kassans fondmedel, kassans ekonomi i övrigt samt instruktionen och kontrollen av redogörarna.

Förbättring av försäkringsersättningarna.

Utredningsförslaget.

Vissa allmänna synpunkter rörande arbetslöshetsförsäkringen.

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen har inledningsvis anfört, att även om arbetslösheten inte varit något större samhällsproblem under en lång följd av år, måste samhället ändå i olika avseenden stå rustat att möta en arbetslöshet. De samhälleliga åtgärderna bör i första hand inriktas på att fortast möjligt bereda de arbetslösa sysselsättning genom arbetsförmedling eller på annat sätt på den öppna arbetsmarknaden och i den mån detta ej är möjligt genom anordnande av särskilda arbeten. Vid sidan av arbetslinjen måste emellertid alltid finnas ett kontant understöd, enär arbetslinjen särskilt vid oenhetlig sysselsättning är svårdirigerad, kräver lång starttid och inte kan göras så differentierad, att alla kan omedelbart hjälpas.

Av olika former av kontantunderstöd har, fortsätter utredningen, försäkringslinjen allmänt erkänts som den principiellt riktigaste. En arbetslöshetsförsäkring är den bästa vägen för hjälp till självhjälp. Genom sin avgiftsbetalning gör den försäkrade själv en insats. Genom det skydd försäkringen ger kan den försäkrade se mot framtiden och även en tids arbetslöshet med en viss tillförsikt, med huru stor är givetvis beroende på försäkringens effektivitet. En försäkring har emellertid företräde framför varje annan form av kontantunderstöd inte endast ur den försäkrades synpunkt utan även ur samhällets. En arbetslöshetsförsäkring har nämligen ur flera olika synpunkter en viss samhällsekonomisk betydelse.

Genom arbetslöshetsförsäkringen bedrives en ingalunda ringa sparverksamhet. Under senare år har omkring 30 milj. kronor årligen uppburits i avgifter inom de erkända arbetslöshetskassorna. Under tider med inflations-tendenser bidrager således försäkringen i sin mån till att begränsa konsumtionen. Den verkar genom avgiftsuppsamlingen och fondbildningen i viss utsträckning dämpande på inflationen.

Angivna förhållande kan ses även ur en annan synvinkel. Inom försäkringen fonderas överskottet varje år. Under tider med god sysselsättning stiger fonderna med betydande belopp. Under år 1951 uppgick fonderingen till nära 22 milj. kronor. Kassornas sammanlagda fonder uppgick den 31 december 1951 till nära 180 milj. kronor. På detta sätt samlas en reserv, som kan tagas i anspråk vid ökad arbetslöshet för delvis uppehållande av konsumtionen. Härigenom blir arbetslöshetsförsäkringen — ehuru givetvis i mycket begränsad omfattning — en konjunkturtjämnande faktor.

Vid arbetslöshet av större omfattning blir utbetalningen av försäkringsförmåner större än avgiftsbetalningen och statsbidraget, varför fonden får tagas i anspråk. Detta innebär, att understödskostnaderna till den del, som motsvarar fonduttaget, inte behöver tagas från de löpande inkomsterna, vare sig statens eller de försäkrades.

Vid vikande högkonjunktur och begynnande deflation med minskande sysselsättning kommer inkomsterna att bli lägre och i fall av arbetslöshet att helt utebli. Konsumtionen kommer att härigenom bli mindre, varigenom förutsättningar skapas för ny arbetslöshet. En minskning av konsumtionen kan få stor betydelse, då huvuddelen av nationalinkomsten användes för konsumtion. Det gäller alltså att i görlig mån söka vidmakthålla köpkraften i samhället genom att så långt möjligt ersätta inkomstbortfallet vid arbetslöshet. En arbetslöshetsförsäkring kan vara ett led i dessa strävanden och kan komplettera andra åtgärder, som vidtages i samma syfte. Ju närmare försäkringsersättningarna kommer inkomstbortfallet, desto större blir försäkringens betydelse i ifrågavarande avseende. Ur dessa synpunkter bör ersättningarna från försäkringen vara relativt höga.

I den mån försäkringen kommer att omfatta allt flera yrkesgrupper och ersättningarna blir så höga, att de är tillräckliga för den försäkrades och hans familjs uppehälle, kommer betydelsen av kontantunderstöd och andra hjälpformer, vilka helt bekostas av allmänna medel, att minska. Kontantunderstödet skulle i sådant fall som regel behövas endast för utförsäkrade och för de grupper, som nu eller framdeles inte är försäkringsbara.

En arbetslöshetsförsäkring kan även ha den fördelen, att arbetslösa, eftersom de har rätt till ersättning från försäkringen, även vid kortare arbetslöshetsperioder anmäler sig som arbetssökande på arbetsförmedlingen och därigenom ställer sig till arbetsmarknadens förfogande. Den offentliga arbetsförmedlingen tillföres utan större tidsutdräkt ett utbud av arbetskraft, som under andra förhållanden inte så snabbt kommit arbetsmarknaden till godo. Särskilt under tider av inflation, varvid man som regel har stark efterfrågan på arbetskraft, är denna egenskap hos försäkringen värdefull för samhälle och näringsliv.

Även om arbetslösheten under många år inte varit något allvarligare samhällsproblem, framstår dock arbetslösheten för den enskilde allt fortfarande som personligt ödeläggande, inte endast ekonomiskt utan även psykiskt och fysiskt. Erfarenheten under de senaste åren visar, att det finnes en viss risk för arbetslöshet även under år med full sysselsättning. Arbetslösheten måste därför kännas som ett hot mot tryggheten.

Den individuella arbetslöshetsrisken, d. v. s. den enskildes på grund av vissa personliga förhållanden föreliggande arbetslöshetsrisk, torde inte ge upphov till arbetslöshet i större omfattning. Arbetslösheten som massföreteelse förorsakas av andra faktorer.

Politiska, sociala eller liknande förhållanden, samhällsngripanden m. m. kan härvid vara av betydelse. Särskilt under det senaste världskriget och åren därefter har dylika ingripanden förekommit. Genom lagstiftning och på annat sätt kan efterfrågan på arbetskraft inom visst område direkt eller indirekt påverkas. Även om det råder full sysselsättning, dröjer det en viss tid, innan en omställning skett och en anpassning åstadkommit efter de nya förhållandena. Åtgärder på penning- och kreditväsendets område är av stor betydelse.

De fortgående förändringarna inom näringslivet och det förhållandet, att en anpassning efter dessa förändringar måste taga någon tid, kan skapa en viss, begränsad arbetslöshet. Förändringar i efterfrågan på varor gör att industrier måste lägga om sin drift eller helt lägga ned denna. Genom uppfinningar och rationaliseringsåtgärder frigöres arbetskraft. Nya industrier skapas, som drager till sig arbetskraft. På detta sätt är en ständig omdaningsprocess i gång, som medför viss arbetslöshet.

Den svenska arbetsmarknaden kännetecknas bl. a. av den årligen återkommande säsongarbetslösheten, främst beroende på klimatet, men i någon mån även på säsongfluktuationer i förbrukningen av vissa varor. I det fall säsongarbetslösheten infaller på olika tider inom olika yrkesområden, behöver verkningarna av säsongvariationerna inte bli så stora. Sysselsättningen kan i dylika fall i viss utsträckning utjämnas genom lämpliga yrkeskombinationer. Man kan ej bortse ifrån att försäkringens framtvingande av även de säsongarbetslösa till arbetsförmedlingarna är av betydelse för att få arbetstagarnas arbetskraft utnyttjad i rationella dylika kombinationer.

Ytterligare ett par faktorer som orsak till arbetslöshet, som uppträder även vid stark efterfrågan på arbetskraft, kan framhållas i detta sammanhang. Klimatiska och andra naturförhållanden kan förorsaka arbetslöshet, likaså eldsvådor och andra olyckor vid arbetsplatserna. Arbetslöshet av detta slag torde emellertid som regel vara av kortare varaktighet och av mindre omfattning. För en viss ort, som för sin försörjning är beroende av en enda industri, kan dock exempelvis en ödeläggande brand på arbetsplatsen lokalt sett få svåra verkningar.

Av det anförda framgår, anför utredningen, att en viss arbetslöshetsrisk finnes även under år med full sysselsättning. Många kan därför inte ens under dylika år känna sig säkra för att inte drabbas av arbetslöshet. Det kan för den arbetslöse under dessa förhållanden ofta framstå, som om han drabbas särskilt hårt av en arbetslöshet, vilken i många fall är en konsekvens av antingen näringslivets utveckling eller statliga ingripanden för att bemästra den fulla sysselsättningens många svåra problem. En arbetslöshetsförsäkring har alltså även under sådana förhållanden en betydelsefull funktion att fylla. Genom en försäkring skapas en rätt för den försäkrade att utan behovsprövning erhålla ersättning om han uppfyller stipulerade försäkringsvillkor som för vilken annan försäkringsbar skada som helst. Försäkringen ger på detta sätt ett rättsskydd och därmed en trygghet för de försäkrade.

De nuvarande försäkringsersättningarna.

Utredningen har lämnat vissa uppgifter angående *utvecklingen av försäkringsersättningarna*.

Genomsnittligt tillförsäkrad och utbetalad daghjälp under åren 1935--1951 redovisas sålunda i följande tabell.

År	Genomsnittlig daghjälp tillförsäkrad utbetalad		År	Genomsnittlig daghjälp tillförsäkrad utbetalad	
	kronor	kronor		kronor	kronor
1935	2: 41	2: 35	1944	4: 00	4: 18
1936	2: 44	2: 70	1945	4: 99	5: 03
1937	2: 51	2: 90	1946	5: 33	5: 27
1938	2: 56	2: 90	1947	5: 59	5: 58
1939	2: 58	2: 97	1948	5: 80	5: 89
1940	2: 61	2: 88	1949	6: 25	6: 37
1941	2: 94	3: 13	1950	6: 74	6: 55
1942	3: 61	3: 93	1951	6: 89	6: 83
1943	3: 96	4: 06			

Den genomsnittligt tillförsäkrade daghjälp uppgick, anför utredningen, i juni 1952 till 7: 24 kronor.

Storleken av det i genomsnitt utbetalade familjetillägget per understödsdag framgår av följande tabell.

År	Genomsnittligt utbetalat familjetillägg per understödsdag		År	Genomsnittligt utbetalat familjetillägg per understödsdag	
	kronor	kronor		kronor	kronor
1941	0: 13		1947	1: 41	
1942	0: 45		1948	1: 49	
1943	0: 62		1949	1: 50	
1944	0: 78		1950	1: 50	
1945	1: 16		1951	1: 41	
1946	1: 36				

Kassamedlemmarnas fördelning efter tillförsäkrad daghjälp den 31 december 1950 och 1951 samt den 30 juni 1952 framgår av följande tabell.

Daghjälpsbelopp kronor	den 31/12 1950		Antal medlemmar den 31/12 1951		den 30/6 1952	
	totalt	%	totalt	%	totalt	%
8: 00	376 785	34,7	446 669	39,8	714 306	62,6
7: 00—7: 99	281 969	26,0	335 359	29,9	139 500	12,2
6: 00—6: 99	196 633	18,1	126 819	11,3	156 749	13,7
5: 00—5: 99	114 061	10,5	103 609	9,2	56 808	5,0
4: 00—4: 99	104 023	9,6	103 939	9,3	73 721	6,5
3: 00—3: 99	11 578	1,1	5 281	0,5	727	0,0
2: 00—2: 99	124	0,0	135	0,0	70	0,0
S:a 1 085 173 100,0			1 121 811 100,0		1 141 881 100,0	

Med nu gällande daghjälpmaximum, 8 kronor, samt make- resp. husföreståndarinetillägg å 1: 25 kronor och barntillägg å en krona är de högsta ersättningsbelopp, som kan lämnas av erkänd arbetslöshetskassa, följande:

	Kronor
Ensamstående	8: —
Makar	9: 25
» och ett barn	10: 25
» » två »	11: 25
» » tre »	12: 25
» » fyra »	13: 25

o. s. v.

Härtill kan, såsom förut nämnts, under vissa förhållanden komma behovsprövad hyreshjälp inom kontantunderstödens ram.

Utredningen har lämnat vissa uppgifter till belysande av de nu utgående försäkringsersättningarna i förhållande till arbetslönerna. För att få ett begrepp om inkomst- och lönenivån år 1952 har utredningen inhämtat uppgifter från konjunkturinstitutet om de för olika yrkesgrupper uppskattade medelinkomsterna och medeldagsförtjänsterna för året.

Utredningen har i detta sammanhang framhållit, att inkomstuppgifter alltid är beroende av den arbetstid man räknar med. Denna varierar inom olika yrken. Olikheterna i arbetstidsförhållandena gör att beloppen inte är direkt jämförbara med varandra. För en dylik jämförelse erfordras särskilda omräkningsregler. Utredningen har inte ansett det möjligt eller nödvändigt att gå in i detalj på dylika och liknande frågor. Huvudsyftet med de inhämtade uppgifterna har varit att få ett begrepp om den ungefärliga lönenivån f. n.

Den för 1952 av konjunkturinstitutet uppskattade medeldagsförtjänsten för anställda inom olika yrkesområden framgår av följande sammanställning. Uppgifterna avser medeldagsförtjänsterna för vuxna manliga och kvinnliga arbetare i hela riket vid åtta timmars arbetsdag. Uppgifterna grundar sig bl. a. på socialstyrelsens lönestatistik, gällande avtal och uppskattningar beträffande löneglidningen under året. Från konjunkturinstitutet har framhållits, att materialet på vissa punkter är tämligen osäkert.

Yrkesgrupp	Medeldagsförtjänst i kronor	
	manliga	kvinnliga
Jordbruk	20	14
Skogsbruk, huggare	32	—
Industri	30	21
Malmbrytning och metallindustri	32	23
Järn-, stål- o. kopparverk	31	—
Mekanisk verkstadsindustri	32	23
Jord- och stenindustri	27	18
Träindustri	27	20
Massafabriker o. pappersbruk	29	22
Pappersvaru- o. grafisk industri	34	22
Livsmedelsindustri	27	20
Textil- o. beklädnadsindustri	25	20
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	28	20
Kemisk-teknisk industri	29	20
Byggnadsverksamhet	36	—
Varuhandel	26	21
Kommunal spårvägs- o. busstrafik	33	.
Enskild samfärdsel	32	.

Medeldagsförtjänsten för en manlig industriarbetare uppskattas således för år 1952 till ca 30 kronor, för en kvinnlig till ca 21 kronor.

Den uppskattade medelbruttoförtjänsten per dag år 1952 för manliga vuxna arbetare inom olika yrkesområden och ortsgrupper redovisas i följande tabell.

Yrkesgrupp	Den uppskattade medelbruttoförtjänsten i kronor per åtta timmars arbetsdag för vuxna manliga arbetare å dyrort					
	1	2	3	4	5	1-5
Jordbruk	.	.	.	.	.	20
Skogsbruk, huggare	.	.	.	.	.	32
Industri	26	28	29	32	35	30
Byggnadsverksamhet	28	32	34	36	41	36
Varuhandel	21	23	25	28	30	26
Kommunal spårv.- o. busstrafik	.	.	31	34	34	33
Enskild samfärdsel	.	26	31	33	40	32

Nettoinkomsterna — bruttoinkomsterna med avdrag för preliminär skatt -- för gift och ogift beräknar utredningen vid de nyss angivna medeldagsförtjänsterna till följande belopp vid avdrag för preliminär skatt enligt 1952 års skattetabeller i ortsgroup 1, 3 och 5 med en kommunal utdebitering av 10, 12 resp. 11 kronor.

Yrkesgrupp	Nettoförtjänst kronor per dag vid skatteavdrag enligt tabell					
	I: 10		III: 12		V: 11	
	gift	ogift	gift	ogift	gift	ogift
Industri	21: 50	20: 33	23: 67	22: 33	28: 50	26: 67
Byggnadsverksamhet ...	23: 00	21: 83	27: 00	25: 33	32: 50	30: 33
Varuhandel	17: 67	16: 83	20: 67	19: 50	24: 83	23: 33
Kommunal spårv.- och busstrafik	.	.	25: 00	23: 50	27: 50	25: 67
Enskild samfärdsel	.	.	25: 00	23: 50	32: 00	29: 83

För en lantarbetare boende på ort tillhörande ortgrupp 1 med en kommunal utdebitering av 10 kronor skulle vid en dagsförtjänst av ca 20 kronor nettoförtjänsten uppgå till ca 17 kronor för gift och 16 kronor för ogift. En gift skogsarbetare med en dagsförtjänst av 32 kronor skulle vid skatteavdrag enligt tabell III: 12 erhålla en nettoförtjänst av ca 26 kronor, en ogift ca 24 kronor.

Den nuvarande maximala ersättningen från försäkringen (daghjälp och familjetillägg) för olika familjetyper beräknas till följande procentuella andel av den framräknade genomsnittliga nettodagsförtjänsten för inom industrin sysselsatta manliga vuxna arbetare, den stora huvudgruppen av de försäkrade.

Familjtyp	Försäkringsersättningen i % av nettoinkomsten vid skatteavdrag enl. tabell		
	I: 10	III: 12	V: 11
Ensamstående	39,4	35,8	30,0
Makar	43,0	39,1	32,5
Makar och ett barn	47,7	43,3	36,0
» » två »	52,3	47,5	39,5
» » tre »	57,0	51,8	43,0

Utredningen anför, att kompensationsgraden inom försäkringen som framgår av det anförda exemplet f. n. är låg. Om hänsyn togs även till

karenstiden, blir kompensationsgraden vid 12 dagars arbetslöshet och 6 dagars karens (kassaunderstödet för 6 dagar i % av nettoinkomsten för 12 dagar, motsvarande vid arbetslöshet 6 karensdagar och 6 understödsdagar) endast hälften av nämnda procenttal. Vid en arbetslöshetsperiod om 36 dagar blir kompensationsgraden 83,3 %, vid 90 dagars arbetslöshet 93,3 % och vid en arbetslöshetsperiod om 120 dagar 95 %.

Tages hänsyn till karenstiden skulle kompensationsgraden i det angivna exemplet beträffande försäkrad i ortsgrupp 5 med en kommunalskatt av 11 kronor bli följande vid olika längd på arbetslöshetsperioden och en karenstid av 6 dagar.

Familjetyp	Försäkringsersättning (daghjälp 8 kronor jämte familjetillägg) i % av nettoinkomsten om hänsyn toges till 6 karensdagar vid en arbetslöshetsperiod om			
	12 dagar	36 dagar	90 dagar	120 dagar
Ensamstående	15,0	25,0	28,0	28,5
Makar	16,3	27,1	30,3	30,9
Makar och ett barn.....	18,0	30,0	33,6	34,2
» » två »	19,8	32,9	36,9	37,5
» » tre »	21,5	35,8	40,1	40,9

Utredningen anför, att den låga kompensationsgraden till väsentlig del beror på att försäkringsersättningarna inte hållit jämna steg med de senaste årens löneutveckling. Enligt uppgift har konjunkturinstitutet uppskattat lönestegringen mellan 1948 och 1952 i fråga om vuxna män till 52 % för lantarbetare, 54 % för industriarbetare och 42 % för byggnadsarbetare. Den genomsnittligt tillförsäkrade daghjälp har under samma tid stigit från 5: 80 kronor till 7: 24 kronor eller med cirka 25 %.

Förhållandet mellan försäkringsersättning och kontantunderstöd har av utredningen belysts i följande sammanställning med uppgifter om kontantunderstödet maximibelopp, inberäknat hyreshjälp, i procent av maximiersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. Utredningen har härvid räknat med de maximibelopp för kontantunderstöden som gällt t. o. m. januari 1953.

Familjetyp	Kontantunderstödet ¹ i olika ortsgrupper i procent av försäkringsersättningen			
	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3	Stockholm
Ensamstående	53,8	61,9	72,5	87,5
Makar	68,6	80,0	95,7	121,6
Makar och ett barn.....	71,7	82,0	96,1	119,5
» » två »	74,2	83,6	96,4	117,8
» » tre »	76,3	84,9	96,7	116,3

¹ I fråga om hyreshjälp har maximibeloppet för månad dividerats med 25.

Utredningen har beträffande ifrågavarande jämförelse framhållit bl. a. följande.

Det är långt ifrån alla dagunderstödda, som får hyreshjälp. Understödsperioderna är ofta korta. En arbetslös kan t. ex. uppbära dagunderstöd under månadens tre första veckor, varefter han får arbete. I dylika fall utgår inte hyreshjälp. Vidare är det inte alltid regel, att maximal hyreshjälp utgives. Sålunda utgör den faktiska hyreshjälpen i Stockholm och Göteborg för familjeförsörjare i genomsnitt ca 100 resp. 65 kronor per månad, ehuru maximum är 150 resp. 120 kronor. Detta kan bero på att hyresläget i en del äldre fastigheter är relativt lågt. Dessutom kan vid behovsprövningen hyreshjälpen reduceras med hänsyn till bidrag från hemmavarande barn och andra, inneboende etc. Det må slutligen erinras om att även kassamedlemmar under vissa förhållanden kan erhålla hyreshjälp vid sidan om ersättningen från försäkringen.

Å andra sidan anför utredningen, att kontantunderstödens belopp med hänsyn främst till levnadskostnadernas utveckling under de senaste åren torde få anses alltför låga. Antar man — vilket utredningen finner rimligt — att dagunderstödet bör höjas till närmare 6 kronor samt familjetilläggen till exempelvis 2 kronor för make och 1:50 kronor för varje barn ävensom att hyreshjälpen som regel bör kunna utgå med hyrans verkliga belopp (utredningen räknar med 75 kronor per månad, 3 kronor per dag, för ensamstående och 150 kronor per månad, 6 kronor per dag, för familj) skulle en jämförelse utfalla på följande sätt.

Familjetyp	Förutsatt kontantunderstöd (inkl. hyreshjälp) kronor	Nuv. maximala försäkringsersättning kronor	Kontantunderstödet i % av försäkringsersättningen
Ensamstående	9: 00	8: 00	112,5
Makar	14: 00	9: 25	151,4
Makar och ett barn.....	15: 50	10: 25	151,2
» » två »	17: 00	11: 25	151,1
» » tre »	18: 50	12: 25	151,0

Ifråga om *fattigvårdsunderstödet* framhåller utredningen att detta utgår helt efter behovsprövning, varför några särskilda understödsbelopp inte kan anges. Emellertid förekommer, särskilt beträffande större städer och kommuner, att allmänna understödsnormer fastställs, som skall vara vägledande vid bestämmandet av understödet. För en jämförelse mellan fattigvårdsunderstöd och försäkringsersättning lämnas följande uppgifter om fattigvårdsunderstödet år 1952 i Stockholm (exkl. och inkl. hyra; i följande tabell har räknats med 75 kronor per månad eller 3 kronor per dag för ensamstående, och 150 kronor per månad eller 6 kronor per dag för familjeförsörjare), Göteborg, Kramfors, Östersund och Luleå. Uppgifterna avser månadsbelopp, som omräknats efter 25 dagar per månad.

Familjetyp	Maxi- malt kassa- under- stöd kronor	Fattigvårdsunder- stödet per dag i Stockholm		Fattigvårdsunderstödet (exkl. hyra) per dag kronor			
		exkl. hyra kronor	inkl. hyra (3: —/6: —) kronor	Göte- borg	Kram- fors ¹	Öster- sund ²	Luleå ³
Ensamstående ..	8: 00	6: 24	9: 24	5: 60	4: 60	5: 52	5: 00
Makar	9: 25	9: 48	15: 48	8: 96	7: 00	8: 32	7: 60
» o. 1 barn.	10: 25	11: 36	17: 36	11: 20	9: 00	10: 04	9: 00
» » 2 » .	11: 25	12: 96	18: 96	13: 16	10: 60	11: 60	10: 20
» » 3 » .	12: 25	14: 32	20: 32	14: 84	12: 00	13: 00	11: 20
» » 4 » .	13: 25	15: 68	21: 68	16: 24	13: 00	14: 40	12: 20
» » 5 » .	14: 25	16: 76	22: 76	17: 64	13: 80	15: 60	13: 00
» » 6 » .	15: 25	17: 84	23: 84	19: 04	14: 60	16: 64	.

Om hänsyn tages även till hyra ligger fattigvårdsunderstödet i Stockholm sålunda, anför utredningen, betydligt över maximiersättningen från försäkringen. Utöver angivna understödsnormer beviljas även i stor utsträckning tillfälligt bidrag till bl. a. skor, kläder, elektricitetsräkningar, tandvård m. m., varjämte socialvårdsklientelet dessutom erhåller fri läkarvård och medicin.

Utredningen har vidare lämnat uppgifter utvisande att de nuvarande maximiersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen ligger under *existensminimum* vid beskattningen.

Daghjälpen.

Allmänna synpunkter. Av den i föregående avsnitt lämnade redogörelsen framgår, anför utredningen, att de ersättningar, som f. n. lämnas av de erkända arbetslöshetskassorna, är otillfredsställande även i de fall, då de utgår med de högsta medgivna beloppen. Försäkringsersättningarna lämnar i allmänt förekommande inkomstlägen den arbetslöse kassamedlemmen en mycket låg kompensation för den mistade inkomsten. Ersättningarna har inte höjts i takt med lönerna. Vid jämförelse med behovsprövade hjälpformer såsom fattigvården och kontantunderstöden samt med normalbeloppen för existensminimum enligt de av centrala uppborrdnämnden angivna normerna framstår försäkringsersättningarna såsom otillräckliga.

De förhållanden, som sålunda råder beträffande försäkringsersättningarna, synes utredningen vara så allvarliga, att snara åtgärder är påkallade. Den viktigaste frågan inom arbetslöshetsförsäkringen är i nuvarande läge att skapa förutsättningar för en avsevärd förbättring av ersättningarna. Enligt utredningens mening är behovet av förbättrade ersättningar så trängande, att utredningen ansett sig böra lägga fram förslag härom utan att

¹ Taxan, som är fastställd den 19/3 1951, är enligt uppgift att anse för låg; understöd utgår i regel med högre belopp.

² Här räknas med barn under 12 år; för barn, som fyllt 12 år höjes beloppet med 13 kr. per månad.

³ Taxebeloppen torde enligt uppgift komma att höjas med hänsyn till de stegrade levnads-kostnaderna. Angivna belopp överskrider i ganska stor utsträckning.

avvakta slutförandet av utredningens uppdrag i dess helhet. Utredningen fortsätter:

Försäkringens effektivitet påverkas visserligen icke blott av försäkringsersättningarnas belopp utan också av karenstidens och understöd tidens längd m. m., spörsmål, vilka inte behandlas av utredningen i detta sammanhang. Framför allt skulle en allmän förkortning av den till minst sex dagar uppgående karenstiden innebära en så väsentlig och kostnadskrävande ändring, att frågan om försäkringsersättningarnas storlek skulle påverkas avsevärt därav. Utredningen överväger emellertid inte att föreslå någon allmän förkortning av karenstiden. Endast möjligheten och lämpligheten av en kortare karenstid än sex dagar vid upprepade arbetslöshetstillfällen under samma år undersökes av utredningen. (En reform av antytt slag är bl. a. beroende av en omläggning av understödsåret.) Ej heller i övrigt överväger utredningen beträffande försäkringsersättningarna förslag, som kan beräknas ha större betydelse för fastställandet av ersättningarnas storlek.

Utredningen har härefter behandlat frågan, huruvida ersättningarna från arbetslöshetsförsäkringen även i framtiden bör vara *differentierade efter försörjningsbördan*. Då lönerna inte är differentierade på detta sätt, skulle det, anför utredningen, kunna betraktas som obilligt gentemot de ensamstående, att dessa vid arbetslöshet får mindre ersättning än familjeförsörjarna, särskilt som de ensamstående enligt gällande regler får delta i finansieringen av familjetilläggen.

Utredningen anför härom:

Familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkringen tillkom som ett led i en förbättring av försäkringens förmåner för att stärka dess ställning närmast i förhållande till kontantunderstödsverksamheten. När frågan om införande av familjetillägg behandlades, anförde arbetsmarknadskommissionen beträffande barntillägget, att detta borde anses ha karaktär av kristidsåtgärd. Departementschefen ansåg emellertid (prop. 1941: 214, s. 30), bl. a. med hänsyn till befolkningspolitiska synpunkter, att barntillägg borde ingå som en beståndsdel i de förmåner försäkringen hade att bjuda även under goda konjunktyr. Barntillägget borde utgå som ett rent försäkringsmässigt understöd.

Sedermera har en differentiering av ersättningarna till ensamstående och familjeförsörjare införts även i de andra socialförsäkringsgrenarna. En sådan differentiering — mer eller mindre omfattande — finns sålunda i den nuvarande sjukförsäkringen och i den nuvarande olycksfallsförsäkringen samt i de vid 1946 års riksdag antagna bestämmelserna om allmän sjukförsäkring. I sitt betänkande angående obligatorisk arbetslöshetsförsäkring utgick socialvårdskommittén vid behandling av frågan om principerna för understödets avvägning (s. 142) från att en viss gradering skulle äga rum med hänsyn till försörjningsbördan. Även i socialförsäkringsutredningens förslag till samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring ingår en viss differentiering av ersättningarna efter försörjningsbördan.

Ifrågavarande differentiering kan enligt utredningen sägas ha blivit en genomgående princip i den svenska socialförsäkringen. Även i utländsk socialförsäkring är en differentiering tämligen vanlig. Det väsentliga skälet bakom anordningen är det ekonomiska: man håller de sammanlagda kostnaderna nere men åstadkommer samtidigt en viss garanti för att famil-

jeförsörjare erhåller en ersättning, som är tillräcklig för deras egen och familjens försörjning. Utredningen utgår ifrån att familjetillägg och därmed en differentiering av nu ifrågavarande slag åtminstone tills vidare bör finnas inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. I fråga om denna försäkring torde alldeles särskilt starka skäl finnas för ett system med familjetillägg. Då avgiften per daghjälpskrona måste bli olika inom kassorna beroende på växlande arbetslöshetsrisk m. m., måste man nämligen räkna med varierande möjligheter för kassorna att uppnå tillfredsställande daghjälpsbelopp. Under sådana förhållanden är det en styrka för försäkringen att genom ett system med familjetillägg erhålla viss säkerhet för att de personer, som har den största försörjningsbördan, får tillräckliga ersättningar.

Härefter behandlas frågan vilka daghjälpsbelopp, som är önskvärda, d. v. s. vilken grad av *kompensation för inkomstbortfallet* man bör syfta till för ensamstående försäkrade.

Beträffande den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen får, anför utredningen, frågan om kompensationsgraden inte samma innebörd som när det gäller obligatorisk försäkring. Arbetslöshetskassorna bör ha en tämligen vidsträckt rätt att bestämma daghjälpsbeloppen. Kompensationsgraden blir inom denna försäkring av betydelse dels som en allmän målsättning vid avvägningen av försäkringsersättningarna i olika sammanhang och dels vid fastställande av regler om överförsäkring och av beloppen för familjetilläggen.

Då försäkringsersättningarna är skattefria och även i framtiden bör vara detta, kan kompensation inte komma i fråga för den del av arbetsförtjänsten, som motsvaras av skatteavdrag. Inte heller hela nettoförtjänsten (bruttoförtjänsten minus skatteavdraget) bör kunna kompenseras. Vid arbetslöshet bortfaller som regel vissa kostnader, som den försäkrade har, när han är i arbete. Försäkringsersättningen bör understiga den reella inkomstförlusten så att det framstår såsom tydligt fördelaktigare att ha arbete än att uppbära försäkringsersättning. Härjämte måste beaktas, att en arbetslös ibland kan bereda sig någon inkomst genom tillfälliga arbeten o. d. Enligt nu gällande bestämmelser kan medlem i arbetslöshetskassa arbeta upp till två timmar per dag utan att detta inverkar på hans rätt till daghjälp.

Med de begränsningar, som följer av det nu sagda, bör försäkringsersättningarna enligt utredningens mening så nära som möjligt anslutas till inkomstbortfallet. Utredningen åberopar bl. a., att den enskildes trygghet mot följderna av arbetslöshet är beroende av att försäkringsersättningarna ger en relativt hög kompensation för inkomstbortfallet. Flertalet personer har huvuddelen av sin inkomst bunden för fasta utgifter och möjligheten till nedskärning av dessa är i varje fall på kortare sikt som regel små.

Vid sin närmare behandling av frågan om kompensationsgraden har utredningen bl. a. gjort jämförelser med sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Härvid har utredningen uttalat, att det visserligen inte torde vara möjligt att ernå en överensstämmelse i detalj mellan arbetslöshetsförsäkringen samt nämnda försäkringar, men att en viss samordning dock är önskvärd. Den

omständigheten, att inkomstbortfall för den enskilde förorsakas av olycksfall eller sjukdom å ena sidan eller arbetslöshet å andra sidan, synes helst inte böra medföra någon väsentlig skillnad i den ersättning, som lämnas från de olika försäkringarna. Genomförandet av socialförsäkringsutredningens förslag till samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring blir därför av viss betydelse även för målsättningen beträffande arbetslöshetsförsäkringen. Ramen för denna bör tillmätas så, att den, om den utfylles, allmänt sett jämställer arbetslöshetsförsäkringen med de två övriga försäkringarna. Huruvida ramen kommer att utfyllas, blir beroende dels av det allmännas bidrag till arbetslöshetsförsäkringen och dels av de försäkrades villighet att ta på sig de på dem fallande kostnaderna.

Utredningen har i detta sammanhang anfört följande.

Enligt socialförsäkringsutredningens förslag kommer sjukpenningen för ogift person utan barn att uppgå till 39,0—43,8 % av nettoinkomsten (bruttoinkomsten i klassmitternas med avdrag för preliminär skatt enligt 1953 års tabeller för ortsgрупп III med en kommunal utdebitering av 14 kr.) för första veckan, varvid hänsyn tagits till karenstiden, till 68,3—76,6 % för tiden därefter av de 90 första dagarna samt beträffande sjukförsäkringen till 41,0—76,1 % av nettoinkomsten för de därpå följande veckorna. I högsta klassen, som börjar med 14 000 kr., har man räknat med en inkomst av 15 000 kr. per år. Det är dock att märka, att maketillägg inte föreslås inom en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring. Sjukpenningbeloppen är alltså snarast att jämställas med daghjälp + maketillägg. Det bör å andra sidan beaktas, att karenstiden är längre inom arbetslöshetsförsäkringen, varför kompensationsgraden inom denna, särskilt vid kortare perioder av inkomstbortfall, enbart på grund härav blir lägre än inom sjukförsäkringen även om ersättningsbeloppen skulle vara lika stora inom de båda försäkringarna.

Utredningen anser sig som allmän målsättning för arbetslöshetsförsäkringens kunna uppställa som önskemål en kompensationsgrad, vilken för ensamstående inte understiger 50 % av nettoinkomsten, varvid hänsyn inte tagits till karenstiden. Tages hänsyn till denna blir kompensationen lägre särskilt vid kortare arbetslöshetsperioder. Angivna kompensationsgrad bör i princip kunna lämnas intill samma maximiinkomst, som ifrågasatts inom en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring. Utredningen fortsätter:

Av de lämnade uppgifterna beträffande medeldagsförtjänsterna framgår, att den genomsnittliga arbetsförtjänsten för en vuxen manlig industriarbetare kan beräknas till ca 30 kr. Årsinkomsten varierar givetvis efter antalet arbetsdagar. Vid 300 arbetsdagar (inkl. semesterdagar) skulle årsinkomsten uppgå till ca 9 000 kr. I många fall torde man ha att räkna med ett mindre antal arbetsdagar än det angivna. Vid 280 arbetsdagar (inkl. semesterdagar) skulle den årliga arbetsförtjänsten exempelvis uppgå till ca 8 400 kr. Vid en dagsförtjänst av 30 kr. och ett skatteavdrag av ca 20 % för ogift skulle nettodagsinkomsten således kunna beräknas till 24 kr. Om kompensationsgraden i detta inkomstläge inte skall understiga den ovan angivna minimigränsen, 50 % av nettoinkomsten, bör daghjälpens för huvudparten av de försäkrade uppgå till minst 12 kr. Då daghjälpens f. n. är maximerad till 8 kr. och den genomsnittligt tillförsäkrade daghjälpens inte uppgår till högre belopp än ca 7:25 kr., erhålles på detta sätt ett mått på den lyftning av daghjälp-

pens nivå, som är önskvärd. Vid en årsinkomst av 12 000 kr. (bruttodagsinkomst ca 43 kr. vid 280 arbetsdagar) borde daghjälpens uppgå till ca 16 kr., om kompensationsgraden skulle motsvara 50 % av nettoinkomsten.

Som jämförelse anför utredningen, att man torde böra räkna med ett maximibelopp av minst ca 9 kronor i kontantunderstöd för ensamstående person (dagunderstöd ca 6 kronor och hyreshjälp ca 3 kronor). För huvudgrupperna av de försäkrade skulle de angivna daghjälpbeloppen alltså lämna en något så när tillfredsställande marginal i förhållande till kontantunderstöden, då fråga är om ensamstående personer. Även vid en daghjälpnivå av nu antydd höjd måste man emellertid räkna med att förhållandet mellan försäkringsersättningarna och kontantunderstöden ställer sig relativt ogynnsamt beträffande familjeförsörjare.

Daghjälpens maximering. Utredningen har anfört, att det ursprungliga daghjälpmaximum, 6 kronor, vid omräkning efter socialstyrelsens levnads-kostnadsindex (sept. 1952) och allmänna konsumtionsprisindex (sept. 1952) samt index beträffande lönenivåns förändringar för samtliga arbetare inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m. (aug. 1952) skulle uppgå till följande belopp med 1935 som basår.

Index	Daghjälpmaximum i kronor
Levnadskostnadsindex:	
a) utan skatter	12: 78
b) med skatter	13: 80
Konsumtionsprisindex	13: 49
Löneindex	19: 80

Det av socialvårdskommittén för den obligatoriska försäkringen föreslagna daghjälpmaximum, 11 kronor, skulle omräknat efter nämnda index för löner uppgå till 16: 80 kronor vid slutet av år 1952. Härvid har förutsatts, att maximum 11 kronor motsvarade 1948 års löneläge.

Utredningen anser, att försäkringsersättningarna främst bör anpassas efter arbetsförtjänsten och dess utveckling. Vid bedömandet av maximidaghjälpens bör därför större hänsyn tagas till löneutvecklingen än till utvecklingen av levnadskostnaderna.

Såsom förut nämnts, bör enligt utredningens mening utformningen av en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring tillmätas betydelse vid behandlingen av motsvarande problem inom arbetslöshetsförsäkringen. Om socialförsäkringsutredningens förslag genomföres, blir högsta sjukpenningbeloppet 20 kronor vid en årsinkomst av 14 000 kronor och däröver. Sjukpenningen beräknas för sju dagar per vecka. Då daghjälpens beräknas endast för sex dagar per vecka, skulle nämnda belopp motsvaras av ett något högre inom arbetslöshetsförsäkringen, nämligen något över 23 kronor. Å andra sidan föreslås inte något maketillägg inom en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring.

Nu angivna förhållanden pekar, anför utredningen, på ett maximum av

omkring 20 kronor för daghjälp. Detta belopp utgör ca 60 % av nettoinkomsten vid en dagsinkomst av 45 kronor och en årsinkomst av 12 600 — 13 500 kronor (280 — 300 arbetsdagar) om man räknar med ett skatteavdrag för ogift av ca 26 %, vilket torde vara vanligt vid detta inkomstläge. Visserligen torde man inte böra räkna med att daghjälsbelopp av nämnda storlek omedelbart kommer att fastställas. En marginal för höjningar är emellertid önskvärd. Utredningen föreslår, att maximibeloppet för daghjälp tills vidare fastställs till 20 kronor.

Enligt socialförsäkringsutredningens förslag skall sjukpenningen efter de första 90 dagarna vid annan sjukdom än yrkesskada utgå med ett lägre belopp utom i de tre lägsta sjukpenningklasserna. En dylik differentiering av ersättningarna är enligt utredningens uppfattning inte motiverad inom arbetslöshetsförsäkringen, där ersättning utgår endast för en mycket begränsad tidsperiod (f. n. högst 156 dagar). En uppdelning av daghjälps storlek efter understödsperiodernas längd anses ej heller praktiskt genomförbar.

Utredningen har i detta sammanhang anfört följande.

Vid tillsynsmyndighetens prövning av kassornas beslut om daghjälsbeloppet — eller i realiteten vid de förhandlingar mellan tillsynsmyndigheten och kassan som regelmässigt föregår beslut om ändring av daghjälsbeloppet — har i den mån det varit erforderligt och möjligt hänsyn tagits bl. a. till det allmänna löneläget för medlemmarna i en daghjälsklass. Med de högre daghjälsbelopp, som utredningens förslag syftar till, framträder starkare än tidigare behovet av att daghjälp i största möjliga utsträckning anpassas efter arbetsinkomsten så att inte daghjälsbelopp, vilka innebär uppenbar risk för överförsäkring, fastställs. Särskilt i fråga om deltidsvärlönde och grupper av försäkrade med löner, som är lägre än de allmänt förekommande, bör detta beaktas. Utredningen förutsätter, att i samband med att de högre daghjälsbeloppen genomföres en översyn av klassindelning m. m. ur dessa synpunkter företages av tillsynsmyndigheten och kassorna.

Daghjälps minimibelopp. I arbetslöshetskasseförordningen finns ett minimibelopp om 2 kronor för daghjälp fastställt. Daghjälp må dock under i förordningen närmare angivna förutsättningar utgå med lägre belopp. Om ett minimibelopp för daghjälp skulle bibehållas, måste med tanke på deltidarbetande, lärlingar och andra med relativt låg lön även i fortsättningen undantagsföreskrifter meddelas från en dylik minimibestämmelse i samma utsträckning som f. n. Med hänsyn till att en minimigräns under sådana förhållanden skulle sakna större praktisk betydelse föreslår utredningen, att bestämmelserna om minimibelopp för daghjälp helt slopas.

Familjetillägen.

Utredningen erinrar, att inom arbetslöshetsförsäkringen f. n. finns make-tillägg, husföreståndarinetillägg och barntillägg. Sistnämnda tillägg är obligatoriska, de övriga frivilliga. Inom den frivilliga sjukförsäkringen finns endast barntillägg, medan den obligatoriska olycksfallsförsäkringen har ett

enhetligt familjetillägg. Samma system har föreslagits av socialvårdskommittén i dess förslag till yrkesskadeförsäkringslag m. m. I förslaget rörande obligatorisk arbetslöshetsförsäkring upptog socialvårdskommittén samma former av familjetillägg, som i den nuvarande frivilliga försäkringen. Socialförsäkringsutredningen föreslår barntillägg men inte make- eller husföreståndarinnetillägg för den samordnade sjuk- och yrkesskadeförsäkringen.

Det kan, anför utredningen, möjligen ifrågasättas att även inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen inskränka familjetilläggen till barntillägg eller att införa ett enhetligt familjetillägg. Utredningen har för sin del funnit, att samma skäl som talar för att familjetillägg över huvud taget bör finnas inom denna försäkring också motiverar, att man i nuvarande läge behåller såväl make- och husföreståndarinnetillägg som barntillägg. Härigenom erhålles den bästa garantin för tillfredsställande ersättningar åt försäkrade med försörjningsplikt. Barntilläggen bör även i framtiden vara obligatoriska, make- och husföreståndarinnetilläggen frivilliga.

De nuvarande familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkringen utgår per dag med 1: 25 kronor för make eller husföreståndarinna och en krona för varje barn. Utredningen erinrar, att socialvårdskommittén i sitt förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring föreslog make- och husföreståndarinnetillägg om 2 kronor samt barntillägg om 60 öre per dag. Utredningen upplyser, att vid remissbehandlingen av socialvårdskommitténs förslag från flera håll anfördes att det föreslagna beloppet för barntillägget var alltför lågt.

Utredningen har vidare anført, att en direkt omräkning efter förändringarna i socialstyrelsens levnadskostnadsindex och allmänna konsumtionsprisindex samt löneindex av de nu gällande beloppen för make- och husföreståndarinnetillägg samt barntillägg med år 1944 (det år beloppen senast fastställdes) som has ger följande resultat:

Index	Barntillägget omräknat kronor	Maketillägget omräknat kronor
Levnadskostnadsindex (sept. 1952):		
a) utan skatter	1: 41	1: 76
b) med skatter	1: 49	1: 87
Konsumtionsprisindex (sept. 1952)	1: 42	1: 78
Löneindex	2: 15	2: 69

De av socialvårdskommittén föreslagna beloppen 2 kronor för maketillägg och 60 öre för barntillägg kan omräknade efter levnadskostnadsindex utan skatter beräknas motsvara ca 2: 60 kronor resp. 80 öre.

Enligt utredningens mening bör familjetilläggens belopp sättas relativt högt. Härför talar önskemålet att säkerställa en tillfredsställande nivå för ersättningarna till familjeförsörjarna även i kassor, där daghjälpn av en eller annan anledning blir låg. Med hänsyn härtill samt till levnadskostnads-

och löneutvecklingen föreslår utredningen, att make- och husföreståndar-innetilläggen fastställas till 2 kronor samt barntillägget till 1:50 kronor.

Utredningen har belyst innebörden av detta förslag något närmare ur olika synpunkter. Härvid har utredningen bl. a. anfört följande.

Av betydelse för familjetilläggens storlek inom arbetslöshetsförsäkringen är förhållandena inom kontantunderstödsverksamheten. Arbetslöshetsförsäkringen bör medge bättre ersättningar än de, som avses för oförsäkrade arbetslösa. Det är såsom tidigare framhållits svårt att göra jämförelser mellan arbetslöshetsförsäkringen och kontantunderstöden med hänsyn till att kontantunderstöden är behovsprövade och då man måste förutsätta att dessa understöds nuvarande maximibelopp måste höjas. Om man emellertid räknar med samma belopp som utredningen antagit i det föregående eller ett dagunderstöd av maximalt ca 6 kr. samt maketillägg om 2 kr. och barntillägg om 1:50 kr. inom kontantunderstöden kan följande jämförelse göras. Hyreshjälpen har beräknats till 3 kr. per dag (75 kr. per månad) för ensamstående och 3 resp. 6 kr. per dag (75 resp. 150 kr. per månad) för familjeförsörjare. I daghjälp från försäkringen har räknats med 12 kr.

Familjetyp	Kontantunderstöd kronor	Försäkringsersättning kronor
Ensamstående	9: 00	12: 00
Makar	11: 00—14: 00	14: 00
Makar med 1 barn	12: 50—15: 50	15: 50
» » 2 »	14: 00—17: 00	17: 00
» » 3 »	15: 50—18: 50	18: 50
» » 4 »	17: 00—20: 00	20: 00

Av jämförelsen framgår, anför utredningen, att med de gjorda antagandena försäkringsersättningen även vid ett daghjälpbelopp av 12 kronor inte skulle överstiga kontantunderstödens maximibelopp i fråga om familjeförsörjare. Någon marginal till förmån för försäkringen skulle alltså inte erhållas. Om familjetillägget inom försäkringen sättes lägre än inom kontantunderstödsverksamheten, skulle ersättningen från försäkringen bli mindre än kontantunderstödet.

Överförsäkringsreglerna.

Utredningen erinrar, att socialvårdskommittén i sitt betänkande 1948 om arbetslöshetsförsäkringen beträffande alternativ II föreslog, att några överförsäkringsregler inte skulle förekomma inom arbetslöshetsförsäkringens enhetsgren. I fråga om den frivilliga delen av försäkringen föreslog kommittén bibehållande av de nuvarande överförsäkringsreglerna med viss justering. Anledning saknades nämligen enligt kommitténs mening att bibehålla differentieringen av överförsäkringsreglerna, vilken för övrigt måste medföra ett ökat administrativt arbete. Man borde i stället välja ett enda relationstal, tillämpligt för alla medlemmar utan hänsyn till civilstånd och barnantal. Kommittén stannade vid valet av relationstal vid att föreslå 90 %. Reservationsvis föreslogs en gräns vid 80 % av arbetsinkomsten.

Utredningen har, såsom förut framhållits, anfört att det inkomstbortfall

den försäkrade träffas av vid arbetslöshet är begränsat till nettoinkomsten d. v. s. bruttoinkomsten minskad med den på denna fallande skatten. Mellan nettoinkomsten och den ersättning, som utgår från försäkringen, bör finnas en marginal med hänsyn till dels att som regel vissa utgifter utöver skatten faller bort vid arbetslöshet, dels att den försäkrade har rätt att vid sidan av ersättningen från försäkringen uppbära viss arbetsinkomst och dels att en viss garanti bör finnas för att det för den försäkrade framstår som fördelaktigare att ha arbete än att erhålla ersättning från försäkringen.

Genom källskattesystemets införande har man enligt utredningens mening erhållit helt andra möjligheter än tidigare att bestämma nettoinkomsten. Jämföres de nu gällande överförsäkringsgränserna med källskatteavdragen finner man att den nuvarande gränsen 90 % av bruttoinkomsten, vilken gräns gäller för familjeförsörjare med 3 eller flera barn, är alltför hög med hänsyn till skatteavdraget. Risken för överförsäkring är i detta fall uppenbar. Endast i fråga om mycket låga inkomster understiger skatteavdraget 10 % av inkomsten. Även vid en överförsäkringsgräns bestämd till 80 % av arbetsinkomsten, vilken gräns gäller för familjeförsörjare med högst 2 barn, kan i vissa inkomstlägen föreligga risk för överförsäkring. En gräns vid 60 %, vilken gäller för ensamstående, ger en helt tillfredsställande marginal i förhållande till bruttoinkomsten.

Man finner emellertid också, anför utredningen, att överförsäkringsgränser i procent av bruttoinkomsten överlag är förknippade med olägenheter på grund av skatteuttagets progressivitet. En procentgräns, som är betryggande i högre inkomstlägen, blir onödigt sträng i lägre inkomstlägen. Utredningen har därför ansett det angeläget att undersöka, huruvida det inte är möjligt att bestämma överförsäkringsgränsen i viss procent av nettoinkomsten och på detta sätt kunna få fram enkla men samtidigt mera rättvisa regler än de nuvarande. Ett förslag om övergång till ett system med överförsäkringsgräns, bestämd till viss procent av nettoinkomsten, måste emellertid grundas på omfattande undersökningar beträffande beräkningen av dagsförtjänsten, skatteförhållanden m. m. Utredningen har inte hunnit slutföra dessa undersökningar och är därför inte nu beredd att taga slutlig ställning till frågan om överförsäkringsreglernas utformning.

Utredningen föreslår en provisorisk lösning innebärande att 90-procentgränsen avskaffas, medan överförsäkringsgränserna i övrigt tills vidare får bestå i nuvarande utformning. Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen skulle alltså för familjeförsörjare få uppgå till högst 80 % och för annan till högst 60 % av arbetsförtjänsten. Någon olägenhet av att 80-procentgränsen i vissa inkomstlägen inte innebär någon marginal i förhållande till nettoinkomsten anser utredningen inte vara att befara. Dagshjälpsbelopp, som aktualiserar överförsäkring av denna anledning, torde knappast komma att utgå under den närmaste tiden.

Arbetslöshetskassornas ekonomiska förhållanden.

Utredningen har härefter lämnat vissa uppgifter angående finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen under den tid denna varit i verksamhet.

Avgifterna. De erkända arbetslöshetskassornas inkomster av uppburna avgifter under åren 1935—1951 framgår av följande sammanställning.

År	Erlagda avgifter 1 000-tal kronor	Avgifterna i % av samtliga inkomster	Årlig avgift per årsmedlem kronor
1935	536	61,4	13: 14
1936	1 350	69,3	17: 70
1937	2 241	67,9	18: 61
1938	3 187	64,5	18: 10
1939	3 424	69,6	18: 05
1940	3 320	54,8	16: 08
1941	4 508	49,8	16: 48
1942	9 516	54,4	21: 78
1943	15 564	71,3	23: 01
1944	17 406	73,8	23: 58
1945	18 761	64,7	23: 41
1946	21 625	72,2	25: 35
1947	22 848	68,6	25: 01
1948	26 636	62,8	26: 10
1949	28 604	62,8	27: 32
1950	29 625	64,4	27: 63
1951	30 692	71,7	27: 60

Medlemmarnas fördelning efter veckoavgifter (d. v. s. avgifter, som de enligt stadgarna hade att erlägga) den 31 december åren 1946—1951 samt den 30 juni 1952 framgår av följande tablå.

Veckoavgift kr.	Antal medlemmar i % av hela antalet försäkrade den						
	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
—0: 24	16,5	15,4	9,8	10,1	10,3	10,8	11,3
0: 25—0: 49	17,1	16,1	18,7	17,5	17,1	16,8	16,6
0: 50—0: 74	24,8	45,7	47,3	44,4	41,5	40,1	36,7
0: 75—0: 99	34,9	12,2	15,0	14,9	17,7	19,1	21,1
1: 00—1: 49	5,1	8,9	7,6	10,3	10,6	10,5	2,0
1: 50—	1,6	1,7	1,6	2,8	2,8	2,7	12,3
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Statsbidraget. Som tidigare nämnts utgår statsbidraget i form av daghjälsbidrag, familjetilläggbidrag, grundstatsbidrag (tidigare fr. o. m. den 1/3 1945 kristillägg) och förvaltningsbidrag.

Statsbidraget till daghjälp och annat understöd under perioden 1935—1951 framgår av följande tabell.

År	Daghjälps- bidrag 1 000-tal kronor	Kristillägg — grundstatsbi- drag 1 000-tal kronor	Familjetill- läggsbidrag 1 000-tal kronor	S:a stats- bidrag 1 000-tal kronor	S:a under- stödskostna- der 1 000-tal kronor
1935.....	129,6	—	—	129,6	371,7
1936.....	400,5	—	—	400,5	1 080,7
1937.....	653,4	—	—	653,4	1 807,7
1938.....	1 001,0	—	—	1 001,0	2 863,6
1939.....	727,1	—	—	727,1	2 390,9
1940.....	1 848,0	—	—	1 848,0	4 319,5
1941.....	3 174,2	—	189,9	3 364,1	6 597,4
1942.....	4 508,9	—	724,8	5 233,7	9 505,6
1943.....	2 206,8	—	868,2	3 075,0	8 668,7
1944.....	1 692,7	—	1 169,2	2 861,9	9 901,8
1945.....	3 023,5	1 389,9	2 111,3	6 524,7	15 006,3
1946.....	1 278,0	1 219,8	1 673,0	4 170,8	10 863,1
1947.....	1 446,2	1 186,9	1 682,2	4 315,3	11 116,1
1948.....	3 615,4	1 777,5	2 657,2	8 050,1	17 518,6
1949.....	5 364,8	2 205,6	3 329,7	10 900,1	23 212,5
1950.....	4 643,9	2 101,7	3 156,0	9 901,6	22 577,8
1951.....	1 798,0	1 255,8	1 772,2	4 826,0	13 790,7
S:a kr.	37 512,0	11 137,2	19 333,7	67 982,9	161 592,7

Statsbidraget till kassornas understödskostnader har under perioden uppgått till sammanlagt nära 68 milj. kronor eller ca 42 % av de sammanlagda kostnaderna för understöd.

Daghjälpsbidraget utgår först, då antalet understödda dagar per årsmedlem överstiger 3,0. Under åren 1946—1951 har följande kassor erhållit daghjälpbidrag.

Kassa	Daghjälpsbidrag i 1 000-tal kronor år						S:a kr.
	1946	1947	1948	1949	1950	1951	
Beklädnadsarbetarnas	7,0	—	—	—	—	—	7,0
Sadelmakarnas ..	—	—	—	29,6	30,9	—	60,5
Stenindustriarbetarnas	96,9	83,4	93,5	59,4	43,8	32,8	409,8
Träindustriarbetarnas	53,6	66,7	319,3	515,2	163,5	—	1 118,3
Musikernas	83,8	87,8	91,7	95,3	96,9	72,5	528,0
Lantarbetarnas ..	62,8	83,6	66,1	49,5	46,8	30,1	338,9
Livsmedelsarbetarnas	56,5	5,8	32,2	17,4	30,1	4,3	146,3
Gruvindustriarbetarnas....	307,5	3,7	—	—	—	—	311,2
Bleck- o. Plåt- slagarnas	16,1	7,9	1,0	7,6	5,7	—	38,3
Transportarbetarnas	—	—	—	311,2	305,6	179,5	796,3
Metallindustriarbetarnas....	9,5	—	3,0	—	—	—	12,5
Fabriksarbetarnas	263,1	531,4	701,1	107,6	118,5	30,7	1 752,4

Kassa	Daghjälpsbidrag i 1 000-tal kronor år						S:a kr.
	1946	1947	1948	1949	1950	1951	
Mälarnas	303,2	556,1	671,4	1 030,3	1 066,7	980,1	4 607,8
Vägarbetarnas ..	18,0	17,4	32,8	91,4	77,4	25,6	262,6
Järnvägsmän- nens	—	—	7,1	89,4	84,3	—	180,8
Sveriges Teater- anställdas	—	2,4	4,0	3,0	7,6	5,9	22,9
Byggnadsarbe- tarnas	—	—	1 592,2	2 957,9	2 095,6	270,5	6 916,2
Skogs- o. flott- ningsarbetar- nas	—	—	—	—	17,3	—	17,3
Murarnas	—	—	—	—	453,2	166,0	619,2
S:a kr.	1 278,0	1 446,2	3 615,4	5 364,8	4 643,9	1 798,0	18 146,3

Förvaltningen av de erkända arbetslöshetskassorna är i stor utsträckning uppbyggd på vederbörande fackliga organisation. Den centrala förvaltningen av kassan handhas av ett huvudkontor, den lokala av särskilda redogörare, som är underställda huvudkontoret och redovisningsskyldiga till detta. Redogöraren, som bl. a. har att uppbära avgifter och i allmänhet utbetala understöd, är som regel även kassör i den fackliga organisationens lokalavdelning.

De erkända arbetslöshetskassornas förvaltningskostnader samt det statliga bidraget till dessa uppgick åren 1935—1951 till följande belopp.

År	Förvaltningskostnad total i 1 000-tal kronor	Statsbidrag 1 000-tal kronor
1935	247,4	82,5
1936	391,6	155,9
1937	534,0	245,6
1938	756,4	552,9
1939	799,4	586,3
1940	857,8	630,5
1941	1 294,1	826,5
1942	2 222,8	1 252,7
1943	3 178,0	1 835,0
1944	3 404,8	1 993,9
1945	3 797,7	2 150,1
1946	4 041,1	2 286,1
1947	4 423,4	2 470,4
1948	4 887,2	2 715,1
1949	5 302,0	2 760,9
1950	5 402,5	2 817,8
1951	6 228,3	2 906,0
S:a kr.	47 768,5	26 268,2

Det statliga förvaltningsbidraget har under ifrågakvarande tidsperiod uppgått till ca 55 % av de sammanlagda redovisade förvaltningskostnaderna.

Fonderna. Den fackliga organisationen har vid arbetslöshetskassans bildande i allmänhet tillskjutit en begynnelsefond. Det har förekommit, att organisationen även därefter överlåtit, stundom rätt avsevärda, belopp på arbetslöshetskassan.

Begynnelsefonder, överskottet å kassornas verksamhet och fonderingen åren 1935—1951 redovisas i följande sammanställning. I tabellens sista kolumn angives i procent den del av kassornas inkomst av avgifter under året, som tillförts fonden.

År	Fondökning		Fonder vid årets slut		Överskott i % av under året influtna avgifter.
	Begynnelsefond för under året bildade kassor 1 000-tal kronor	Överskott å årets verksamhet 1 000-tal kronor	totalt 1 000-tal kronor	per medlem kronor	
1935	934,0	253,4	1 187,4	21: 86	47,3
1936	552,2	476,1	2 215,7	26: 84	35,3
1937	912,3	958,0	4 086,0	26: 85	42,7
1938	554,8	1 318,0	5 958,8	32: 78	41,4
1939	—	1 394,0	7 352,8	37: 54	40,7
1940	3,5	999,4	8 355,7	39: 71	30,1
1941	550,0	1 286,0	10 191,7	35: 01	28,5
1942	12 196,8	5 786,2	28 174,7	50: 13	60,8
1943	5 286,8	9 966,0	43 427,5	61: 80	64,0
1944	302,6	10 269,2	53 999,3	71: 80	59,0
1945	1 675,4	10 192,5	65 867,2	80: 38	54,3
1946	765,0	14 851,5	81 483,7	93: 41	68,7
1947	3 000,0	17 704,7	102 188,4	106: 91	77,5
1948	—	19 574,1	121 762,5	117: 83	73,5
1949	1 100,0	17 057,2	139 919,7	131: 61	59,6
1950	—	17 283,7	157 203,4	144: 86	58,3
1951	57,0	21 806,0	179 066,4	159: 62	71,0

De fackliga organisationerna har under de gångna åren tillskjutit sammanlagt nära 28 milj. kronor till kassornas fonder eller ca 15,5 % av fonderna 1951.

Hittillsvarande kostnadsfördelning mellan staten och de försäkrade.

Statsbidragets (kristillägg — grundstatsbidrag, daghjälp- och familjetilläggsbidrag men ej förvaltningsbidrag) andel i procent av kassornas understödskostnader under åren 1935—1951 redovisas av utredningen i följande tabell, där daghjälpbidraget i % av utbetald daghjälp även anges särskilt.

År	Statsbidrag i % av utgivet understöd	Daghjälpbidrag i % av utbetald daghjälp
1935	34,9	34,9
1936	37,1	37,1
1937	36,1	36,1
1938	35,0	35,0
1939	30,4	30,4
1940	42,8	42,8

År	Statsbidrag i % av utgivet understöd	Daghjälpsbidrag i % av utbetalda daghjälp
1941	51,0	50,1
1942	55,1	52,8
1943	35,5	29,4
1944	28,9	20,3
1945	43,5	28,0
1946	38,4	17,2
1947	38,8	18,8
1948	46,0	29,6
1949	47,0	33,2
1950	43,9	27,8
1951	35,0	17,7

Utredningen påpekar, att statsbidraget till understödskostnaderna översteg 50 % endast för år 1941 och 1942, då en ganska omfattande arbetslöshet rådde inom vissa kassor. Storleken av statsbidraget är starkt beroende av sysselsättningsgraden i det att en ökad arbetslöshet inte endast medför en ökad understödsvolym utan även innebär, att statens procentuella andel av understödskostnaderna som regel ökas.

Förvaltningsbidraget i % av förvaltningskostnaderna för vart och ett av åren 1935—1951 framgår av följande sammanställning.

År	Förvaltnings- bidraget i % av förvaltnings- kostnaderna	År	Förvaltnings- bidraget i % av förvaltnings- kostnaderna
1935	33,3	1944	58,6
1936	39,8	1945	56,6
1937	46,0	1946	56,6
1938	73,1	1947	55,8
1939	73,3	1948	55,6
1940	73,5	1949	52,1
1941	63,9	1950	52,2
1942	56,4	1951	46,7
1943	57,7		

Utredningen framhåller, att förhållandet staten — de försäkrade belyses endast från en sida om hänsyn togs till fördelningen av kostnaderna. Av lika stor betydelse är enligt utredningens mening fördelningen mellan staten och de försäkrade av inkomsterna — insatsen i försäkringen.

I följande tabell redovisas den procentuella fördelningen av försäkringens inkomster från olika källor under femårsperioder sedan försäkringens början.

År	Inkomster i %			Summa
	Avgifter räntor startfonder m. m.	Statsbidrag		
1935—1939	76,0	24,0		100,0
1940—1944	76,3	23,7		100,0
1945—1949	75,2	24,8		100,0
1950	72,3	27,7		100,0
1951	82,0	18,0		100,0
Samtliga år	75,9	24,1		100,0

Finansieringssystemet.

Vid sin behandling av riktlinjerna för arbetslöshetsförsäkringens finansiering har utredningen till en början anfört följande i fråga om *arbetsgivarbidrag* till försäkringen.

Kostnaderna för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen har i vårt land hittills delats mellan staten och de försäkrade. I olika sammanhang har ifrågasatts, att också arbetsgivarna skall lämna direkta bidrag till försäkringen. I propositionen 1934:38 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. föreslogs sålunda, att arbetsgivare med ett större antal anställda skulle erlägga en särskild avgift, vilken skulle användas till täckande av kostnaderna för den offentliga arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassornas förvaltningskostnader samt eventuellt andra åtgärder för försäkringens utveckling. Förslaget i denna del avvisades av riksdagen. Arbetsgivaravgifter föreslogs vidare av socialvårdskommittén i dess förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Utredningen har för sin del utgått ifrån att kostnaderna för försäkringen alltjämt skall fördelas mellan staten och de försäkrade men vill beträffande arbetsgivarbidrag anföra följande. I och för sig synes den omständigheten att arbetslöshetsförsäkringen är frivillig — särskilt med den omfattning försäkringen numera fått — inte vara något avgörande hinder mot att arbetsgivarbidrag till försäkringen uttages. Eventuella sådana bidrag bör emellertid gå till statskassan och inte lämnas direkt till arbetslöshetskassorna. Frågan blir alltså om statens bidrag till försäkringen bör tas ut genom den vanliga beskattningen eller om denna bör kompletteras med en specialskatt å arbetsgivarna för arbetslöshetsförsäkringens skull. Denna fråga synes böra prövas i samband med ett mera allmänt övervägande av olika vägar för socialpolitikens finansiering. Utredningen vill erinra om att chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 maj 1952 tillkallat särskilda utredningsmän med uppdrag att verkställa en utredning angående den indirekta beskattningen m. m. Frågan om uttagande av arbetsgivaravgifter i nu ifrågakommande fall synes ha ett nära samband med nämnda utredningsuppdrag.

Vad angår skälen för *statens medverkan* vid bestridande av försäkringskostnaderna har utredningen framhållit, att det väsentliga skälet för denna medverkan är att oförvårdad arbetslöshet för därav drabbade grupper och individer är en olycka av den naturen att kostnaderna för hjälpåtgärder åtminstone delvis bör fördelas över hela samhället. Detta gäller såväl den arbetslöshet som torde vara ofrånkomlig även vid i stort sett full sysselsättning som den krisbetonade arbetslösheten. I övrigt har utredningen bl. a. åberopat, att försäkringslinjen såsom tidigare framhållits är den principiellt riktigaste formen för kontantunderstöd vid arbetslöshet, att statsbidrag är en förutsättning för att staten skall få den kontroll över försäkringen, som från samhällets synpunkt är önskvärd, att statsbidraget till en viss grad kan verka utjämnande mellan olika kassor och därigenom möjliggöra även för sämre ställda grupper att bli delaktiga av försäkringen o. s. v. Utredningen fortsätter:

Principen för kostnadsfördelningen mellan staten och de försäkrade var från början, att de försäkrade skulle stå för kostnaderna vid låg arbetslöshet samt att staten vid större arbetslöshet skulle lämna ett intill en viss gräns allt kraftigare stöd. Sedermera har statens kostnadsandel ökat först genom

att huvuddelen av familjetilläggen betalas av staten och därefter genom införande av kristillägget, numera grundstatsbidraget.

Utvecklingen under senare tid synes ha förstärkt skälen för att en väsentlig del av kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen bestrides av samhället. Dettas ansvar för arbetsmarknadspolitiken innefattande både en effektiv arbetsförmedling och arbetsmarknadspolitiska åtgärder av olika slag syftar bl. a. till att förhindra uppkomsten av arbetslöshet. Då en viss arbetslöshet det oaktat av olika skäl alltid torde komma att finnas, är det konsekvent, att samhället ger ett starkt stöd åt de institutioner, som har till syfte att ge de av arbetslöshet drabbade en rimlig försörjning under arbetslöshetstiden.

Samtidigt har systemet för statsbidrag till arbetslöshetsförsäkringen inte helt fungerat på det sätt man tidigare tänkt sig. Den omständigheten att arbetslösheten nedgått långt under vad man tidigare räknat med har medfört, att det centrala elementet i systemet, daghjälsbidraget, under senare år kommit att utnyttjas huvudsakligen för arbetslöshetskassorna inom säsongyrkena. För övriga kassor har statsbidraget i stort sett begränsats till familjetilläggsbidraget, grundstatsbidraget och medlemsbidraget. Under åren 1937, 1938 och 1939 hade samtliga kassor daghjälsbidrag. Under åren 1948, 1949 och 1950 var 37 kassor i verksamhet. Av dessa erhöll resp. 13, 14 och 16 daghjälsbidrag. År 1951 var 38 kassor i verksamhet, av vilka endast 11 hade daghjälsbidrag.

Utredningen hänvisar till att en kraftig lyftning av hela daghjälsnivån fordras för att denna skall kunna komma upp till ett i förhållande till löner och levnadskostnader någorlunda tillfredsställande minimum och helst däröver. Kostnaderna för en dylik väsentlig förbättring av ersättningarna från försäkringen bör fördelas mellan staten och de försäkrade. Statens insats bör, förutom att åtagandet i fråga om daghjälsbidrag och familjetilläggsbidrag utsträcker till de föreslagna högre beloppen, få formen av ett förbättrat grundstatsbidrag. Redogörelse för utredningens förslag i denna del lämnas i ett följande avsnitt.

En förbättring av förmånerna inom försäkringen förutsätter emellertid även vid ett ökat statsbidrag en ökad insats från de försäkrade i form av höjda *avgifter*. Rörande dessa har utredningen anfört, att en förbättring av ersättningsbeloppen kommer att kräva en avgiftshöjning dels på grund av de ökade understödskostnaderna, dels på grund av de ökade kraven på fondbildningen. En förbättring av den genomsnittligt tillförsäkrade daghjälp till ca 12 kronor (30/6 1952 7: 24 kronor) torde tillsammans med den föreslagna höjningen av familjetilläggen komma att medföra en total avgiftsökning med ca 50 % även med det höjda grundstatsbidrag utredningen föreslår (i förhållande till 1951 års avgifter).

Avgifternas storlek bestämmas delvis av behovet av *fondering*. Utredningen lägger i ett följande avsnitt fram vissa synpunkter på denna. F. n. anser utredningen sig inte kunna föreslå någon ändring i de inom försäkringen tillämpade fonderingsprinciperna, vilket innebär, att utredningen räknar med fortsatt fondavsättning. Om försäkringen erhåller effektivt stöd av staten och arbetslösheten blir liten, kan det emellertid, anför utredningen, tänkas, att fonderna så småningom blir tillräckliga, varigenom kassornas behov av inkomster skulle minskas. Om ett sådant läge skulle inträffa — vilket

i varje fall inte torde vara att räkna med under de närmaste åren — bör detta vara anledning att ta upp frågan om kostnadsfördelningen inom försäkringen till omprövning.

I fråga om *daghjälpsbidraget* erinrar utredningen, att socialvårdskommittén i sitt betänkande om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring beträffande alternativ II uttalade följande (s. 410):

De nuvarande bestämmelserna rörande statens bidrag till daghjälpkostnaderna ha ännu icke prövats under någon allmän krissituation av större omfattning. Inom några kassor ha dock inträffat temporära stegringar i arbetslöshetens omfattning, som under någon tid kraftigt ökat understödsrörelsen. Enligt gjorda erfarenheter ha statsbidragsbestämmelserna härvid befunnits fungera på avsett vis. Kassornas ekonomiska ställning har icke påverkats i nämnvärd mån av de stegrade utbetalningarna, enär dessa i betydande utsträckning täckts genom bidrag från staten. De hittills föreliggande erfarenheterna kunna visserligen icke sägas utgöra bevis för att bidragsgrunderna i alla avseenden fått rationellast möjliga avvägning. Det saknas emellertid anledning att antaga annat än att de i varje fall i stort sett fylla avsedd funktion.

Det anförda ger vid handen, att statsbidragets progression med all sannolikhet är väl avvägd. Kommittén har övervägt, huruvida man icke utan att ändra själva stegringsgraden dock borde sänka bidraget. Kassorna komma ju enligt kommitténs ovan återgivna förslag i åtnjutande av ett bidrag om fyra kronor för varje utgivet daghjälpbelopp. En minskning av bidraget skulle kunna ske genom att man låter statsbidraget börja utgå, först sedan understödsrörelsen nått en större omfattning än vad för närvarande är fallet. Kommittén har emellertid ansett det angeläget att undvika åtgärder, som kunna vara ägnade att motverka bildandet av kassor inom den obligatoriska försäkringen. Med hänsyn härtill har kommittén stannat för att icke föreslå någon ändring i de nuvarande statsbidragsgrunderna i här nämnt hänseende.

Utredningen anser sig för sin del kunna ansluta sig till de av socialvårdskommittén anförda synpunkterna och föreslår därför ingen ändring av bestämmelserna om daghjälpbidrag.

I fråga om *familjetilläggsbidraget*, som utgår med 75 % av utbetalade familjetillägg, föreslår utredningen inte någon ändring.

Beträffande *förvaltningsbidraget* föreslår utredningen en viss höjning.

I detta sammanhang har utredningen anført, att *1950 års besparingsutredning* i en promemoria den 14 november 1950 bl. a. anført följande.

Besparingsutredningen finner den under senare år fortgående ökningen av statsbidragen till arbetslöshetskassorna ytterst oroväckande ur statsfinansiell synpunkt. Det synes med skäl kunna ifrågasättas, om det är ofrånkomligt att statsbidragen till arbetslöshetskassorna måste mer än fördubblas under en period av full sysselsättning. Mot bakgrunden av att till beloppet synnerligen betydande fonderingar samtidigt ägt rum framträder statsbidragets ökning i än allvarligare dager. Utredningen anser det därför angeläget, att sådana åtgärder skyndsamt vidtagas, som kunna åstadkomma en begränsning av statsbidragen till arbetslöshetskassorna.

Besparingsutredningen har vidare framhållit, att det syntes böra utredas om inte statens bidrag kan utformas så att statsbidrag under perioder av full sysselsättning utgår med förhållandevis ringa belopp för att stiga därest en verklig arbetslöshet skulle inträda. Det nuvarande systemet torde enligt besparingsutredningen visserligen vara avsett att verka i sådan riktning men har ändock i praktiken medfört betydande statsutgifter även i lägen med brist på arbetskraft.

I direktiven för 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen har under hänvisning till besparingsutredningens nämnda uttalanden anförts, att det bör övervägas huruvida det är möjligt att i högre grad än vad nu är fallet utforma bidragsreglerna så att statsbidrag under full sysselsättning utgår med förhållandevis ringa belopp för att stiga då större arbetslöshet inträder.

1951 års utredning har under hänvisning till vad den anför i olika sammanhang uttalat, att utredningen inte kan dela besparingsutredningens uppfattning. Bl. a. hänvisas till vad som sagts om arbetslöshetsförsäkringens betydelse även i tider med hög sysselsättning. Vad statsbidragssystemet angår är detta, anför utredningen, f. n. i utpräglad grad anordnat så att statsbidragsprocenten är låg när arbetslösheten är låg men stiger med ökande arbetslöshet. Enligt utredningens mening bör staten — med bibehållande i övrigt av systemets principiella uppläggning — lämna ett effektivare stöd i sådan form att en höjning överlag av försäkringsersättningarna garanteras. Detta kan endast ske genom att de bidragsformer — främst grundstatsbidraget — som utgår med samma procenttal oberoende av arbetslöshetens storlek förbättras.

Grundstatsbidraget.

Utredningen erinrar, att socialvårdskommittén i sitt förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, alt. II, upptog ett grundbelopp å 4 kronor i fråga om den obligatoriska delen av försäkringen. Denna del skulle finansieras till $\frac{1}{3}$ av arbetsgivarna medan återstoden av kostnaderna skulle delas mellan de försäkrade och staten. Arbetsgivarbidraget och de försäkrades avgifter beträffande detta grundbelopp skulle ingå till statskassan. Arbetslöshetskassorna skulle erhålla ett bidrag från staten med 4 kronor för varje utgivet daghjälsbelopp.

Om man omräknar kristillägget, som infördes som ett tillfälligt statsbidrag men sedermera omvandlats till ett fast bidrag, grundstatsbidraget, efter socialstyrelsens levnadskostnadsindex utan och med skatter (sept. 1952) med 1944 som basår (det år kristillägget beslöts), skulle bidraget uppgå till 1: 06 kronor resp. 1: 12 kronor. Omräknat efter löneindex (aug. 1952) skulle bidraget uppgå till 1: 64 kronor.

För att de försäkrade skall stimuleras till ökade insatser bör grundstatsbidraget enligt utredningens mening vara beroende av daghjälpens storlek. Utredningen har funnit det rimligt, att grundstatsbidraget höjes så att det utgör grovt räknat $\frac{1}{3}$ av daghjälpens belopp. Bidraget bör emellertid, för att kassor med sämre möjligheter att utgiva en tillfredsställande daghjälp skall

erhålla något bättre stöd, utgå med något högre andel av daghjälpens vid låg och något lägre andel vid högre daghjälp. Bidraget bör maximeras på sådant sätt att det inte stiger, när daghjälpens belopp närmar sig det fastställda högsta beloppet. Från dessa utgångspunkter har utredningen utformat följande förslag. Det är sannolikt, att den lägsta i praktiken förekommande daghjälpens kommer att uppgå till 5 å 6 kronor. Utredningen har räknat med 5: 50 kronor och föreslår vid denna daghjälp ett grundstatsbidrag av 2: 25 kronor, utgörande 40,9 % av daghjälpens. För varje hel krona, varmed daghjälpens överstiger 5: 50 kronor bör bidraget höjas med 25 öre utöver grundbeloppet 2: 25 kronor. Det sammanlagda grundstatsbidraget må dock högst uppgå till 5 kronor, vilket inträffar vid en daghjälp å 16: 50 kronor (inkl. grundstatsbidraget). Bidraget kommer då att utgöra 30,3 % av daghjälpens.

Daghjälpens förutsättes understiga 5: 50 kronor endast i det fall särskilda omständigheter, deltidsarbete etc. föreligger. Om daghjälpensbeloppet understiger 5: 50 kronor, föreslås grundstatsbidraget utgå med 40 % av daghjälpensbeloppet.

De nya statsbidragsbestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1953. För att de försäkrade själva verkligen skall göra sin insats för ökning av daghjälpens och för att denna ökning inte skall begränsas endast till grundstatsbidraget, anser utredningen skäligt, att höjt grundstatsbidrag över huvud taget inte får utgå, om inte de försäkrade påtar sig en avgiftsökning, som svarar mot en höjning av daghjälpens med minst en krona, räknat med utgångspunkt från daghjälpens den 31 december 1952. Tillsynsmyndigheten föreslås dock erhålla befogenhet att medgiva undantag härifrån, då tillsynsmyndigheten med hänsyn till löneläget för kassans medlemmar eller till kassans ekonomiska ställning finner så erforderligt.

Enligt förslaget kommer grundstatsbidraget att utgå med följande belopp vid olika storlek på daghjälpens. Övre klassgränsen i varje klass har satts 26 öre lägre än den närmast högre klassgränsen, då daghjälpensbelopp däremellan inte kan beräknas förekomma. I tabellen lämnas även uppgift om grundstatsbidragets procentuella andel av daghjälpensbeloppet (inkl. grundstatsbidraget).

Daghjälp (inkl. grund- statsbidrag) kronor	Grundstats- bidrag kronor	Grundstatsbidraget i % av daghjälpens	
		Lägsta klass- gränsen	Högsta klass- gränsen
5,50— 6,24	2,25	40,9	36,0
6,50— 7,24	2,50	38,5	34,5
7,50— 8,24	2,75	36,7	33,3
8,50— 9,24	3,00	35,3	32,4
9,50—10,24	3,25	34,2	31,7
10,50—11,24	3,50	33,3	31,1
11,50—12,24	3,75	32,6	30,6
12,50—13,24	4,00	32,0	30,2
13,50—14,24	4,25	31,5	29,8
14,50—15,24	4,50	31,0	29,5
15,50—16,24	4,75	30,6	29,2
16,50—	5,00	30,3	

Genom det föreslagna systemet uppnås, anför utredningen, en viss automatisk reglering av grundstatsbidraget. Stiger löner och levnadskostnader, får man förutsätta, att daghjälpens höjes och därmed även grundstatsbidraget.

Till belysande av det föreslagna systemet lämnas följande uppgifter beträffande de lägsta daghjälsbeloppen efter förslaget genomförande samt uppgifter om fördelningen av grundstatsbidrag och kostnaderna för de försäkrade vid de olika daghjälsbeloppen. Som utgångspunkt har tagits nu gällande daghjälsbelopp inom kassorna. Den del av daghjälpens, som — frånsett daghjälsbidrag — bekostas helt av de försäkrade benämnes »egendelen».

Nuv. daghjälp kronor	Nuv. egen-del kronor	Egendelen ökad med 1 krona	Grundstatsbidrag kronor	Blivande daghjälp lägst kronor	Ökning av daghjälp i %
3,25	2,50	3,50	2,25	5,75	76,9
3,75	3,00	4,00	2,50	6,50	73,3
4,00	3,25	4,25	2,50	6,75	68,8
4,25	3,50	4,50	2,50	7,00	64,7
4,50	3,75	4,75	2,75	7,50	66,7
4,75	4,00	5,00	2,75	7,75	63,2
5,00	4,25	5,25	2,75	8,00	60,0
5,25	4,50	5,50	3,00	8,50	61,9
5,50	4,75	5,75	3,00	8,75	59,1
5,75	5,00	6,00	3,00	9,00	56,5
6,00	5,25	6,25	3,25	9,50	58,3
6,50	5,75	6,75	3,25	10,00	53,8
7,00	6,25	7,25	3,50	10,75	53,6
7,50	6,75	7,75	3,75	11,50	53,3
7,75	7,00	8,00	3,75	11,75	51,6
8,00	7,25	8,25	3,75	12,00	50,0

Beträffande en ökning av de försäkrades egen-del med mera än en krona lämnas följande exempel på fördelningen av grundstatsbidraget och kostnaderna för de försäkrade med utgångspunkt från nuvarande daghjälsmaximum 8 kronor.

Nuv. daghjälp kronor	Nuv. egen-del kronor	Ökning av egendelen med kronor	Beräknad egen-del kronor	Grundstatsbidrag kronor	Beräknad daghjälp kronor
8,00	7,25	1,25	8,50	4,00	12,50
8,00	7,25	2,25	9,50	4,25	13,75
8,00	7,25	3,25	10,50	4,50	15,00
8,00	7,25	4,25	11,50	5,00	16,50
8,00	7,25	5,25	12,50	5,00	17,50

Vid en ökning av daghjälpens från nuvarande 8 kronor (inkl. grundstatsbidrag) till exempelvis 15 kronor skulle grundstatsbidraget alltså uppgå till 4:50 kronor. De försäkrade skulle få svara för 3:25 kronor av höjningen. Härtill kommer emellertid på de försäkrade ytterligare en viss höjning av avgifterna på grund av de ökade kraven på fondbildning, svarande mot ökningen av daghjälpens.

Under förutsättning att daghjälpbidrag inte utgår skulle fördelningen av kostnaderna för daghjälp mellan staten och de försäkrade vid olika daghjälpbelopp bli följande enligt de föreslagna bestämmelserna.

Daghjälps- belopp kronor	Grundstats- bidrag kronor	De försäk- rade kronor	Procentuell fördelning	
			staten	de försäkrade
10,00	3,25	6,75	32,5	67,5
11,00	3,50	7,50	31,8	68,2
12,00	3,75	8,25	31,2	68,8
13,00	4,00	9,00	30,8	69,2
14,00	4,25	9,75	30,4	69,6
15,00	4,50	10,50	30,0	70,0
16,00	4,75	11,25	29,7	70,3
17,00	5,00	12,00	29,4	70,6

I det fall daghjälpbidrag utgår blir förhållandet givetvis ett annat, såsom framgår av kostnadsberäkningarna i det följande.

Grundstatsbidraget skall enligt förslaget såsom nu utgå per daghjälpbelopp och alltid beräknas efter den tillförsäkrade daghjälp. Beräkningen av bidraget måste göras för varje klass i en kassa, om daghjälpbeloppen är olika stora i klasserna.

Kostnaderna för det föreslagna grundstatsbidraget är, anför utredningen, svåra att beräkna, då de är beroende av arbetslöshetens omfattning. I följande sammanställning lämnas vissa uppgifter om kostnadernas storlek vid olika genomsnittliga daghjälpbelopp och antal understödsdagar per årsmedlem. Antalet årsmedlemmar har beräknats till 1 200 000.

Genomsnittligt daghjälpsbelopp kronor	Kostnaderna i milj. kronor för grundstatsbidraget vid ett genomsnittligt antal understödda dagar av					
	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0
10,00	7,8	11,7	15,6	19,5	23,4	27,3
11,00	8,4	12,6	16,8	21,0	25,2	29,4
12,00	9,0	13,5	18,0	22,5	27,0	31,5
13,00	9,6	14,4	19,2	24,0	28,8	33,6
14,00	10,2	15,3	20,4	25,5	30,6	35,7
15,00	10,8	16,2	21,6	27,0	32,4	37,8
Kostnader med nuvarande grund- statsbidrag	1,8	2,7	3,6	4,5	5,4	6,3

Antalet understödsdagar per årsmedlem för hela försäkringen har under åren 1941—1951 uppgått till följande.

År	Antal under- stödsdagar per årsmedlem	År	Antal under- stödsdagar per årsmedlem
1941	7,4	1947	1,7
1942	5,1	1948	2,3
1943	2,7	1949	2,8
1944	2,7	1950	2,6
1945	3,0	1951	1,5
1946	1,9		

Fondbildningen.

Utredningen har i ett särskilt avsnitt behandlat de nu tillämpade reglerna för fondering inom arbetslöshetskassorna. Härvid har utredningen bl. a. anfört, att fonden inom de erkända arbetslöshetskassorna har givits karaktären av en utjämningsfond i den meningen, att fondens medel skall användas för utjämning av verksamhetens ekonomiska förlopp. Bestämmelserna om fondbildning avser alltså endast att trygga skapandet av så stora tillgångar för kassorna, att de kan bära de ekonomiska påfrestningar, som uppkommer vid större omfattning av den del av arbetslösheten, för vilken försäkringen är avsedd att ge hjälp. Avsikten har varit att vid en mycket stor omfattning av arbetslösheten eller vid många fall av långvarig sådan, arbetslinjen skall minska det ekonomiska trycket på kassorna. Det åsyftas inte, att fonden skall bli så stor, att en verklig premiereserv bildas, d. v. s. en fond motsvarande värdet av samtliga löpande utfästelser av understöd.

Fonden får endast tagas i anspråk i den mån kassans inkomster inte förslår till täckande av kassans löpande utgifter. Det är emellertid uppenbart, att kassan vid större påfrestningar måste vidtaga åtgärder för ett återställande av balansen mellan inkomster och utgifter samt åter bringa upp fonden till dess föreskrivna minimistorlek. Dessa åtgärder kan bestå i uttaxering å medlemmarna eller i minskning av daghjälpens storlek eller understödstens längd.

Det säger sig självt att en kassas ekonomiska bärkraft blir i viss utsträckning större, ju större antal medlemmar en kassa omfattar. Fondbildningen har därför bestämts i relation till kassornas medlemsantal på så sätt, att fonden skall vara relativt större, ju mindre kassorna är. Fondbildningens storlek har vidare satts i relation till arbetslöshetsriskens storlek. Man har därvid gått vägen över kassans inkomster, enär dessa självfallet måste stå i proportion till arbetslöshetens genomsnittliga omfattning. Enligt de bestämmelser, som trädde i kraft den 1 januari 1935, skulle fondens storlek fastställas med hänsyn till de tre sistförflutna årens inkomster. I skrivelse den 17 december 1936 framlade socialstyrelsen förslag om vissa ändringar i den för arbetslöshetsförsäkringen gällande lagstiftningen. Styrelsen framhöll därvid bl. a., att de gällande reglerna i många fall lämnade en för svag fondbildning. Enligt socialstyrelsens mening vore det nödvändigt att grunda fondberäkningarna på erfarenheterna under en längre följd av år, så att såväl hög- som lågkonjunktur kunde öva inverkan. Styrelsen föreslog, att fondens storlek skulle beräknas med hänsyn till de genomsnittliga inkomsterna under tio i stället för tre år. Den väsentligaste ändringen vid detta tillfälle av fondbestämmelserna var emellertid att man för kassor med 10 000 medlemmar och däröver hädanefter skulle kräva en fond, som motsvarade två gånger inkomstgenomsnittet i stället för såsom förut endast en gång detta tal. Skälet var att de första fondbestämmelserna visat sig leda till för svag fondbildning. Bestämmelser i enlighet med socialstyrelsens förslag trädde i kraft den 1 juli 1937.

Utredningen har vidare anfört följande.

Under de år den frivilliga statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen varit i verksamhet har sysselsättningen varit god, under längsta tiden faktiskt exceptionellt god. Arbetslöshetsförsäkringen och i detta sammanhang fonderna har inte prövats under en något försvagad konjunktur eller depression. Man har således inte erhållit någon erfarenhet om hur de nuvarande fondreglerna verkar i alla för framtiden tänkbara situationer.

Trots den i allmänhet särpräglad goda sysselsättningen har dock för enstaka år i några kassor redovisats förlust på grund av arbetslöshetens stora omfattning inom yrket. Påfrestningarna har i två fall — musikernas samt sko- och läderarbetarnas kassor — varit av en sådan omfattning, att med hänsyn till kassans ekonomiska ställning åtgärder av det slag, som anges i 24 § arbetslöshetskassaförordningen och 67—69 §§ kassastadgarna måst vidtagas. De inskränkningar i understödsrätten, som härvid infördes, kunde efter en relativt kort tid upphävas. Beträffande en del övriga kassor, bl. a. stenindustriarbetarnas och beklädnadsarbetarnas, har fonden vid några tillfällen fått tagas i anspråk. År 1940 förekom underskott å understödsrörelsen i fem kassor, nämligen sadelmakarnas, stenindustriarbetarnas, träindustriarbetarnas, musikernas och lantarbetarnas. Mera betydande underskott förekom endast i stenindustriarbetarnas och musikernas kassor. I båda dessa kassor minskade fonden betydligt. Under år 1941 minskade fonderna i likaledes fem kassor, nämligen stenindustriarbetarnas, sko- och läderarbetarnas, musikernas, frisörernas och textilarbetarnas. I sko- och läderarbetarnas kassa minskade fonden även 1943.

Fonderna måste givetvis stå i proportion till bl. a. storleken av det dagunderstöd, som kassan har att för den närmaste framtiden utgiva. Uttrycker man kassornas fonder i antalet dagunderstöd per medlem, tages hänsyn till detta. Ifrågakvarande tal har sammanställts i följande tablå.

År	Fonderna per medlem omräknade i antal dagunderstöd.	År	Fonderna per medlem omräknade i antal dagunderstöd.
1935	8,1	1944	11,6
1936	9,3	1945	12,1
1937	9,3	1946	13,4
1938	11,0	1947	14,5
1939	13,0	1948	15,0
1940	12,2	1949	16,3
1941	8,0	1950	17,6
1942	10,7	1951	18,5 (approx.)
1943	12,5		

Räknat efter ett genomsnittligt dagunderstöd av kr. 14,¹⁵ (genomsnittlig daghjälp 12 kr., familjetillägg 2,¹⁵) skulle fonderna per medlem 1951 motsvara endast 11,3 dagunderstöd.

De erkända arbetslöshetskassornas fonder uppgick vid årsskiftet 1951/52 till nära 180 milj. kr. Fondökningen har varit betydande. Det är emellertid att märka att det, som ovan framhållits, under de år arbetslöshetsförsäkringen varit i verksamhet i det stora hela rätt ovanligt goda sysselsättningsförhållanden. Vid bedömandet av fondökningen bör hänsyn även tagas till den försämring i penningvärdet som ägt rum under senare år. Denna försämring beräknades enbart under år 1951 till 20 %, vilket betyder att över 30

milj. kr. behövs för att täcka den förlust, som uppkommit genom penningvärdeförsämringen. Enligt gällande bestämmelser måste kassorna placera sina tillgångar framför allt i obligationer och banktillgodohavanden, varför de inte har möjlighet att göra placeringar, som följer utvecklingen i penningvärdet. Överskottet under 1951 å 21,8 milj. kr. täcker sålunda inte ens minskningen genom penningvärdets fall angivna år av fondernas realvärde.

Kassornas ekonomiska ställning är i själva verket inte så god, som kan synas framgå av överskotten på verksamheten de senare åren.

Vid en ökning av försäkringsersättningarna i den omfattning utredningen räknat med måste de sammanlagda fonderna ökas med upp mot 100 milj. kr. på relativt kort tid.

Under hänvisning till den lämnade redogörelsen och med hänsyn till att nuvarande fonder inte prövats vid lågkonjunktur, inte ens en måttlig sådan, har utredningen inte ansett sig f. n. kunna framlägga förslag om vare sig en skärpning av gällande bestämmelser eller en uppmykning av desamma.

Förvaltningsbidraget.

Enligt gällande bestämmelser utgår förvaltningsbidraget dels i form av medlemsbidrag dels i form av arvodesbidrag. Medlemsbidraget utgår, som tidigare nämnts, i fråga om kassor, som uppbär veckoavgifter, med fyra kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som inte överstiger 3 000, med tre kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 3 000 men inte 25 000 och med två kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 25 000. Till kassa, som uppbär månadsavgifter, utgår statsbidraget med två tredjedelar av nyss nämnda belopp. Kungl. Maj:t kan dock på särskild framställning medgiva undantag härifrån. Arvodesbidraget utgår med belopp motsvarande vad under året utgivits i arvode till styrelseledamot, som utsetts av tillsynsmyndigheten. Detta bidrag, som för år 1951 uppgick till 5 495 kronor, saknar enligt utredningens mening större betydelse, varför endast frågan om medlemsbidraget upptagits till behandling av utredningen.

Med ledning av de avgifter, som stått att hämta framför allt i kassornas vinst- och förlusträkningar, ges i en som bilaga till betänkandet intagen promemoria dels en översikt över förvaltningskostnadernas allmänna utveckling sedan 1938 då gällande bidrag till kassor med veckoavgift trädde i kraft och dels en redogörelse för hur kostnaderna påverkas av olika faktorer såsom medlemsantal, avgiftsuppbörd m. m.

Av den i promemorian lämnade redogörelsen framgår, anför utredningen, att förvaltningskostnaderna per medlem under tiden 1938—1951 stigit väsentligt men ej i takt med den allmänna löne- och prisstegringen. För kassor med högst 10 000 medlemmar är stegringen i genomsnitt 23 %, för kassor i storleksordningen 10 000—25 000 medlemmar 48 % och för de större kassorna i genomsnitt 24 % av kostnaderna 1938.

Förenklingar i administrationen torde väsentligt ha bidragit till att hålla tillbaka kostnadsstegringen. Av stor betydelse i detta sammanhang är emell-

lertid, att kassorna med hänsyn till förvaltningsbidraget inte ansett sig ha möjlighet att höja ersättningen till de lokala redogörarna i den utsträckning, som ansetts önskvärd med hänsyn till deras arbetsuppgifter, den allmänna löne- och prisutvecklingen etc. Arbetslöshetskassorna har under senare år fått allt större svårigheter att förmå medlemmar att åtaga sig uppdrag som redogörare. I allt torde de senaste åren ungefär 2 000 redogörare ha utbytt per år. Kassorna har små möjligheter att genom höjning av ersättningarna hålla redogörarna skadeslösa för penningvärdets fall. Redogörarna får i många fall av arvodet från kassan, vilket i allmänhet torde uppgå till 2 å 3 kronor per medlem och år, bekosta expenser, porto, resor till medlemmar etc. och även provision till uppbördsmännen på olika arbetsplatser. En ökning av redogörarnas arvoden med endast en krona per medlem skulle för hela försäkringen innebära en höjning av förvaltningskostnaderna med över 1 milj. kronor.

Det är, framhåller utredningen, angeläget, att det finnes en kunnig och stabil redogörarkår inom arbetslöshetsförsäkringen. En stor del av ansvaret för försäkringens rätta handhavande vilar på redogörarna. Det är därför önskvärdt, att ersättningen blir sådan, att redogörarna under längre tid behåller sina uppdrag. Ett hastigt ombyte av redogörare betyder ökade kostnader för kassorna i fråga om instruktion, inspektion och ökat arbete med rättelser etc.

Medlemsantalet har väsentlig betydelse för förvaltningskostnaderna. Räknet per medlem minskar dessa med stigande medlemsantal. Den nuvarande differentieringen av förvaltningsbidraget efter medlemsantal synes enligt utredningens mening sålunda väl befogad.

Kassor med månadsavgifter har i genomsnitt haft något lägre förvaltningskostnader än kassor med veckoavgifter. Skillnaden är emellertid genomsnittligt liten samtidigt som variationerna kassorna emellan är betydande, varför någon egentlig grundval för en differentiering av förvaltningsbidraget mellan kassor med månadsavgifter och kassor med veckoavgifter inte kan sägas föreligga. Samtliga månads-kassor har numera av Kungl. Maj:t medgivits erhålla det högre statsbidraget. Utredningen föreslår, att differentieringen slopas och att kassorna erhåller samma förvaltningsbidrag oberoende av om de upptar månads- eller veckoavgifter.

I fråga om medlemsbidragets storlek anför utredningen, att beloppen enligt omräkning efter socialstyrelsens levnadskostnadsindex med och utan skatter med 1938 som bas skulle minst fördubblas och alltså uppgå till 8, 6 resp. 4 kronor per årsmedlem. Med hänsyn till att förvaltningskostnaderna emellertid inte följt pris- och löneutvecklingen helt, föreslår utredningen, att medlemsbidraget höjs till 5, 4 och 3 kronor per årsmedlem, vilket innebär en ökning med i genomsnitt ca 30 %.

Utredningen förutsätter, att den föreslagna höjningen av medlemsbidraget kommer redogörarna till godo och på så sätt medverkar till skapandet av en fast och kunnig redogörarkår, som är en nödvändighet för arbetslöshetsförsäkringens rätta handhavande, inte minst ur kontrollsynpunkt. Ökade för-

måner inom försäkringen kräver en effektiv kontroll särskilt från redogörarnas sida.

Vad en dylik höjning av medlemsbidraget skulle betyda framgår av följande tabell med uppgifter om förvaltningsbidragets andel av kassornas förvaltningskostnader i kassor av olika storleksordning år 1951 vid nuvarande och föreslagna bidragsbelopp.

Antal årsmedlemmar	Vid nuvarande bidragsbelopp (4, 3, 2 kronor per medlem) %	Med föreslagna bidragsbelopp (5, 4, 3 kronor per medlem) %
— 1 999	44	54
2 000— 4 999	44	55
5 000— 9 999	41	52
10 000—14 999	54	69
15 000—19 999	50	66
20 000—24 999	52	68
25 000—49 999	48	65
50 000—	46	65

Vid jämförelsen har utredningen räknat med oförändrade redogörararvoden. Hänsyn har ej heller tagits till inträffade kostnadsökningar under år 1952 bl. a. beroende på en stegring av lönerna för kassornas förvaltningspersonal.

Kostnadsberäkningar.

Utredningen har framhållit, att kostnaderna vid bifall till utredningens förslag inte kan beräknas exakt. Kostnaderna är nämligen beroende av ett flertal faktorer, varav några kan bli föremål för endast mycket osäkra antaganden. Härom har utredningen anfört i huvudsak följande.

Kostnadernas storlek bestämmas av följande faktorer, nämligen försäkringens omfattning (årsmedlemsantalet), understödsutbetalningens omfattning (antal understödda dagar per årsmedlem) samt understödsförmånernas storlek (genomsnittligt belopp av daghjälp och familjetillägg).

I fråga om medlemsantalet må framhållas, att ökningen inte kan bli så stor i fortsättningen inom den nuvarande försäkringens gränser. Skulle emellertid försäkringen utvidgas att omfatta även hemarbetare, företagare etc, torde ökningen bli av en annan storleksordning. I det följande har räknats med 1 200 000 medlemmar, samma årsmedlemsantal som använts av arbetsmarknadsstyrelsen vid beräkningen av anslaget till bidrag till erkända arbetslöshetskassor för budgetåret 1953/54.

Beträffande arbetslöshetens storlek och understödsutbetalningens omfattning må endast framhållas, att det här är svårt att ens göra en uppskattning, då det är omöjligt att nu bedöma det framtida läget på arbetsmarknaden. I följande beräkningar har därför räknats med olika lägen på arbetsmarknaden.

Man torde till en början inte kunna räkna med att daghjälpbeloppet kommer att uppgå till mera än i genomsnitt 11 å 12 kr. I nedanstående beräkningar har räknats med 12 kr. Storleken av det genomsnittliga familjetillägget är beroende av arbetslöshetens omfattning på det sättet att då ar-

betslösheten ökar drabbas allt aktivare åldrar och därmed ett större antal familjeförsörjare av densamma. Med utgångspunkt från nuvarande proportioner mellan make- och husföreståndarinnettillägg samt barn tillägg räknas här med ett genomsnittligt familjetillägg av kr. 2: 15 vid 2,0 och kr. 2: 25 vid 4,0 understödsdagar per årsmedlem.

Grundstatsbidraget samt daghjälp- och familjetilläggsbidraget är beroende av antalet understödda dagar, vilket i sin tur är beroende av läget på arbetsmarknaden. Medlemsbidraget däremot utgår per årsmedlem och är alltså oberoende av sysselsättningsförhållandena.

Beträffande daghjälpbidraget må erinras om att utrymme för en viss ökning av daghjälpbeloppet finnes med nuvarande bestämmelser, eftersom inte alla medlemmar är tillförsäkrade det maximala daghjälpbeloppet, 8 kr. Ökningen för statsverket i fråga om daghjälpbidraget bör därför räknas på den del av daghjälp, som överstiger nämnda belopp, minskat med grundstatsbidraget.

Daghjälpbidraget för varje daghjälpklass varierar systematiskt med antalet understödda dagar per medlem efter den s. k. daghjälpbidragstabellen. Daghjälpbidragsprocenten kan vara olika för skilda år, även om antalet understödsdagar är detsamma för försäkringen i dess helhet. Daghjälpbidragsprocenten, räknad för hela försäkringen, är nämligen beroende av hur arbetslösheten och därmed daghjälpbidraget fördelar sig på de olika kassorna.

För att belysa de föreslagna förbättringarnas inverkan på kostnaderna för de försäkrade och staten i jämförelse med ett gånget år, redovisar utredningen först de faktiska kostnaderna 1950 och de beräknade kostnaderna för samma år efter de föreslagna förbättringarna. Nämnda år var antalet årsmedlemmar 1 072 000, antalet understödda dagar per årsmedlem 2,6 och den genomsnittligt utbetalade daghjälp 6: 55 kronor.

Jämförelsen framgår av följande uppställning.

	Nuvarande bestämmelser kronor	Föreslagna bestämmelser kronor
Kassornas kostnader:		
Understöd	22 578 000	39 976 000
Förvaltning	5 402 000	5 402 000
	Totalt 27 980 000	45 378 000
Statsbidrag:		
Grundstatsbidrag	2 101 000	10 453 000
Daghjälpbidrag	4 644 000	6 393 000
Familjetilläggsbidrag	3 156 000	4 895 000
Förvaltningsbidrag	2 818 000	3 890 000
	Totalt 12 719 000	25 631 000
Statsbidraget i % av totalkostnaderna	45,5	56,5

Ökningen av daghjälpbidraget, föranledd av den del av det genomsnittliga daghjälpbeloppet, som överstiger det nuvarande maximibeloppet 7: 25 kronor exkl. grundstatsbidrag, uppgår till ca 775 000 kronor. Om hänsyn togs endast till denna ökning av daghjälpbidraget, skulle merkostnaderna för statsverket ha uppgått till ca 11,9 milj. kronor under 1950 mot ca 12,9 milj. kronor enligt sammanställningen.

Vidare har utredningen gjort motsvarande uppskattningar av kostnaderna vid 2,0 och 4,0 understödda dagar per årsmedlem och 1 200 000 årsmedlemmar. Dessa uppskattningar framgår av följande uppställningar.

2,0 understödda dagar per årsmedlem.

	Nuvarande bestämmelser (daghjälp 7: 25 kr.)	Föreslagna bestämmelser (daghjälp 12 kr.)
Kassornas kostnader:		
Understöd	20 760 000	33 960 000
Förvaltning	7 800 000	7 800 000
	Totalt 28 560 000	41 760 000
Statsbidrag:		
Grundstatsbidrag	1 800 000	9 000 000
Daghjälpsbidrag	3 432 000	4 356 000
Familjetilläggsbidrag	2 520 000	3 870 000
Förvaltningsbidrag	3 156 000	4 356 000
	Totalt 10 908 000	21 582 000
Statsbidraget i % av totalkostnaderna	38,2	51,7

4,0 understödda dagar per årsmedlem.

	Nuvarande bestämmelser (daghjälp 7: 25 kr.)	Föreslagna bestämmelser (daghjälp 12 kr.)
Kassornas kostnader:		
Understöd	41 520 000	68 400 000
Förvaltning	7 800 000	7 800 000
	Totalt 49 320 000	76 200 000
Statsbidrag:		
Grundstatsbidrag	3 600 000	18 000 000
Daghjälpsbidrag	13 104 000	16 632 000
Familjetilläggsbidrag	5 040 000	8 100 000
Förvaltningsbidrag	3 156 000	4 356 000
	Totalt 24 900 000	47 088 000
Statsbidraget i % av totalkostnaderna	50,5	61,8

Utredningen har vidare bl a. redovisat följande beräkningar av totalkostnaderna och statsbidraget under de närmaste budgetåren.

Budgetår	Antal årsmedlemmar	Antal understödda dagar per årsmedlem	Totalkostn. för försäkr. milj. kr.	Statsbidrag	
				milj. kr.	i % av totalkostn.
1953/54 ..	1 200 000	2,6	42,1	20,0	47,5
1954/55 ..	1 200 000	2,6	50,4	27,3	54,2
		3,0	57,3	32,6	56,9
		3,4	63,9	37,6	58,8

Förslagsanslaget till bidrag till erkända arbetslöshetskassor är för budgetåret 1952/53 uppfört med 14,0 milj. kronor. Arbetsmarknadsstyrelsen har beräknat medelsbehovet under anslaget till 14,7 milj. kronor under budget-

året 1953/54. Härvid har styrelsen räknat med 1 200 000 medlemmar i kassorna samt 2,6 understödda dagar per årsmedlem. Såsom framgår av sistnämnda sammanställning uppskattar utredningen det sammanlagda statsbidraget under angivna förutsättningar vid genomförande av utredningens förslag till 27,3 milj. kronor för helt budgetår. Kostnadsökningen skulle alltså bli (27,3—14,7) 12,6 milj. kronor. Då statsbidrag, bortsett från vissa förskott, utbetalas kalenderårsvis i efterskott kommer emellertid endast en del av kostnadsökningen att framträda under nästa budgetår om förslagen genomföres fr. o. m. den 1 juli 1953. Utredningen beräknar medelsbehovet under anslaget till 20 milj. kronor under angivna förutsättning.

I fråga om fördelningen av kostnaderna mellan staten och de försäkrade vid de föreslagna bestämmelserna framhåller utredningen att vissa uppskattningar kan göras men att resultatet blir osäkert med hänsyn till att det finns många ovissa faktorer, som kan ha betydelse i detta sammanhang.

I följande tabell lämnas resultatet av dylika uppskattningar beträffande fördelningen av understödskostnaderna vid olika antal understödda dagar per årsmedlem i *kassornas kollektiv*.

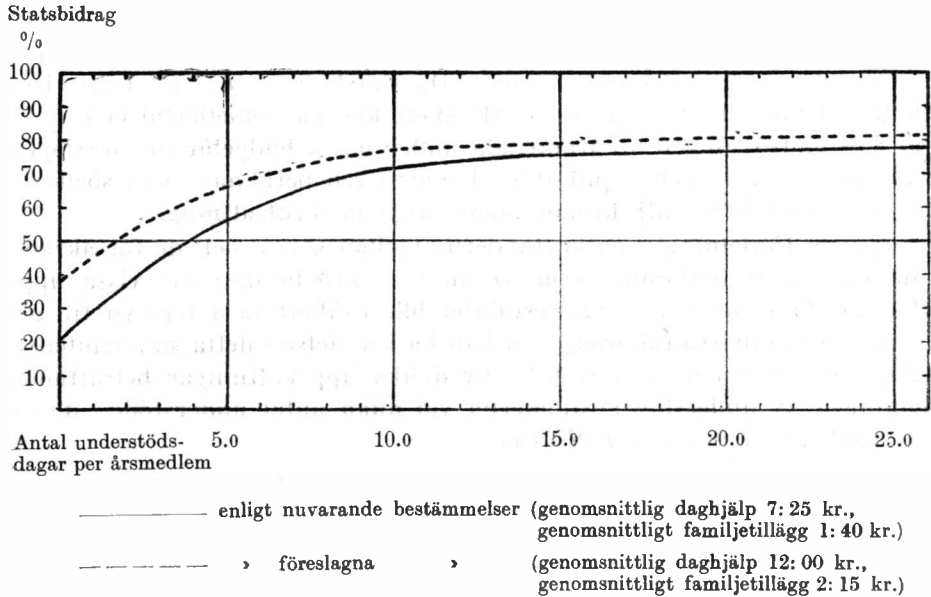
Antal understöddsdagar per årsmedlem	Statens andel av understödskostnaderna i % nuvarande	föreslagen
0,5	25,0	42,0
1,0	29,0	45,0
1,5	33,0	48,0
2,0	37,0	51,0
2,5	41,0	53,0
3,0	45,0	56,0
3,5	49,0	59,0
4,0	52,0	62,0
4,5	54,0	63,0
5,0	57,0	66,0
7,5	66,0	72,0
12,5	74,0	78,0
17,5	75,0	80,0
22,5	75,0	80,0

Statens andel av understödskostnaderna kan för varje kassa eller klass, för vilken särskild statsbidragsberäkning göres, beräknas enligt följande.

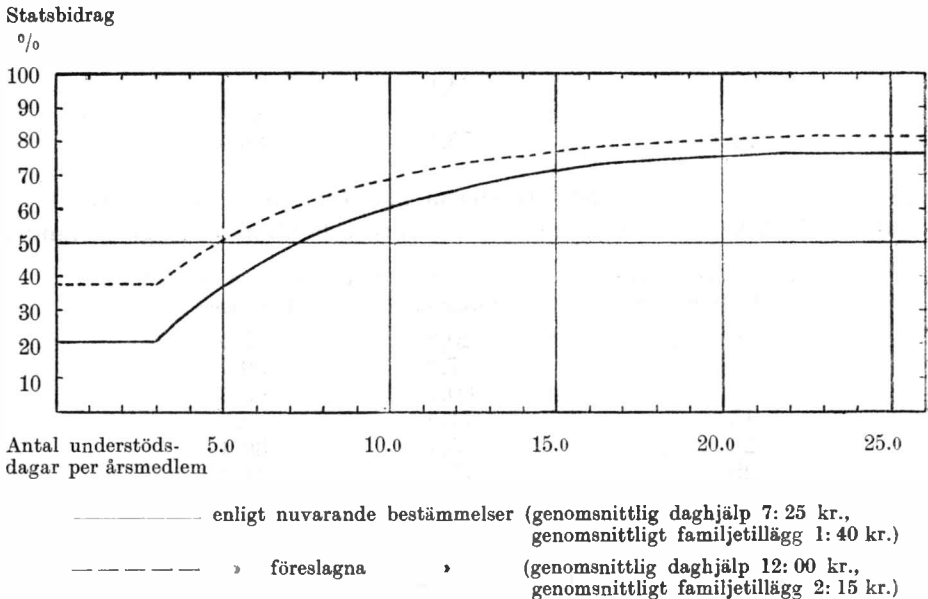
Antal understöddsdagar per årsmedlem	Statens andel av understödskostnaderna i % nuvarande	föreslagen
0—3	20,8	37,9
5	37,2	50,7
10	60,7	68,8
15	71,2	77,0
20	75,7	80,4
25	77,1	81,6
26—35	77,2	81,6

Beträffande fördelningen av kostnaderna för försäkringen enligt nuvarande och föreslagna bestämmelser hänvisas i övrigt till diagrammen å s. 54.

Statens beräknade procentuella andel av understödskostnaderna inom arbetslöshetsförsäkringen (kollektivet av kassor) vid olika u-värden enligt nuvarande och föreslagna bestämmelser.

Statens beräknade procentuella andel, enligt nuvarande och föreslagna bestämmelser, av understödskostnaderna i varje daghjälpklass eller kassa, för vilken särskild statsbidragsberäkning göres.

Vid bedömandet av statens och de försäkrades insatser för försäkringen måste hänsyn även tagas till fördelningen av inkomsterna. Härom har utredningen anfört:

Vid en övergång till den vid kostnadsberäkningarna i det föregående antagna daghjälpnivån (medeltal 12 kr.) kommer i genomsnitt sannolikt att krävas en ökning med omkring 40 % av den del av varje daghjälpbelopp, som den försäkrade själv har att betala genom sina avgifter med hjälp av daghjälpbidraget. Vid de nya avgiftsberäkningarna måste också hänsyn tagas till att fonderna behöver snabbt höjas med upp mot 100 milj. kronor, varför en relativt avsevärd fondavsättningsdel måste ingå i de närmaste fem eller tio årens avgifter. Dessa två omständigheter torde tillsammans komma att medföra att avgiftssumman kommer att höjas med i genomsnitt 50—60 %. Med utgångspunkt härifrån kan vid 2,0—5,0 understödda dagar och vid ett antal försäkrade uppgående till 1 200 000 avgifterna de närmaste åren uppskattas till 45 milj. kr. Vid 2,0 understödda dagar har statsbidraget ovan beräknats till ca 21,6 milj. kr. Totalinkomsten skulle alltså kunna beräknas till något över 66 milj. kr. De försäkrades andel skulle uppgå till omkring 68 % härav, statens andel till ungefär 32 %. Vid 3,4 understödda dagar per årsmedlem har statsbidraget för budgetåret 1954/55 beräknats till 39,5 milj. kr. Totalinkomsten i detta fall skulle kunna uppskattas till nära 85 milj. kr., varav avgifterna utgör ca 53 % och statsbidraget ca 47 %. Vid en begränsad arbetslöshet skulle alltså statens andel av försäkringens inkomster uppgå till mellan 30 och 50 %. Medlemmarnas andel genom avgifter skulle ligga mellan 70 och 50 % av totalinkomsterna, räntorna ej inberäknade.

Särskilt yttrande.

Herr Hagård har anfört följande.

Till de synpunkter, som utredningsmajoriteten i olika sammanhang anfört beträffande betydelsen för såväl samhället som individen av en effektivare arbetslöshetsförsäkring, kan jag i stort sett ansluta mig. Det är enligt min uppfattning uppenbart, att de nuvarande ersättningarna enligt försäkringen, i synnerhet daghjälp, äro för låga och böra förbättras, i varje fall i proportion till den försämring av penningvärdet, som ägt rum sedan de ursprungliga beloppen fastställdes. Jag delar därför utredningsmajoritetens uppfattning, att man genom en höjning av daghjälpmaximum bör bereda arbetslöshetskassorna möjlighet att höja sina daghjälpbelopp.

Jag kan däremot icke biträda majoritetens förslag till ändrade grunder för finansieringen. Redan när det sedermera till grundstatsbidrag omvandlade kristillägget år 1944 infördes i försäkringen, gjorde riksdagens andra lagutskott följande uttalande: »Utskottet delar i princip den av motionärerna uttalade uppfattningen att, om en förbättring av de arbetslöshetsförsäkrades förmåner är erforderlig, densamma bör genomföras inom försäkringens ram. Ett tillägg till daghjälp, vilken helt utgår av statsmedel, strider givetvis mot ifrågavarande princip.» Med hänsyn till behovet av att snabbt kunna åstadkomma de förbättringar, som ansågos påkallade, och då den dåvarande reallöneförsämringen befanns utgöra ett hinder för eljest erforderliga avgiftshöjningar, talade emellertid enligt utskottets mening starka skäl för ett avsteg från principen i då förevarande fall.

Utredningens förslag innebär enligt min uppfattning ett ytterligare starkt accentuerat avsteg från försäkringstanken. Visserligen synes behovet av snabba förbättringar även nu vara uppenbart, men med hänsyn till

de senare årens avsevärda reallöneförbättringar anser jag det icke motiverat, att kostnaderna för försäkringen i så väsentligt ökad omfattning, som enligt förslaget är fallet, få bäras av staten. Enligt utredningens beräkningar skulle sålunda staten vid 4,0 understödda dagar per årsmedlem, vilket av den sakkunskap, som varit för utredningen tillgänglig, anses motsvara en sysselsättningsgrad av ungefär 95 % — sålunda ett relativt gott arbetsmarknadsläge — i enlighet med föreliggande förslag få siffermässigt bära 61,8 % av totalkostnaderna mot enligt nuvarande bestämmelser 50,5 %. Även om de gjorda beräkningarna givetvis måste vara approximativa, innebär dock detta en väsentlig förskjutning av kostnadsfördelningen till statens nackdel. Jag ifrågasätter, huruvida icke det nuvarande grundstatsbidraget, eventuellt uppräknat med hänsyn till penningvärdesförsämringen, bort bibehållas samt att man undersökt möjligheten att genom en ändring av den nuvarande skalan för daghjälpbidraget undvika en ur principiell synpunkt avsevärd förändring av den hittillsvarande kostnadsfördelningen. I direktiven för utredningen har statsrådet uttalat, att utredningen bör överväga »huruvida det är möjligt att i högre grad än vad nu är fallet utforma bidragsreglerna så att statsbidrag under full sysselsättning utgår med förhållandevis ringa belopp för att stiga, då större arbetslöshet inträder». Detta synes mig ha av utredningen bort bättre beaktas.

I fråga om familjetilläggen vill jag slutligen framhålla, att socialförsäkringsutredningen beträffande den samordnade sjuk- och olycksfallsförsäkringen lär komma att föreslå ett system med enbart barntillägg. Beträffande arbetslöshetsförsäkringen innebär det här föreliggande förslaget ett bibehållande av såväl maketillägg som barntillägg. Ehuru de olika socialförsäkringsgrenarna i viss omfattning äro uppbyggda på från varandra avvikande sätt, anser jag dock, att utredningen bort eftersträva att i detta avseende åstadkomma största möjliga likformighet dem emellan.

Yttranden.

Över förslaget har utlåtande avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, försäkringsinspektionen, socialstyrelsen, statskontoret, 1952 års kommitté för indirekta skatter, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation (Samorganisationen).

Vad till en början angår behovet av förbättrade ersättningar har *arbetsmarknadsstyrelsen* funnit det tillfredsställande, att ett förslag nu framlagts om förbättrade ersättningar inom försäkringen avsedda att kunna genomföras redan under budgetåret 1953/54. Förslaget ger möjlighet till en höjning av försäkringsersättningarna, vilken på grund av de senare årens stegring av levnadskostnaderna och den allmänna lönenivån är nödvändig för att försäkringen skall kunna bereda de försäkrade avsedd trygghet genom skälig kompensation för det genom arbetslösheten uppkomna inkomstbortfallet. *Två ledamöter* (herr Brodén och herr Saemund) har varit skiljaktiga och hänvisar till det till utredningens betänkande fogade särskilda yttrandet av herr Hagård.

Socialstyrelsen framhåller, att det inte kan råda någon tvekan om att de från de erkända arbetslöshetskassorna utgående ersättningarna — vilka såsom utredningen funnit bör anpassas främst efter arbetsförtjänsten och dess

utveckling — f. n. är alldeles otillräckliga och att förutsättningar för en avsevärd förbättring av desamma därför snarast bör skapas. De åtgärder, som utredningen för sådant ändamål föreslagit, synes väl ägnade att bidraga till en erforderlig lyftning av ersättningsnivån inom försäkringen.

Statskontoret har anfört bl. a. följande.

Behovet av förbättrade ersättningar synes statskontoret klart ådagalagt av den förebragta utredningen. Då emellertid de sakkunniga avse att senare redovisa resultatet av sin pågående, mera detaljerade översyn av ersättningsreglerna tillsammans med övriga förslag i ämnet, böra enligt ämbetsverkets mening några mera genomgripande omläggningar av gällande grunder för ifrågavarande försäkringsverksamhet icke nu genomföras.

Landsorganisationen hänvisar till sitt i mars 1949 avgivna yttrande över socialvårdskommitténs förslag rörande obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Landsorganisationen hade däri framhållit, att det i avvaktan på en överarbetning av kommitténs förslag vore lämpligt att den frivilliga arbetslöshetsförsäkringens statsbidragsgrunder bleve föremål för omprövning i syfte att effektivisera understödsnormerna och möjliggöra ett bättre skydd för säsongarbetarna. Landsorganisationen fortsätter:

Nu föreliggande utredning har klart visat nödvändigheten av en dylik effektivisering. De senaste årens utveckling på pris- och löneområdet har lett till att understöden från erkänd arbetslöshetskassa icke längre kan anses stå i rimlig proportion till nu utgående löner. Kontantunderstöden, som icke uppgår till mera än 30 à 40 % av arbetarnas genomsnittliga inkomster, måste anses så otillräckliga, att snabbast möjliga åtgärder måste vidtagas för att bringa upp dem på en rimligare nivå.

Landsorganisationen vill understryka vad den tidigare framhållit, att en effektiv arbetslöshetsförsäkring i kombination med en effektivt arbetande arbetsförmedling tillhör de viktigaste instrumenten i samhällets hand för att utjämna de förändringar i sysselsättningsläget som icke kan undvikas ens i ett samhälle, som eftersträvar hög och jämn sysselsättning.

Landsorganisationen hälsar därför med tillfredsställelse att förslag om förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen nu föreligger och vill inledningsvis understryka nödvändigheten av att beslut fattas redan vid innevarande års riksdag, så att förbättringarna kan träda i tillämpning senast vid den tidpunkt utredningen föreslagit, alltså den 1 juli innevarande år.

Svenska arbetsgivareföreningen anser en viss höjning av maximibeloppen av de från den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen utgående förmånerna motiverad såväl av stegringen i de allmänna levnadskostnaderna som av löneutvecklingen under senare år.

TCO framhåller, att den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen genom bildandet av erkända arbetslöshetskassor inom tjänstemannaförbunden kommit att få stor betydelse i beredskapen mot arbetslösheten för tjänstemännen. Till dessa tjänstemannakassor är f. n. 80 % av TCO:s medlemmar i enskild tjänst anslutna. Det nuvarande högsta daghjälpbeloppet om 8 kronor lämnar dock alltför låg kompensation för inkomstbortfall — endast ca 30 % av inkomst efter skatt i de vanligaste inkomstlägena för tjänstemännen.

Det föreslagna maximibeloppet för daghjälpfinnen ar-

betsmarknadsstyrelsen väl avvägt. Styrelsen framhåller angelägenheten av att man vid införande av de nya daghjälpbeloppen i möjligaste mån tillser, att desamma kommer att stanna vid fulla krontal.

Även *socialstyrelsen* tillstyrker det föreslagna maximibeloppet.

TCO anser, att ur samordningssynpunkt med sjukförsäkringen den högsta daghjälpen bör sättas till samma belopp som högsta sjukpenningen. Organisationen utgår emellertid härvid från att man vid en inflationistisk utveckling omprövar frågan om högsta daghjälpersättning.

Frågan om automatisk anpassning av försäkringens förmåner efter löneutvecklingen hör till de spörsmål, som ännu ej behandlats av utredningen, framhåller *försäkringsinspektionen*. Den föreslagna höjningen av maximidaghjälpen torde med hänsyn härtill få betraktas som ett provisorium. Då den i huvudsak kan anses innebära en anpassning till dagens löneläge föranleder den inte någon erinran från inspektionens sida.

Enligt *Landsorganisationens* mening vore det riktigare, att ingen maximigräns fastställdes för daghjälp. Överförsäkringsreglerna finge då utgöra det övre taket för utgående daghjälp. Om en maximigräns fastställes bör statsbidrag utgå på sätt utredningen föreslagit upp till denna gräns. Den sistnämnda utvägen synes vara att föredraga så länge nuvarande system med relativt få daghjälpklasser utan möjlighet till individuell anpassning av understöden efter den arbetslöses inkomstförhållanden är i funktion. Det skulle öppna möjlighet för kassorna att, om de så önskade, införa flera daghjälpklasser för att därigenom åstadkomma en bättre anknytning till den skala för ersättningarnas storlek som socialförsäkringsutredningen föreslagit att gälla vid sjukdom och yrkesskada.

Beträffande understödsbeloppens anpassning till förändringarna i levnads-kostnader och löner anför *Landsorganisationen*:

Erfarenheterna under de gångna åren har visat svårigheten att få till stånd en lämplig anpassning av understödsbeloppen till förändringarna i levnads-kostnader och löner. Nu föreliggande förslag möjliggör en bättre anpassning, men *landsorganisationen* vill dock uttrycka det önskemålet att utredningen i fortsättningen uppmärksammar möjligheten att genom mera generella regler beträffande avgifter, statsbidrag och understöd åstadkomma en fortlöpande anpassning efter förändringarna på löne-marknaden. Det kan icke anses tillfredsställande att arbetslöshetsförsäkringen för varje justering skall vara beroende av riksdagsbeslut. Det måste anses tillräckligt om statsmakterna beslutar om själva systemets grundläggande principer och i övrigt medger försäkringens smidiga anpassning efter pris- och löneförändringarna.

Samorganisationen har anfört bl. a. följande.

Den föreslagna höjningen medger bättre anpassning till nu utgående penninglöner än gällande bestämmelser ge möjlighet till. Den omständigheten att förordningen innehåller bestämmelse om ett högsta tillåtna daghjälpbelopp — speciellt under senare tid med fallande penningvärde — har berett arbetslöshetskassorna svårigheter. Visserligen ha såväl myndigheterna som arbetsmarknadens parter medvetet strävat efter att få till stånd en sådan stabilitet i penningvärdet, att förändringar av den art som förekommit un-

der de senare åren icke skola behöva inträffa. Men varken myndigheterna eller arbetsmarknadsparterna kunna helt gardera sig emot ytterligare försämrat penningvärde med därav följande höjning av penninglönerna, som har sin orsak i händelser utanför vårt land. Det synes oss därför som om det vore lämpligare att icke fastställa något annat högsta daghjälsbelopp än det som framkommer genom användning av överförsäkringsregeln. Såsom alternativ härtill föreslå vi en anknnytning av det högsta beloppet till ett löneindex, innebärande att om detta löneindex stiger utöver nu gällande i utredningen redovisat belopp, skall »taket» höjas i förhållande härtill.

Samorganisationen har emellertid under hänvisning till angelägenheten av att förbättringarna träder i kraft den 1 juli innevarande år framhållit, att den tillstyrker bifall till utredningens förslag i den händelse av andra skäl hänsyn ej skulle kunna tagas till de framförda önskemålen.

Statskontoret har anfört följande.

I utredningen har föreslagits en höjning av maximibeloppet från 8 till 20 kronor, vilket senare belopp synts de sakkunniga motiverat mot bakgrunden av den sjukpenningsskala, som socialförsäkringsutredningen föreslagit i dess nyligen avgivna betänkande om sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring. Såsom i utredningen framhålles torde man dock icke behöva räkna med ett omedelbart behov av ett daghjälsbelopp av nämnda storlek. Med hänsyn härtill och då utrymme enligt statskontorets mening icke nu bör lämnas för framtida höjningar av daghjälsen, synes maximibeloppet skäligen kunna fastställas till högst 15 kronor. Med ett dylikt maximibelopp skulle överensstämmelse i stort sett erhållas mellan ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen och olycksfallsförsäkringen.

Förslaget om slopande av minimibestämmelserna beträffande daghjälsen har upptagits till behandling endast av *socialstyrelsen*, som inte har något att erinra häremot.

Utredningens förslag beträffande familjetilläggen har tillstyrkts av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *socialstyrelsen*, *Landsorganisationen*, *Samorganisationen* och *TCO*. Sistnämnda organisation uttalar, att det med hänsyn till att många kassor inom den närmaste framtiden kommer att ha förhållandevis låga daghjälsbelopp är nödvändigt att behålla maketilläggen för att uppnå en mera tillfredsställande ersättningsnivå för medlemmar med försörjningsplikt.

Statskontoret har i denna del anfört följande.

Med den jämförelsevis goda kompensation för inkomstbortfallet, som ett genomförande av den av statskontoret förordade höjningen av daghjälsmaximum skulle medgiva, bör viss begränsning av de som komplement till daghjälsen utgående familjetilläggen kunna övervägas. Såsom en av de sakkunniga i sitt särskilda yttrande antytt, har socialförsäkringsutredningen i nyssnämnda betänkande föreslagit en avveckling av maketillägget inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. I det läge, vari frågan om arbetslöshetsförsäkringen nu befinner sig, anser sig statskontoret böra utgå från att de nuvarande formerna av familjetillägg (maketillägg, husföreståndarinetillägg och barntillägg) tills vidare bibehållas. På grund av förändringarna i penningvärdet vill ämbetsverket icke motsätta sig någon höjning av tilläggen i fråga, förslagsvis make- och husföreståndarinetilläggen till 1 krona 75 öre och barntilläggen till 1 krona 25 öre för dag.

Försäkringsinspektionen ställer sig tveksam beträffande lämpligheten av make- och husföreståndarinnetillägg, då sådant tillägg enligt socialförsäkringsutredningens förslag icke skall förekomma inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. Det kan visserligen för arbetslöshetsförsäkringens del synas önskvärt att i ifrågavarande avseende nå likformighet med de regler, som gäller beträffande de enligt arbetslöshetskungörelsen utgående kontantunderstöden. Fråga är dock om icke större vikt bör fästas vid att försäkringsförmånerna inom arbetslöshetsförsäkringen, i likhet med vad som gäller sjuk- och yrkesskadeförsäkringen, i första hand skall ansluta sig till inkomstbortfallet under det kontantunderstöden avväges efter behovet.

Svenska arbetsgivareföreningen har i fråga om familjetilläggen anslutit sig till de av reservanten herr Hagård framförda synpunkterna och härom närmare anfört följande.

Särskilt med tanke på möjligheten av en framtida nära överensstämmelse mellan förmånerna från olika socialförsäkringsgrenar är det enligt föreningens mening angeläget, att i samband med mera genomgripande reformer de olika hjälpformerna i en viss socialförsäkringsgren till sin uppbyggnad i möjligaste mån anslutas till principerna för hjälpformerna inom annan socialförsäkring. Det borde därför ha varit naturligt, att i nu förevarande sammanhang familjetilläggen utformats i enlighet med reglerna i förslaget till reviderad obligatorisk sjukförsäkring, vilket förslag utarbetats ungefär samtidigt med här diskuterade förslag. Trots att i respektive direktiv lämpligheten av samråd mellan utredningarna framhållits, har frågan om familjetillägg i de båda förslagen lösts efter helt olika linjer.

Föreningen kan för sin del icke finna de i förslaget om ändringar i arbetslöshetsförsäkringen anförda skälen för bibehållna och höjda make- och barn tillägg övertygande. Maketilläggen betraktades vid införandet år 1941 huvudsakligen som kristillägg, men senare visade det sig omöjligt att avskaffa dem på grund av under hand genomförda höjningar av den helt av allmänna medel finansierade kontantunderstödsverksamheten. För barn tilläggen, som likaledes tillkommo 1941, åberopades befolkningspolitiska hänsyn. De nu förordade höjningarna av daghjälpbeloppens maximum eliminera varje skäl för bibehållande av maketillägg. Därtill kommer det olämpliga i att vid genomförande av en reform av föreslagen art, som syftar till att ge hjälpformerna bestående karaktär, medtaga ett av kristidsförhållanden betingat tillägg. I fråga om barn tilläggen må endast framhållas, att de för deras införande åberopade befolkningspolitiska synpunkterna numera ha mindre bärkraft i och med tillkomsten av allmänna barnbidrag och en del andra sociala förmåner, till exempel fria skolmältider. Föreningen yrkar därför bestämt, att maketilläggen avskaffas och att barn tilläggen i varje fall i denna lagstiftning icke medtagas i vidare mån än de förutsättas komma i fråga i förslaget till lag om obligatorisk sjukförsäkring.

Mot den föreslagna provisoriska utformningen av överförsäkringsreglerna har endast *Svenska arbetsgivareföreningen* haft något att erinra. Föreningen framhåller, att förslaget i vissa lägen skulle medföra överförsäkring och anför härom bl. a. följande.

En längre understödsperiod under ett och samma beskattningsår kan med föreslagna maximeringsregler i fråga om familjeförsörjare resultera i överförsäkring, om beräkningarna grunda sig på inkomst efter skatt. Så blir till

exempel i vissa inkomstlägen fallet, om understödets totala belopp sättes i relation icke såsom skett i betänkandet till inkomst efter källskatteavdrag utan till inkomst efter avdrag för slutlig skatt (den verkliga skattebelastningen på inkomsten med hänsyn tagen till marginals katt). Denna risk synes kunna undvikas, om den föreslagna maximeringsregeln, som i vad avser familjeförsörjare innebär, att ersättningen ej må överstiga 80 % av arbetsförtjänsten, begränsas till att gälla försäkrade med lägre daghjälsbelopp och kompletteras med en bestämmelse om en eller flera lägre maximeringsgränser, i vad avser försäkrade med vissa högre daghjälsbelopp. Av särskild vikt är detta beträffande ersättningsfall av mera betydande varaktighet.

Det är enligt föreningens mening angeläget att redan nu — i samband med fastställandet av nya och höjda ersättningsbelopp — definitivt lösa överförsäkringsfrågan. Det torde nämligen enligt all erfarenhet ställa sig mycket svårt att senare genomföra en ändring — om än aldrig så befogad — som för de berättigade komme att framstå som en försämring i förmånerna.

Vad angår de med finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen sammanhängande spörsmålen har frågan om arbetsgivarbidrag till försäkringen berörts endast av 1952 års kommitté för indirekta skatter, vilken delar utredningens uppfattning, att spörsmålet bör upptagas till prövning i ett större sammanhang så att förekommande eller ifrågasatta bidrag till andra socialförmåner samtidigt kunde prövas. Arbetet inom kommittén har emellertid inte fortskridit så långt, att kommittén vågar hysa någon bestämd uppfattning i saken.

Beträffande principerna i övrigt för försäkringens finansiering och särskilt grundstatsbidraget har *arbetsmarknadsstyrelsen* tillstyrkt utredningens förslag. Styrelsen framhåller, att ökade förmåner kräver ökade medlemsavgifter, och anför härom följande.

Avgiftshöjningar äro dock i allmänhet förenade med svårigheter, och man torde därför få räkna med ett visst motstånd från medlemmarnas sida mot förslag härom, även om — såsom i flertalet kassor torde bli fallet — höjningarna kunna beräknas röra sig om relativt små belopp. Man måste i detta sammanhang beakta, att icke blott arbetslöshetsförsäkringen utan även andra socialförsäkringar, såsom sjukförsäkringen och en eventuellt genomförd allmän pensionsförsäkring för anställda, inom en nära framtid kunna komma att ställa krav på de enskilda beträffande höjda eller nya avgifter. Tillsammans tagna torde dessa avgifter uppgå till belopp, som för många kunna bli jämförelsevis betungande. Styrelsen finner därför för sin del den av utredningen föreslagna höjningen av statens bidrag till arbetslöshetsförsäkringen väl befogad, helst som denna höjning till väsentlig del göres beroende av de försäkrades villighet och förmåga att genom egna insatser bidraga till en åsyftad förbättring av förmånerna.

Två ledamöter (herr Brodén och herr Sæmund) har reserverat sig under hänvisning till herr Hagårds särskilda yttrande.

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag beträffande grundstatsbidraget. Styrelsen understryker vikten av att arbetslöshetskassorna genom upplysningsverksamhet och propaganda söka förmå sina medlemmar till en sådan ökning av avgifterna, att de tillförsäkras en daghjälp, som står i skälig proportion till deras inkomster. Styrelsen förutsätter, att tillsyns-

myndigheten inte nedsätter eller eftergiver kravet på de försäkrades egna insatser för att de skall komma i åtnjutande av det föreslagna grundstatsbidraget, annat än i rena undantagsfall.

En ledamot (byråchefen von Hofsten) har avgivit särskilt yttrande och därvid anfört i huvudsak följande.

I första hand staten och i andra hand kommunerna har att tillse att understöd utbetalas till de arbetslösa. Arbetslöshetskassorna bör erhålla ett statsbidrag, som minst motsvarar besparingen i understödsverksamhet till följd av försäkringen. Statsbidraget bör vara minst så stort, att det svarar mot de sammanlagda kostnaderna för staten och kommunerna, därest någon arbetslöshetsförsäkring inte funnes. Även enligt utredningens förslag förefaller det som om den arbetslöse skulle få större hjälp av det allmänna, om han inte tillhör en arbetslöshetskassa än om han tillhör en. Statsbidraget kunde sättas väsentligt högre än enligt förslaget och förmånernas storlek i motsvarande mån höjas. Samtidigt borde kravet på fondbildning kunna begränsas och avgiftshöjningen följaktligen kunna bli mindre.

TCO tillstyrker utredningens förslag.

Landsorganisationen anser, såsom tidigare nämnts, att grundstatsbidraget, om en maximigräns fastställes för daghjälp, bör utgå upp till denna gräns.

Landsorganisationen finner inte anledning till erinran mot övergångsbestämmelsen att det nya grundstatsbidraget inte kan utgå förrän kassa utger ett belopp, som överstiger daghjälsbeloppet den 31 december 1952, efter frånräknande av det utgående grundstatsbidraget, med minst en krona, eftersom tillsynsmyndigheten medges rätt att nedsätta eller eftergiva detta krav.

I fråga om finansieringen anför *Landsorganisationen* slutligen följande.

Landsorganisationen tillstyrker i övrigt utredningens förslag till ändringar i statsbidragsgrunderna. Det måste anses skäligt att samhället i nuvarande läge vidgar sitt stöd åt den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. Fackföreningsrörelsen har alltid hävdad den principiella ståndpunkten, att skyddet mot arbetslöshetens verkningar i första hand är en samhällsuppgift. De skäl som förestavat fackföreningsrörelsen att med bidrag av statsmedel upprätta arbetslöshetskassor under samhällets kontroll har främst varit önskemålet att få en billig och smidig administrativ handläggning av understödsfrågorna. Därmed har icke givits något erkännande av en sådan tanke som att samhället på fackföreningsrörelsen skulle kunna övervältra ansvaret för en effektiv och ändamålsenlig arbetslöshetsförsäkring.

Beträffande grundstatsbidraget anför *Samorganisationen*:

Det grundstatsbidrag, som kommittén föreslår och som skulle kunna uppgå till maximalt kr 5: — per dag, kunna vi i dagens läge tillstyrka. Emellertid kan icke bortses från vad som nämnts tidigare i detta yttrande, att lönerna på grund av förhållandena utomlands kunna stiga ytterligare. Vi ha med hänsyn till detta hemställt, antingen att »taket» skulle helt borttagas och daghjälsbelopp överstigande kr 20: — kunna helt utgå, eller att »takets» höjd göres beroende av utvecklingen av löneindex, varigenom höjning av löneindex automatiskt medför höjning av daghjälpstaket. I anslutning härtill kan enligt vår mening även grundstatsbidraget anknytas till detta löneindex, varvid avståndet mellan högsta tillåtna daghjälsbelopp (enligt förslaget kr 20: —) och det daghjälsbelopp, där grundstatsbidraget

upphör (enligt förslaget kr 16: 50), bibehålles. Denna differens utgör kr 3: 50 och samma differens skulle enligt vår mening bibehållas, även om daghjälpbeloppet på grund av ändrat löneindex stiger över kr 20: —.

Skulle hänsyn, helt eller delvis, inte kunna tagas till Samorganisationens önskemål, tillstyrkes ett genomförande av utredningens förslag.

I fråga om den föreslagna övergångsbestämmelsen om rätten till högre grundstatsbidrag ifrågasätter Samorganisationen — med hänsyn till att ett flertal arbetslöshetskassor kan ha svårigheter att höja nu utgående medlemsavgifter, som i många fall i förhållande till inkomsterna kan betraktas som höga — om inte höjt grundstatsbidrag bör kunna utgå, oavsett om daghjälpn på förslaget sätt höjes. Är detta inte möjligt, hemställer Samorganisationen, att tillsynsmyndigheten erhåller direktiv att välvilligt pröva framställningar om dispens från villkoret.

Försäkringsinspektionen har erinrat om vad som i direktiven anförts angående möjligheten att, i större grad än vad nu är fallet, utforma statsbidragsreglerna så, att bidrag under full sysselsättning endast behövde utgå med förhållandevis ringa belopp för att stiga då större arbetslöshet inträder. *Försäkringsinspektionen* fortsätter:

Utan att mera ingående utreda alternativet att lägga huvudvikten på en justering av daghjälpbidragen, vars procentuella andel av de totala understödskostnaderna starkt stiger med växande antal understödsdagar per medlem, har utredningsmännen med en tämligen knapphändig motivering i stället förordat metoden att väsentligt öka grundstatsbidragen, som utgår med samma belopp per understödsdag oavsett antalet understödsdagar per medlem. Statens procentuella andel av understödskostnaderna växer därför enligt förslaget mera — i förhållande till vad som gäller vid nuvarande regler — vid liten än vid stor arbetslöshet (jfr sid. 109 i betänkandet). Den föreslagna finansieringens verkningssätt blir sålunda närmast motsatt det som i direktiven antytts vara mest önskligt.

Det viktigaste är givetvis, att försäkringen visar sig kunna hålla måttet vid mera påtaglig arbetslöshet. Eftersom möjligheten av en dylik eventualitet numera framstår såsom större än tidigare, är det desto mera angeläget, att staten snarast genom antagande av nya statsbidragsregler ådagalägger sin redobogenhet att i sådant fall ikläda sig rätt väsentligt ökade finansiella förpliktelser. Frågan är emellertid bl. a., om inte en finansieringsform, som särskilt tillgodosåge detta önskemål, eventuellt skulle kunna medföra sådan minskning i behovet av fondbildning inom kassorna, att det bleve möjligt att avsevärt förbättra försäkringsförmånerna också vid ringa arbetslöshet — och detta även om statsbidragen vid full sysselsättning skulle bli mindre än vad utredningsmännen föreslagit. Det hade varit önskvärt, att betänkandet innehållit kalkylmaterial till belysning av denna fråga.

I avsaknad av sådana undersökningar som här berörts ger det nu föreliggande materialet icke de säkra hållpunkter, som skulle kunna föranleda försäkringsinspektionen att ta bestämd ställning till den föreslagna utformningen av finansieringsreglerna. Försäkringsinspektionen vill härmed inte utesluta möjligheten av att denna finansiella utformning efter en närmare undersökning kunde visa sig vara stödd av övervägande skäl — t. ex. att det skulle erfordras förhållandevis betydande statsstöd även vid liten arbetslöshet för att vidmakthålla och stärka intresset för arbetslöshetsförsäkring och för att motverka en underförsäkring, som kunde bli särskilt besvärande vid

ökad arbetslöshet. Men i den mån sådana eller andra skäl finnes, vore det önskvärt att få dem mera fullständigt analyserade och redovisade. I vilket fall som helst synes frågan om finansieringens utformning vara i behov av fortsatt prövning. Hänsynen till detta behov bör dock inte föranleda, att man åsidosätter det ännu viktigare önskemålet om att arbetslöshetsförsäkringen i en nära framtid blir mera effektiv. Skulle någon omprövning icke medhinnas före framläggande av proposition, bör det ankomma på utredningen att verkställa en sådan under sitt fortsatta arbete.

Statskontoret har anfört, att den av de sakkunniga valda metoden för en utvidgning av statens ekonomiska medverkan givetvis måste medföra väsentligt ökade utgifter för statsverket även under tider med goda sysselsättningsförhållanden. Enligt statskontorets mening bör grundstatsbidraget f. n. icke höjas i vidare mån än som kan anses motiverat av de ändringar i penningvärdet, som inträtt sedan denna bidragsform i princip infördes år 1944. Bidraget lärer följaktligen icke böra fastställas till högre belopp än 1 krona 25 öre för varje utgivet daghjälsbelopp. Härför talar även administrativa synpunkter. Övriga för verksamhetens bedrivande erforderliga medel bör bestridas genom ökning av avgifterna. Storleken av denna ökning påverkas bl. a. av maximibeloppet för daghjälp. En begränsning av avgiftshöjningen till 50 % torde emellertid, även vid bifall till statskontorets förslag om jämkning av maximibeloppet, medföra en övervältring av kostnaderna på statsverket, vilket, såsom reservanten framhållit, strider mot grundtanken med försäkringsverksamheten. Därest hinder skulle anses föreligga för erforderlig höjning av avgifterna, torde en omläggning av grunderna för daghjälsbidraget få övervägas.

Svenska arbetsgivareföreningen instämmer helt i herr Hagårds reservation och anför:

Det framstår för föreningen såsom en nödvändighet, att förbättrade för-måner från socialförsäkring, i varje fall sådana som genomföras i en period med stigande reallöner, finansieras med avgifter i sådan omfattning, att statsverkets bidrag relativt sett ej bli mera betungande än tidigare. Föreningen motsätter sig därför ändringar i principerna för nuvarande ersättningsgrunder, i den mån statens relativa andel i kostnaderna därigenom ökas. Möjligen kan det vara befogat med en för kassorna något gynnsammare bidragsnorm i vad avser ersättning för förvaltningskostnader.

Den föreslagna höjningen av medlemsbidraget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran även i övriga yttranden. *Arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller, att utredningen endast haft tillgång till uppgifter om kassornas förvaltningskostnader fram till år 1951 och alltså inte kunnat redovisa de under år 1952 inträffade avsevärda kostnadsstegringarna. *Försäkringsinspektionen* anför, att förvaltningskostnaderna är av viss betydelse både för försäkringsstandarden och för den finansiella belastningen på försäkringstagnerna och staten. Att döma av uppgifterna i betänkanudet ter sig enligt inspektionens mening förvaltningskostnaderna i många fall ganska höga i förhållande till de försäkrades avgifter även om deras realvärden sänkts sedan förkrigstiden. Detta torde bero på själva organisationsformen. Det möter

därför enligt inspektionen sannolikt stora svårigheter att åstadkomma ytterligare rationaliseringar av mera avsevärd betydelse — i varje fall om organisationens allmänna struktur skulle lämnas i huvudsak oförändrad. Försäkringsinspektionen utgår dock ifrån att dessa frågor hör till dem som kommer att ägnas uppmärksamhet under kommitténs fortsatta utredningsarbete. TCO hälsar med tillfredsställelse förslaget om full likställighet i fråga om förvaltningsbidrag mellan månads- och veckokassor.

Slutligen har *Landsorganisationen* framhållit, att den betraktar de föreslagna åtgärderna som provisoriska, ägnade att avhjälpa de mest framträdande bristerna i nuvarande försäkringsskydd. Landsorganisationen anför vidare:

De bör sålunda icke hindra en allmän omprövning av försäkringsskyddet vid oförvällad arbetslöshet, en tanke som landsorganisationen gav uttryck för i sitt yttrande över socialvårdskommitténs förslag. Vid detta tillfälle uttryckte landsorganisationen önskemål om att försäkringsfrågan borde prövas på nytt i anslutning till de övriga formerna för arbetslöshetens bekämpande — arbets- och utbildningslinjerna — samt jämväl i anslutning till önskemålen om en samordning av de olika socialförsäkrings- och socialvårdsformerna. Landsorganisationen vill ånyo understryka önskvärheten av att en dylik utredning kommer till stånd.

Departementschefen.

Den statsunderstödda frivilliga arbetslöshetsförsäkringen trädde i verksamhet år 1935. Under större delen av försäkringens tillvaro har frågan om dess ersättande med en obligatorisk försäkring haft en viss aktualitet. Denna fråga behandlades av den 1937 tillkallade socialvårdskommittén i samband med dess översyn av socialförsäkringens olika grenar. Kommittén lade 1948 fram två alternativa förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, vilka emellertid mötte åtskilliga erinringar, bl. a. med hänsyn till de betydande kostnaderna. Förslagen har inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Införandet av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring kan åtminstone för den närmaste tiden inte anses stå på dagordningen.

En av anledningarna härtill är den utveckling den frivilliga försäkringen fått. Under de första åren sedan denna försäkring trätt i verksamhet vann den endast relativt ringa anslutning. Delvis som resultat av ett förbättrat statligt stöd ökades emellertid medlemsantalet hastigt under 1940-talets lopp. Medan antalet försäkrade vid utgången av 1940 var ca 210 000 hade det 1945 ökat till ca 819 000 och 1950 till ca 1 086 000. F. n. är antalet medlemmar i de erkända arbetslöshetskassorna ca 1 140 000. Försäkringen omfattar numera flertalet anställda med sådan arbetslöshetsrisk att de bör vara försäkrade mot arbetslöshet. Vissa grupper med icke obetydlig sådan risk står dock fortfarande utanför försäkringen. Vidare finns bland andra än anställda vissa grupper som om möjligt bör tillförsäkras försäkringsskydd mot arbetslöshet. Det synes emellertid inte uteslutet att den frivilliga för-

säkringen skall kunna utbyggas så att den täcker de väsentliga behoven av arbetslöshetsförsäkring.

Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringens gynnsamma utveckling i fråga om antalet försäkrade har under de senaste åren inte motsvarats av en liknande utveckling beträffande försäkringsersättningarna. Sedan flera år har det påtalats, att försäkringsersättningarna inte ger ett önskvärt skydd åt de försäkrade. Även i övrigt har den frivilliga försäkringen ansetts behäftad med brister som bör avhjälpas.

I detta läge — då förslagen om obligatorisk försäkring ansetts böra anstå tills vidare medan samtidigt bristerna inom den frivilliga försäkringen blivit alltmera påfallande — ansåg jag det motiverat med en översyn av den frivilliga försäkringen i syfte att göra denna effektivare och undersöka möjligheterna av en ytterligare utbyggnad av densamma. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 november 1951 tillkallade jag därför utredningsmän för att företa denna översyn. Utredningsmännen — 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen — har inte hunnit slutföra sitt uppdrag men har lagt fram två delförslag, av vilka det viktigaste avser en förbättring fr. o. m. den 1 juli 1953 av ersättningarna inom försäkringen.

Såsom utredningen framhållit måste huvudlinjen i vår arbetslöshetsbekämpande politik, arbetslinjen, kompletteras med ett system för kontanta bidrag till arbetslösa i den mån de inte omedelbart kan beredas sysselsättning. Arbetslöshetsförsäkringen är utan tvivel såväl ur samhällets som den enskildes synpunkt den bästa formen för sådan hjälp. Mot vad utredningen anfört rörande försäkringens betydelse ur olika synpunkter har jag intet att erinra. Jag vill understryka utredningens uttalande om behovet av en arbetslöshetsförsäkring även vid relativt god sysselsättning. Bl. a. kan de omställningar, vilka är nödvändiga även i ett samhälle med praktiskt taget full sysselsättning, förutses leda till viss arbetslöshet. Det är en angelägenhet av stor vikt att rimlig hjälp beredes personer som på detta sätt för en tid ställs utan arbete.

Utredningen har framhållit, att den angelägnaste och mest brådskande frågan beträffande arbetslöshetsförsäkringen f. n. är att snabbt skapa förutsättningar för en avsevärd förbättring av ersättningarna. Jag delar denna mening. Det av utredningen redovisade materialet visar, att de ersättningar, som f. n. lämnas av de erkända arbetslöshetskassorna, är otillfredsställande även i de fall då de utgår med de högsta medgivna beloppen. I allmänt förekommande lönelägen lämnar de nuvarande försäkringsersättningarna en arbetslös kassamedlem en mycket låg kompensation för den på grund av arbetslösheten mistade inkomsten. En jämförelse med de normer som vanligen tillämpas inom behovsprövade hjälpformer såsom fattigvård och kontantunderstöd visar även den att de nuvarande ersättningarna från försäkringen är otillräckliga. Behovet av snabba förbättringar av ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen har allmänt understrukits i yttrandena.

Statskontoret har föreslagit, att endast provisoriska förbättringar skall vidtagas i avbidan på att utredningsarbetet rörande arbetslöshetsförsäkring-

en slutföres. Försäkringsinspektionen synes ha samma uppfattning. Enligt min mening är förhållandena sådana att betydande insatser erfordras redan fr. o. m. nästa budgetår för att arbetslöshetsförsäkringen skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter i nu rådande läge på arbetsmarknaden. Det synes ofrånkomligt, att åtminstone för den närmaste framtiden definitiv ställning toges till vissa principfrågor beträffande försäkringsersättningarna och försäkringens finansiering. Detta torde också vara nödvändigt för att arbetslöshetskassorna skall erhålla en tillräckligt hållbar grund för att kunna i praktiken genomföra den åsyftade förbättringen av ersättningsarna. Däremot bör frågor av mera utpräglat teknisk natur kunna hållas öppna i avbidan på utredningsarbetets fullföljande.

Utredningen har såsom en allmän målsättning för arbetslöshetsförsäkringen angivit, att den genom försäkringen lämnade compensationen för inkomstbortfallet vid arbetslöshet bortsett från karenstiden inte bör understiga 50 % av nettoinkomsten (bruttoinkomsten med avdrag för skatt). Angivna kompensationsgrad bör enligt utredningen i princip lämnas intill samma maximiinkomst — ca 15 000 kronor per år — som ifrågasatts inom en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring. Utredningen har anfört, att daghjälpn för huvudparten av de försäkrade med hänsyn till dessas löneläge bör uppgå till minst 12 kronor. I samband härmed har utredningen berört förhållandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och en obligatorisk sjuk- och yrkesskadeförsäkring i enlighet med socialförsäkringsutredningens förslag. Utredningen har framhållit, att någon överensstämmelse i detalj inte är möjlig. Bl. a. är karenstiden sex dagar inom arbetslöshetsförsäkringen men endast tre dagar inom den föreslagna sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. En viss samordning finner utredningen emellertid önskvärd.

Vad utredningen sålunda anfört synes inte ge anledning till erinran. I fråga om förhållandet till sjukförsäkringen vill jag nämna, att förut denna dag till lagrådet remitterats ett lagförslag, vilket beträffande ersättningsbeloppen nära ansluter sig till socialförsäkringsutredningens förslag. En allmän överensstämmelse mellan ifrågavarande socialförsäkringsgrenar i fråga om ersättningsarnas storlek är otvivelaktigt önskvärd även om betydande skillnader i vissa hänseenden inte torde kunna undvikas med hänsyn till de fundamentala olikheterna med avseende på försäkringsgrenarnas förutsättningar och uppbyggnad. Den planerade reformen av sjukförsäkringen bör sålunda beaktas vid behandlingen av spörsmålen rörande arbetslöshetsförsäkringen.

Vid behandlingen av frågan om ersättningsarna inom arbetslöshetsförsäkringen måste också förhållandet till de behovsprövade hjälpformerna, främst kontantunderstöden, tillmätas betydelse. En förutsättning för att en frivillig arbetslöshetsförsäkring skall kunna upprätthållas, är givetvis att den lämnar förmåner, som klart överstiger vad som kan erhållas utan avgiftsbetalning.

Utredningen har föreslagit, att daghjälpens maximibelopp, vilket sedan den 1 juli 1950 är 8 kronor, skall höjas till 20 kronor. Landsorganisationen

och De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation har ifrågasatt huruvida ett fixt maximibelopp bör finnas eller om inte överförsäkringsreglerna bör vara den enda maximeringen. Landsorganisationen har emellertid närmast uttalat sig för ett maximerat daghjälpbelopp samt en påbyggnad av det av utredningen föreslagna grundstatsbidraget. Både Landsorganisationen och Samorganisationen har framfört önskemål om en automatisk reglering av bl. a. daghjälpmaximum vid höjning av lönenivån. Statskontoret har föreslagit, att daghjälpens skall maximeras till 15 kronor. För egen del är jag inte beredd att förorda ett avskaffande av det särskilda daghjälpmaximum och inte heller någon automatisk reglering av detta maximum. Dessa spörsmål bör hållas öppna i avbidan på utredningsarbetets slutförande. Det föreslagna maximibeloppet 20 kronor motsvarar om hänsyn toges till löneutvecklingen sedan försäkringens tillkomst nära det ursprungliga maximibeloppet 6 kronor. Jag tillstyrker, att daghjälpens maximibelopp i enlighet med förslaget fastställas till 20 kronor.

Något minimibelopp för daghjälpens synes såsom utredningen anfört inte erforderligt.

Enligt utredningsförslaget skall såväl make- och husföreståndarinnetillägg som barntillägg bibehållas inom arbetslöshetsförsäkring. Tilläggen, som sedan år 1945 utgår med en krona 25 öre resp. en krona per dag föreslås höjda till 2 kronor resp. en krona 50 öre per dag. Svenska arbetsgivareföreningen har hänvisat till att socialförsäkringsutredningen för den samordnade sjuk- och yrkesskadeförsäkringens del inte föreslagit make- eller husföreståndarinnetillägg samt barntillägg endast med en krona för 1—2 barn, 2 kronor för 3—4 barn o. s. v. Föreningen har ansett, att dessa regler bör tillämpas även inom arbetslöshetsförsäkring. Försäkringsinspektionen har ställt sig tveksam till ett bibehållande av make- och husföreståndarinnetillägg inom arbetslöshetsförsäkring. Statskontoret har föreslagit, att nämnda tillägg skall höjas endast till en krona 75 öre samt barntilläggen till en krona 25 öre.

Såsom förut nämnts bör en allmän överensstämmelse de olika socialförsäkringsgrenarna emellan eftersträvas men skiljaktigheter måste tolereras på vissa punkter. En sådan punkt torde familjetilläggen vara. Även vid ett genomförande beträffande sjuk- och yrkesskadeförsäkring av socialförsäkringsutredningens förslag synes starka skäl tala för utredningsförslaget beträffande arbetslöshetsförsäkring. Då daghjälpens belopp är beroende av varje enskild kassas beslut och kassornas förutsättningar är olika med hänsyn till arbetslöshetsrisk m. m. finns i fråga om arbetslöshetsförsäkringen ett behov av en garanti för tillräckliga ersättningar åt familjeförsörjarna vilket inte föreligger inom en sjuk- och yrkesskadeförsäkring med den föreslagna utformningen, där sjukpenningen bestäms med hänsyn till den försäkrades beräknade arbetsförtjänst. På grund härav och med hänsyn till kontantunderstöden synes det inte välbetänkt att nu avskaffa något av familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkring. De av utredningen föreslagna beloppen synes böra godtagas.

Vid en jämförelse mellan de maximiersättningar som skulle kunna utgå enligt de båda föreliggande förslagen bör beaktas dels att karenstiden är minst sex dagar inom arbetslöshetsförsäkringen men endast tre inom den föreslagna sjuk- och yrkesskadeförsäkringen dels ock att ersättning inom sistnämnda försäkring föreslås utgå för sju dagar per vecka medan inom arbetslöshetsförsäkringen ersättning utgår endast för sex dagar. Den för arbetslöshetsförsäkringen föreslagna maximala daghjälp 20 kronor jämte maketillägg 2 kronor per dag överstiger inte den föreslagna maximala sjukpenningen 20 kronor per dag. Däremot medför de föreslagna bestämmelserna, att ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen under vissa förutsättningar kan komma att uppgå till högre belopp än inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringen, varvid dock ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen maximeras genom särskilda överförsäkringsregler.

Beträffande överförsäkringsreglerna har utredningen, som undersöker möjligheten att övergå till överförsäkringsgränser i relation till nettoinkomsten i stället för som f. n. är fallet bruttoinkomsten, inskränkt sig till att såsom ett provisorium föreslå, att maximigränsen 90 % av bruttoinkomsten, vilken nu gäller för familjeförsörjare med mer än två barn, skall avskaffas. Tills vidare skall sålunda enligt förslaget gälla att daghjälp jämte familjetillägg inte får överstiga 60 % av bruttoinkomsten för ensamstående försäkrad eller 80 % av bruttoinkomsten för familjeförsörjare. Utredningen har själv framhållit, att sistnämnda gräns inte är tillfredsställande vid högre inkomster men har ansett, att några olägenheter härav inte behöver befaras under den närmaste tiden. Erinringar mot förslaget i denna del har anförts endast av Svenska arbetsgivareföreningen, som föreslagit, att 80-procentgränsen för familjeförsörjare skall kompletteras med lägre procentgränser vid högre daghjälpbelopp. Med hänsyn till redogörarnas arbete är det emellertid angeläget att ha så få överförsäkringsgränser som möjligt. Utredningens förslag synes kunna godtagas som ett provisorium. Jag förutsätter, att frågan om karenstid vid övergång från sjukförsäkring till arbetslöshetsförsäkring ägnas uppmärksamhet vid det fortsatta utredningsarbetet.

Vad angår finansieringen av arbetslöshetskassornas verksamhet har utredningen till en början berört frågan om särskilda arbetsgivarbidrag till kostnaderna. Enligt utredningens mening är sådana bidrag i och för sig inte otänkbara trots att försäkringen är frivillig. Utredningen anser emellertid, att frågan om dylika bidrag bör behandlas i samband med ett mera allmänt övervägande av olika vägar för socialpolitikens finansiering. Jag delar denna uppfattning och anser sålunda inte frågan om särskilda arbetsgivarbidrag aktuell i förevarande sammanhang.

Utredningen har föreslagit, att kostnaderna för den avsevärda höjning av ersättningsnivån inom arbetslöshetsförsäkringen som befunnits erforderlig skall fördelas mellan staten och de försäkrade. Daghjälpbidraget, som börjar utgå när antalet understödsdagar per årsmedlem i en kassa eller en klass inom en kassa överstiger 3 och som med till en början hastigt stigande pro-

centtal utgår t. o. m. 35 understödda dagar per årsmedlem, föreslås oförändrat. Ej heller i fråga om familjetilläggsbidraget, vilket utgör 75 % av kassans utgifter för familjetillägg, föreslås någon ändring. Statens kostnader för ifrågavarande bidrag ökas emellertid givetvis vid en höjning av daghjälp och familjetillägg. Grundstatsbidraget föreslås höjt från nuvarande 75 öre per daghjälp till högst 5 kronor per daghjälp. Utredningen har — med framhållande av att exakta siffror ej kan anges — beräknat, att förslagen kommer att medföra en höjning av statens andel av understödkostnaderna, räknat på försäkringen som helhet, exempelvis vid 2 understödda dagar per årsmedlem från ca 37 % med nuvarande statsbidrag, till ca 51 %; vid 4 understödda dagar per årsmedlem från ca 52 till ca 62 % och vid 5 understödda dagar per årsmedlem från ca 57 till ca 66 %. För varje enskild kassa eller klass inom kassa skulle förslagens genomförande medföra en ökning av statens andel av understödkostnaderna vid högst 3 understödda dagar per årsmedlem från ca 21 till ca 38 % samt vid exempelvis 5 understödda dagar per årsmedlem från ca 37 till ca 51 %. Mot denna ökning av statens andel av kostnaderna har erinringar framställts av statskontoret och Svenska arbetsgivareföreningen. Kostnaderna för hjälp vid arbetslöshet är emellertid enligt min mening utan tvivel av den arten att de till avsevärd del bör bäras av samhället. Den föreslagna kostnadsfördelningen innebär, att de försäkrade själva enligt utredningens uppskattning ännu vid 3,5 understödda dagar per årsmedlem skall bära ca 41 % av understödkostnaderna, räknat på försäkringen som helhet. Jag vill erinra om att genomsnittliga antalet understödda dagar per årsmedlem inom de erkända arbetslöshetskassorna intet år under perioden 1943—1952 överstigit 3. (Möjligen blir dock antalet understödda dagar högre för år 1953.) Förslaget kan sålunda sägas innebära, att de försäkrade skall svara för minst ca 40 % av understödkostnaderna vid sådan arbetslöshet som förekommit under det senaste årtiondet. Jag vill hänvisa till att enligt socialförsäkringsutredningens förslag, som ligger till grund för det denna dag till lagrådet remitterade förslaget till sjukförsäkringslag, ca 45 % av kostnaderna skall falla på de försäkrade inom den obligatoriska sjukförsäkringen. Slutligen bör framhållas, att statens andel blir avsevärt lägre om man ser till arbetslöshetskassornas inkomster, vilket beror på att en icke obetydlig del av inkomsterna går till fondering. Utredningen har ansett, att frågan om kostnadsfördelningen bör tas upp till ny behandling om fonderingsbehovet i framtiden skulle bli tillgodosett och kassornas inkomstbehov därigenom minska. Under angivna förhållanden synes den föreslagna ökningen av statens kostnadsandel — vilken torde vara en förutsättning för en snabb höjning av ersättningsnivån — kunna godtagas.

Försäkringsinspektionen har i anslutning till ett i direktiven för utredningen åberopat uttalande av 1950 års besparingsutredning ifrågasatt lägre statsbidrag än det föreslagna vid låg arbetslöshet samt högre bidrag vid större arbetslöshet. Försäkringsinspektionen har sålunda ansett det bära

undersökas om inte en finansieringsform som innebär att staten åtar sig rätt väsentligt ökade förpliktelser vid påtaglig arbetslöshet eventuellt skulle medföra sådan minskning i behovet av fondbildning att det bleve möjligt att avsevärt förbättra försäkringsförmånerna också vid ringa arbetslöshet även om statsbidraget vid full sysselsättning skulle bli mindre än det föreslagna. Statsbidragssystemet är emellertid redan nu anordnat så att statsbidraget är lågt vid ringa arbetslöshet men stiger hastigt vid ökande arbetslöshet. Såsom utredningen framhållit har det nuvarande statsbidragssystemet lett till att de flesta kassorna vid arbetslöshet av den storlek som förekommit under senare år erhåller tämligen ringa stöd på grund av att daghjälsbidrag inte utgår förrän antalet understödda dagar per årsmedlem överstiger 3. Flertalet kassor har sålunda under de senaste åren inte erhållit något daghjälsbidrag. Att ge ett ökat statligt stöd sådan utformning att statsbidraget i samma utsträckning som f. n. eller i ännu större utsträckning skulle variera med arbetslösheten synes knappast lämpligt.

Den bästa effekten av ett ökat statligt stöd torde ernås om detta får formen av ett förbättrat grundstatsbidrag. Ett sådant bidrag av den föreslagna storleken ger kassorna möjlighet att omedelbart företa en betydande höjning av daghjälp. Vidare bindes därigenom även kassor med låg arbetslöshetsrisk vid försäkringen. Beträffande dessa kassor föreligger eljest en viss risk för att de skall frigöra sig för att slippa den statliga kontrollen med arbetsförmedlingstvång för arbetslösa medlemmar m. m.

Den av utredningen föreslagna kombinationen av grundstatsbidrag och daghjälsbidrag synes med hänsyn till de olika inverkanse faktorerna väl avvägd.

Landsorganisationen har uttalat sig för att den av utredningen föreslagna skalan för grundstatsbidraget skall byggas på upp till det föreslagna maximibeloppet 20 kronor för daghjälp. Enligt utredningsförslaget skall grundstatsbidraget uppgå till 5 kronor vid en daghjälp av minst 16 kronor 50 öre men sedan inte stiga även om daghjälsbeloppet fastställs till högre belopp. Jag anser mig inte kunna förorda högre grundstatsbidrag än utredningen föreslagit.

Utredningen har inte ansett tillräckligt erfarenhetsunderlag finnas för att föreslå vare sig skärpning eller uppmjukning av de nu inom arbetslöshetsförsäkringen tillämpade fonderingsprinciperna. Någon erinran häremot synes inte kunna göras. Den nuvarande fonderingen — ca 200 miljoner kronor vilket belopp efter genomförande av de föreslagna ersättningshöjningarna beräknas behöva ökas med ca 100 miljoner kronor — synes inte anmärkningsvärt stor för en försäkring av ifrågavarande omfattning.

Utredningen har föreslagit, att medlemsbidraget, som nu utgår med 2—4 kronor per årsmedlem, skall höjas till 3—5 kronor. Samtidigt skall den nuvarande olikheten i reglerna beträffande kassor med veckoavgifter och kassor med månadsavgifter avskaffas. Utredningen har bl. a. framhållit behovet av att redogörarna erhåller sådan ersättning att en fast och kunnig redo-

görarkår erhålles. Förslaget har i ifrågavarande del allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Jag förordar, att förslaget genomföres.

Såsom villkor för att de nya statsbidragsbestämmelserna skall få tillämpas beträffande viss kassa har föreslagits, att kassan skall höja sin egendel av daghjälpens med minst en krona jämfört med daghjälpens vid utgången av år 1952. Tillsynsmyndigheten föreslås dock erhålla befogenhet att efterge kravet på höjning då tillsynsmyndigheten med hänsyn till löneläget för kassans medlemmar eller till kassans ekonomiska ställning finner detta erforderligt. Samorganisationen har föreslagit att ifrågavarande villkor skall utgå eller, om detta inte är möjligt, att tillsynsmyndigheten erhåller direktiv att välvilligt pröva framställningar om dispens. För egen del finner jag det önskvärt, att angivna krav på en insats från de försäkrades sida upprätthålles så långt möjligt är. Endast om utpräglade svårigheter föreligger för en kassa synes kravet böra efterges.

För innevarande budgetår har till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor anvisats ett förslagsanslag av 14 milj. kronor. Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. 22/8 1952) beräknat medelsbehovet under nästa budgetår till 14,7 milj. kronor med nu gällande statsbidragsbestämmelser och under förutsättning att antalet understödda dagar per årsmedlem uppgår till 2,6 eller samma siffra som år 1950. (Motsvarande siffra för 1951 var endast 1,5 och torde för 1952 inte vara så hög som 2,6). Då ett flertal på kostnaderna inverkan faktorer är osäkra är det vanskligt att göra beräkningar av kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen. Statsverkets kostnader vid genomförande av utredningens förslag synes emellertid vid samma arbetslöshet som arbetsmarknadsstyrelsen räknat med och en genomsnittlig daghjälp av ca 12 kronor kunna uppskattas till 27—28 milj. kronor för helt budgetår. På grund av att statsbidraget i regel utbetalas kalenderårsvis i efterskott har utredningen ansett, att anslagsbehovet för nästa budgetår kan begränsas till 20 milj. kronor. Sedan utredningens förslag lades fram har utvecklingen på arbetsmarknaden varit sådan, att det synes sannolikt att antalet understödsdagar per årsmedlem under år 1953 kommer att bli något högre än under 1950. Det är f. n. inte möjligt att bedöma hur stort nämnda antal blir. Vid 3 understödsdagar per årsmedlem kan kostnaderna för statsverket vid bifall till utredningens förslag uppskattas till ca 33 milj. kronor för helt budgetår, vid 3,4 understödda dagar till ca 38 milj. kronor och vid 3,6 understödda dagar till ca 41 milj. kronor, allt under förutsättning att antalet försäkrade uppgår till ca 1 200 000 och att den genomsnittliga daghjälpens är ca 12 kronor. Enligt vad jag inhämtat kan kassorna av tekniska skäl sannolikt som regel inte genomföra höjningen av daghjälpens omedelbart vid nästa budgetårs ingång utan höjningen torde komma att ske successivt under senare hälften av år 1953. Under sådana förhållanden torde anslaget för budgetåret 1953/54 inte behöva anvisas med högre belopp än 20 milj. kronor trots den större arbetslösheten innevarande år. Jag föreslår därför, att för nämnda budgetår till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor anvisas ett förslagsanslag av 20 milj. kronor.

Arbetslöshetskassornas rapporteringsskyldighet till tillsynsmyndigheten.

Enligt bestämmelserna i *förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor* skall daghjälpbidraget beräknas med hänsyn till antalet understödsdagar per årsmedlem. Medlemsbidraget utgår med visst belopp per årsmedlem. Enligt 6 § statsbidragsförordningen motsvarar antalet årsmedlemmar under visst år summan av antalet medlemmar vid utgången av varje kalendermånad av året, under vilken antagande till erkänd arbetslöshetskassa hela tiden varit gällande, dividerad med tolv. Antalet understödda dagar per medlem under visst år motsvarar antalet dagar under året, för vilka daghjälp utgått, dividerat med antalet årsmedlemmar under samma år.

Enligt 1 § kungörelsen den 23 november 1934 (nr 554) angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor skall kassa senast den sista dagen i varje månad till tillsynsmyndigheten insända rapport över verksamheten under nästföregående kalendermånad. I rapporten, som skall avfattas enligt av tillsynsmyndigheten fastställt formulär, skall intagas uppgifter angående bl. a. medlemsantalet, arbetslöshetens omfattning bland medlemmarna, antalet understödda dagar samt kassans ekonomiska rörelse och ställning. I rapporten skall därjämte lämnas en kortfattad redogörelse över arbetsmarknadsläget inom kassans verksamhetsområde.

I två motioner vid *1951 års riksdag* (I: 96 och II: 64) hemställdes, att riksdagen ville antaga förslag till ändringar av 6 § statsbidragsförordningen och 1 § kungörelsen angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor i syfte att möjliggöra en förenkling av kassornas redovisning till tillsynsmyndigheten. Kassorna skulle insända rapporter över sin verksamhet varannan månad i stället för som nu varje månad. Vidare föreslog motionärerna, att kassornas räkenskapsår skulle få avse annan tid än kalenderår. Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande över motionerna (1951: 22) bl. a. att det föreslagna systemet med rapportering endast varannan månad skulle komma att innebära en avsevärd arbetsbesparing såväl för arbetslöshetskassornas huvudkontor som för de lokala redogörarna. Några invändningar mot den föreslagna omläggningen ur statsbidrags- eller andra synpunkter ansågs icke heller kunna göras. Då emellertid bestämmelserna om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor skulle underkastas översyn genom särskilda utredningsmän syntes kunna förmodas, att de föreslagna ändrade bestämmelserna skulle komma att gälla endast en kort tid. Vid sådant förhållande ansåg utskottet skäl icke föreligga att vidtaga de i och för sig önskvärda författningsändringarna. På förslag av utskottet beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla, att i motionerna framställda önskemål togs under övervägande vid den planerade översynen av bestämmelserna om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor (skr. 1951: 163).

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen har den 17 januari 1952

avlämnat förslag till viss ändring i dels förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, dels kungörelsen angående övervakandet av sådana kassor i syfte att möjliggöra införandet av varannanmånadsrapportering inom arbetslöshetskassorna. Utredningen har funnit, att ett genomförande av rapportering varannan i stället för varje månad skulle medföra betydande arbetslättnad för såväl de lokala redogörarna inom arbetslöshetskassorna som för kassornas huvudkontor. Några allvarigare olägenheter befaras inte till följd av ändringen. Statsbidragets storlek skulle enligt vad utredningen funnit påverkas endast obetydligt. För att möjliggöra tillfredsställande kontroll från tillsynsmyndighetens sida har utredningen emellertid föreslagit, att tillsynsmyndigheten erhåller befogenhet att avgöra, huruvida varannanmånadsrapporteringen skall frångås för en eller flera kassor och rapportskyldighet för varje månad återinföras. Tillsynsmyndigheten bör vidare enligt förslaget äga bestämma, när rapport skall insändas.

Över utredningens förslag har statskontoret, riksräkenskapsverket, arbetsmarknadsstyrelsen och De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation avgivit *utlåtande*. Samtliga tillstyrker förslaget.

Departementschefen.

Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen är i hög grad beroende av de lokala redogörarnas insatser. Deras arbete inom försäkringen, som i stor utsträckning utföres vid sidan av arbetet inom produktionen, är omfattande och tidsödande. Som framhållits av utredningen, har arbetslöshetskassorna stora svårigheter att erhålla och behålla redogörare, vilket måste vara till skada för hela försäkringen. Jag finner det därför angeläget, att allt göres för att underlätta redogörarnas arbete. Införandet av varannanmånadsrapportering skulle innebära en betydande lättnad för såväl redogörarna som kassornas huvudkontor. Då den verkställda utredningen visar, att kostnaderna för statsverket i stort sett blir desamma bör det hinder mot införandet av varannanmånadsrapportering, som f. u. finnes i statsbidragsförordningen, undanröjas. Jag tillstyrker därför de av utredningen i detta syfte föreslagna ändringarna i statsbidragsförordningen.

Förlängning av viss garanti åt Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa.

I skrivelse den 26 oktober 1946 anhöll *Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa* om 3 000 000 kronor som bidrag till kassans garantifond i syfte att möjliggöra en höjning av daghjälpens och antalet understödsdagar. Kassan föreslog, att beloppet skulle utgå ur det väntade överskottet av statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet.

Vid anmälan av *proposition* i ämnet till 1948 års riksdag (nr 125) framhöll dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, att de av kassan åsyftade förmånerna åt medlemmarna — ett daghjälpbelopp av 5 kronor 25 öre oberäknat kristillägg och familjetillägg samt ett antal understödsdagar av 120 per understödsår — syntes rimliga med hänsyn till de

relativt täta och långa arbetslöshetsperioder, som hade konstaterats föreligga för sjöfolket även under goda tider och med hänsyn till att sjöfolket i väntan på arbete ofta måste uppehålla sig å orter med höga levnadskostnader.

Med hänsyn till de särskilda svårigheter, som på grund av arbetsförhållandena inom sjöfolksyrket mötte för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen inom detta yrke, fann departementschefen sig böra tillstyrka, att utöver det vanliga statsbidraget stöd lämnades sjöfolkskassan under en övergångsperiod. Stödet borde dock lämnas i form av en garanti, som trädde i kraft vid sådan påfrestning å kassans medelstillgångar att dess fortsatta verksamhet äventyrades.

Rörande den närmare utformningen av denna garanti anförde departementschefen följande.

Man bör utgå från fondbehållningen per medlem vid senaste årsskiftet, sedan det ordinarie statsbidraget till kassan inräknats i fonden. Kassan torde kunna själv påtaga sig en rimlig minskning av denna fondbehållning per medlem. Minskas den med högst omkring 20 procent, har kassan ändock relativt goda förutsättningar att kunna fortsätta sin verksamhet. I den mån minskningen överstiger 20 procent, bör kassan emellertid erhålla ett extraordinärt statsbidrag till kompenserande av den överskjutande fondförlusten. För att kassan allt fortfarande skall ha intresse av en billig och rationell förvaltning och en omsorgsfullt omhändertagd understödsverksamhet, torde dock en hundraprocentig compensation icke kunna komma i fråga för den överskjutande fondförlusten. Om garantin skall kunna vara kassan till verklig hjälp behövs emellertid å andra sidan en nära hundraprocentig compensation. Den fondförlust, som ligger utöver de tjugoprocenten, bör därför lämpligen kompenseras till 90 procent. Garantin torde vidare böra begränsas till sex räkenskapsår. Det sammanlagda belopp för vilket staten skulle ikläda sig garanti synes under nämnda förutsättningar — på grundval av vissa av tillsynsmyndigheten gjorda försäkringstekniska överbåganden — kunna begränsas till 2 000 000 kronor.

Såsom förutsättning för den statliga garantin syntes böra gälla, att de av kassan lämnade försäkringsförmånerna inte översteg ett daghjälpbelopp av 5 kronor 25 öre ävensom att daghjälp inte lämnades för mer än 120 dagar per tolv månadersperiod. Hinder syntes däremot inte böra möta mot att försäkringsförmånerna inom den sålunda givna ramen eventuellt förbättrades i den utsträckning tillsynsmyndigheten funne anledning medgiva.

I utlåtande (nr 101) i anledning av propositionen framhöll *statsutskottet*, att de särskilda svårigheter, som på grund av arbetsförhållandena inom sjöfolksyrket mötte för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen inom detta yrke, kunde motivera att stöd utöver det vanliga statsbidraget lämnades sjöfolkskassan under en övergångsperiod. Utskottet förutsatte härvid, att kassan skulle allvarligt överväga förefintliga möjligheter att åstadkomma en bättre balans mellan avgifter å ena sidan samt utbetalda försäkringsförmåner och förvaltningskostnader å den andra, så att garantins utnyttjande i görligaste mån inskränktes och den fortsatta verksamheten efter slutet av garantitiden inte äventyrades.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad statsutskottet föreslagit (skr. nr 214).

Garantin har inte till någon del tagits i anspråk.

I skrivelse den 24 september 1952 har *Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa* anhållit om förlängning av försäkringsgarantin under ytterligare en sexårsperiod. Kassen har framhållit, att den i görligaste mån sökt följa de direktiv vilka fastställts som villkor för garantin. Sedan denna beviljades, har daghjälsbeloppet höjts till 7 kronor per dag. Denna höjning kompenseras emellertid mer än väl av den ökning av veckoavgiften från 55 till 80 öre, som under tiden ägt rum. Höjningen av daghjälsbeloppet framstod som en absolut nödvändighet med hänsyn till det försämrade penningvärdet och innebar ingalunda någon realökning. Under erinran om den pågående utredningen om en effektivisering av den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen framhåller kassen, att en ökning av den nuvarande daghjälsen till det dubbla skulle kräva en fördubbling av fonden. Kassen anför härom vidare följande.

Att avgiftsvägen taga ut detta belopp av medlemmarna låter sig icke göra. Avgiften betraktas redan nu av medlemmarna som hög och betungande. Ihågkommas må, att utöver denna försäkringsavgift ha medlemmarna jämväl att erlagga pensions- och välfärdsavgifter, vilka exempelvis för en matros tillhopa uppgå till omkring 40 kronor per månad. Skulle härtill senare läggas en avgift för obligatorisk sjukförsäkring, varom förslag föreligger hos Kungl. Maj:t, bleve de sammanlagda utgifter, som medlemmarna finge att erlagga för utfående av olika sociala förmåner betydande. De för sjöfartens vidkommande åtminstone delvis oroande framtidsutsikterna skulle dessutom medföra att den avgiftshöjning, som i så fall skulle erfordras, skulle kännas än mer betungande inför en kommande eller redan inträdd försämring på arbetsmarknaden inom kassans verksamhetsområde.

För att utan tidsutdräkt kunna höja daghjälsbeloppet till dess realvärde före penningvärdets fall hemställer kassen, att den tidigare garantin åt kassen om högst 2 000 000 kronor måtte förlängas för tiden 1 januari 1954—31 december 1959, dock räknat med utgångspunkt från kassans fondbehållning den 31 december 1953.

Arbetsmarknadsstyrelsen har framhållit, att kassans fond torde få anses vara någorlunda tillfredsställande med nuvarande daghjälsbelopp, men otillräcklig efter en rimlig och önskvärd höjning av kassans förmåner. Styrelsen framhåller vidare, att arbetslöshetsrisken för sjöfolket är relativt stor. En betydande försämring i läget på fraktmarknaden har redan kommit till synes, vilket medfört och med säkerhet kommer att medföra ytterligare påfrestningar på kassans ekonomi. Under sådana förhållanden kan styrelsen inte finna att den övergångsperiod, för vilken den lämnade garantin avsetts, är till ända med utgången av år 1953.

Av stor betydelse i detta sammanhang är enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning kungörelsen angående understöd till sjömän vid arbetslöshet i utländsk hamn. Då denna understödsverksamhet ännu ej kommit i gång i någon nämnvärd utsträckning låter det sig inte göra att förutse vilka på-

frestningar denna kan komma att föranleda på kassans ekonomi. En åtstramning av läget med verkningar även på utlandet för sjöfartens vidkommande kommer att medföra ökade svårigheter för anställning i utländska hamnar på både svenska och utländska fartyg. Detta måste komma att medföra kännbara utgifter för kassan, vilket gör försäkringsgarantins förlängning än ytterligare nödvändig.

Arbetsmarknadsstyrelsen vitsordar slutligen riktigheten av vad kassan anfört om behovet av en ytterligare garanti än den fonden i och för sig utgör för att kassan i någon mån skall kunna höja understödsförmånerna åtminstone till deras realvärde före penningvärdets fall. En avgiftsökning skulle även om den bleve ganska avsevärd och därmed alltför betungande för medlemmarna inte kunna möjliggöra en dylik ökning av daghjälsbelopp och familjebidrag, i allt fall inte utan lång tidsutdräkt. Detta skulle komma att medföra, att sjöfolket, när det gäller de sociala förmånerna, skulle komma i ett ogynnsammare läge än andra kassors medlemmar, vilket ur alla synpunkter måste anses orättvist och oskäligt.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker den gjorda framställningen men föreslår, att garantin fastställs att gälla med utgångspunkt från fondens storlek den 31 december 1952 och för de daghjälsbelopp, som tillsynsmyndigheten framdeles kan komma att genom registrering godkänna.

Departementschefen.

Det ekonomiska läget för sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa synes ha förbättrats sedan år 1948, då beslut om nu ifrågavarande garanti fattades. Enligt vad jag inhämtat uppgick fondbehållningen per medlem vid utgången av år 1951 till 94: 93 kronor medan motsvarande belopp vid utgången av 1947 var 46: 73 kronor. Den genomsnittliga fondbehållningen per medlem i samtliga erkända arbetslöshetskassor utgjorde emellertid vid utgången av 1951 159: 62 kronor, varför sjöfolkskassan fortfarande måste anses relativt ogynnsamt ställd. Med hänsyn till de speciella förhållandena inom sjöföretaget föreligger vidare fortfarande svårigheter för kassans verksamhet, vilka knappast har motsvarighet inom andra fack. Bl. a. må nämnas, att antalet inbetalda avgifter per medlem och år inte är lika stort inom sjöfolkskassan som inom de flesta andra kassor. Med hänsyn till dessa omständigheter och till det i tidigare sammanhang behandlade behovet av en betydande höjning av ersättningsnivån inom arbetslöshetsförsäkringen, vilket behov inte är minst utpräglat för sjöfolkets del, synes en alltför svår belastning på kassan vara att befara, om garantin nu avvecklas. Jag förordar därför, att garantin i enlighet med förslaget förlänges att gälla under ytterligare sex år fr. o. m. år 1954. Villkoren för garantin bör vara oförändrade, dock att densamma i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag bör räknas med utgångspunkt från fondens storlek den 31 december 1952 och för de daghjälsbelopp, som tillsynsmyndigheten framdeles kan komma att godkänna.

Kontantunderstöden.

Bestämmelser beträffande kontantunderstödsverksamheten finnes meddelade i kungörelsen den 27 maj 1949, nr 278, angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (arbetslöshetskungörelsen). I denna regleras dock ej understödsbeloppen.

Kontantunderstöden består av dels dagunderstöd (grundbelopp, make-tillägg och barntillägg) dels hyreshjälp. Dagunderstödet grundbelopp är dyrortsgraderat, och landets kommuner är indelade i tre grupper. Härvid tillämpas i huvudsak den ortgruppsindelning enligt 1935 års folkpensioneringslag, som gällde vid lagens upphörande den 31 december 1947.

Intill den 1 februari 1953 gällde följande maximibelopp för kontantunderstöden.

Dagunderstöd (kronor per dag; beloppen fastställda 1948):

Ortsgrupp	Grundbelopp	Maketillägg	Barntillägg
I	3: 50	1: 25	1: —
II	3: 75	1: 25	1: —
III.....	4: —	1: 25	1: —

Hyreshjälp (kronor per månad; beloppen fastställda 1941—1949):

Ortsgrupp	Ensamstående	Familjeförsörjare
I	20	40
II	30	60
III.....	45	90
Hälsingborg.....	45	90
Malmö	50	100
Göteborg	60	120
Stockholm.....	75	150

Kungl. Maj:t har den 30 januari 1953 — i avbidan på prövning av det av 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen avgivna, i det föregående behandlade förslaget angående vissa förbättringar av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen — medgivit en provisorisk höjning av kontantunderstöden fr. o. m. den 1 februari 1953, varvid följande maximibelopp fastställts.

Dagunderstöd (kronor per dag):

Ortsgrupp	Grundbelopp	Maketillägg	Barntillägg
I	5: —	1: 25	1: —
II	5: 25	1: 25	1: —
III	5: 50	1: 25	1: —

Hyreshjälp (kronor per månad):

Ortsgrupp	Ensamstående	Familjeförsörjare
I	30	60
II	45	90
III	65	135
Göteborg, Malmö och Hälsingborg....	75	150
Stockholm	100	175

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen har i samband med sitt förut behandlade förslag beträffande ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen erinrat, att enligt socialvårdskommitténs förslag kontantunderstöden skall avskaffas som särskild hjälpform och den behovsprövade hjälpen vid arbetslöshet lämnas i form av socialhjälp. Utredningen utgår ifrån att detta förslag i varje fall inte kommer att genomföras inom den närmaste framtiden. Bortsett från möjligheten för kommunerna att vid arbetslöshet lämna fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen skulle då kontantunderstöden vara den kontanthjälp, som vid sidan av försäkringen står till förfogande vid arbetslöshet. Utredningen fortsätter:

Förhållandet mellan försäkringen och kontantunderstöden har länge tilldragit sig uppmärksamhet. Det ligger i sakens natur att en frivillig arbetslöshetsförsäkring — som förutsätter att de försäkrade genom avgifter själva bestrider en väsentlig del av kostnaderna för hjälpen — ej kan existera om den inte erbjuder förmåner, som är avsevärt bättre än dem man kan erhålla utan att betala avgifter. En väsentlig skillnad till försäkringens förmån ligger givetvis däri att försäkringsersättningarna utgår utan behovsprövning, medan kontantunderstöden är behovsprövade. Försäkringsersättningarna bör emellertid också i fråga om beloppen i princip vara tydligt bättre än kontantunderstöden och reellt lämnas på fördelaktigare villkor än understöden till icke försäkrade. I proposition (nr 301, s. 15—16) till 1944 års riksdag med förslag till bl. a. höjning av maximibeloppet för daghjälp från arbetslöshetskassorna fixerade föredragande statsrådet förhållandet beträffande beloppen inom kontantunderstödsverksamheten och försäkringen så, att försäkringsersättningarna borde med minst 25 % överstiga kontantunderstöden. Denna relation har inte kunnat upprätthållas. Läget har i stället varit det att kontantunderstöden inte kunnat höjas med hänsyn till att de då skulle ha kommit att bli lika fördelaktiga eller bättre än de ersättningar som lämnades vissa grupper av försäkrade. Det har vid behandlingen av dessa frågor förutsatts, att förhållandet mellan försäkringsersättningarna och kontantunderstöden skulle beaktas i samband med nu ifrågakvarande utredningsarbete.

Utredningen har inte funnit det möjligt att föreslå någon genom ett visst procenttal fixerad relation mellan försäkringsersättningar och kontantunderstöd. Även vid bifall till utredningens förslag beträffande försäkringsersättningarna bör man räkna med att marginalen mellan dessa ersättningar och kontantunderstöden ibland kan bli knapp. Under sådana förhållanden är det enligt utredningens mening av vikt att villkoren för erhållande av kontantunderstöd i möjligaste mån anpassas efter försäkringens villkor. Härvid bör emellertid skillnad göras mellan utförsäkrade kassamedlemmar

å ena sidan samt övriga arbetslösa å andra sidan. I fråga om arbetslösa tillhörande grupper, som enligt nuvarande eller framdeles eventuellt ändrade bestämmelser har möjlighet att ansluta sig till försäkringen men underlåter att göra detta för att slippa avgifterna, är det däremot angeläget att utpräglad återhållsamhet iakttages vid utlämnande av kontantunderstöd. Försäkringens regler om karenstid, överförsäkringsregler, säsongrestriktioner m. m. bör beaktas så att inte kontantunderstöden blir fördelaktigare än försäkringsersättningarna. Nu gällande bestämmelser bör, anför utredningen, ses över med beaktande av denna synpunkt. Som exempel på en bestämmelse, som bör ändras, nämner utredningen den nuvarande föreskriften om maximering av kontantunderstödet i förhållande till arbetsinkomsten. Enligt denna bestämmelse kan kontantunderstödet tillåtas stiga till bruttolörens belopp, medan försäkringsersättningen maximeras till 60 % av bruttolönen för ensamstående.

Utredningen har slutligen anfört, att målet givetvis bör vara att försäkringsersättningarna bringas upp till sådan nivå att tillskott i form av kontantunderstöd inte erfordras. Intill dess att så skett bör dock den nuvarande möjligheten för försäkrade att få hyreshjälp bibehållas.

I utlåtande över utredningens förslag har *socialstyrelsen* bl. a. förklarat, att styrelsen inte kan ansluta sig till uppfattningen att i fråga om villkoren för erhållande av kontantunderstöd skillnad skulle göras mellan utförsäkrade kassamedlemmar å ena sidan samt övriga arbetslösa å andra sidan.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. 9/2 1953) föreslagit, att maximibeloppen för kontantunderstöden skall fastställas till de belopp som 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen räknat med i sitt förenämnda betänkande. Dagunderstödet föreslås sålunda höjt till 6 kronor utan dyrortsgradering, maketillägget till 2 kronor och barntillägget till en krona 50 öre per barn. Hyreshjälp bör enligt förslaget få medges med högst den faktiska hyrans belopp utan annan maximering.

Remissbehandlingen av styrelsens förslag är ännu inte avslutad.

Departementschefen.

Såsom utredningen anfört bör man tills vidare utgå ifrån att kontantunderstöden bör bestå som en särskild hjälpform avsedd för arbetslösa vilka är i behov av kontanthjälp men inte erhåller sådan genom arbetslöshetsförsäkringen, vare sig detta beror på att vederbörande inte är anslutna till försäkringen eller på att de är utförsäkrade. Otivelaktigt är det av vikt att en inte alltför liten marginal finnes mellan ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen och kontantunderstöden. Vid bifall till de av mig i det föregående tillstyrkta förslagen synes förutsättningar för upprätthållande av en sådan skillnad i flertalet fall kunna påräknas. Den omständigheten att försäkringsersättningarna varit så låga har under senare år hindrat en i och för sig motiverad höjning av kontantunderstöden. Av samma anledning har frågan om dyrortsgraderingen av kontantunderstöden, vilken fråga vid upprepade tillfällen uppmärksammats av riksdagen, inte kunnat upp-

tagas till omprövning. Dåvarande chefen för socialdepartementet anförde vid anmälan av anslagsbehovet till arbetslöshetsbekämpande åtgärder för budgetåret 1951/52 (prop. 1951:152 s. 17), att frågan om en höjning av kontantunderstöden med hänsyn till den ringa arbetslösheten syntes kunna utan större praktisk olägenhet anstå tills vidare. Om kontantunderstödsverksamheten till följd av ökad arbetslöshet fick en betydande omfattning under budgetåret 1951/52 borde Kungl. Maj:t dock kunna medge en höjning av beloppen. Vid behandlingen av motsvarande anslag för innevarande budgetår berördes frågan inte. Vid anmälan av 1953 års statsverksproposition (V ht s. 126) anförde jag emellertid, att det var min avsikt att senare ta upp frågan om en provisorisk höjning av understödsbeloppen. Då antalet arbetslösa i behov av kontantunderstöd under vintern 1952—1953 ökats avsevärt har jag sedermera ansett en dylik provisorisk höjning erforderlig. De nya maximibestämmelserna har redovisats i det föregående.

Om riksdagen bifaller de beträffande arbetslöshetsförsäkringen framlagda förslagen kan ytterligare någon höjning av maximibeloppen för kontantunderstöden övervägas. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva denna fråga. De spörsmål om en mera detaljerad anpassning av villkoren för kontantunderstöd efter försäkringens villkor som aktualiserats av 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen är jag inte beredd att f. n. ta ställning till.

Hemställan.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor; samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

dels besluta, att statsverket skall för tiden 1 januari 1954—31 december 1959, under de förutsättningar och på de villkor jag i det föregående föreslagit, lämna Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa särskilda bidrag med ett sammanlagt belopp av högst 2 000 000 kronor;

dels ock för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln till *Bidrag till erkända arbetslöshetskassor* anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor.

Kungl. Maj:ts proposition nr 166.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olof Särnmark.

Bilaga 1.

Medlemsantal och tillförsäkrad daghjälp inom de erkända arbetslöshetskassorna den 30 juni 1952.

K a s s a	Antal medlemmar d. 30/6 52	Tillförsäkr. daghjälp (inkl. grundstatsbidr.) d. 30/6 52 kr.
Beklädnadsarbetarnas	38 879	6: 64
Sadelmakarnas	5 511	7: 31
Stenindustriarbetarnas	4 620	5: 17
Handelsanställdas	70 856	7: 15
Sko- o. läderarbetarnas	10 369	7: 46
Träindustriarbetarnas	57 794	7: 71
Musikernas	6 238	4: 71
Lantarbetarnas	38 943	6: 07
Frisörernas	4 037	7: 05
Livsmedelsarbetarnas	38 828	7: 81
Textilarbetarnas	44 727	7: 71
Gjuteriarbetarnas	12 702	7: 88
Gruvindustriarbetarnas	10 703	6: 41
Handelstjänstemännens	17 507	7: 76
De kemisk-tekniska industriarb.	14 360	7: 28
Bleck o. Plåtslagarnas	3 433	7: 61
Försvsverkens civ.personals..	20 225	7: 09
Bryggeriarbetarnas	7 215	7: 36
Transportarbetarnas	36 665	7: 74
Metallindustriarbetarnas	230 010	7: 43
Bokbinderiarbetarnas	11 322	6: 64
Hotell, kafé- o. rest.anst.	23 749	7: 03
Handelsresandenas	513	8: 00
Fabriksarbetarnas	62 689	5: 03
Industritjänstemännens	72 636	6: 79
Elektrikernas	18 655	8: 00
Arbetsledarnas	28 966	8: 00
Målarnas	17 388	7: 90
Sjöfolkets	20 503	7: 00
Vägarbetarnas	16 489	8: 00
Järnvägs-männens	24 987	8: 00
Maskinbefällets	2 784	5: 00
Teateranställdas	545	7: 42
Typografernas	14 407	7: 39
Byggnadsarbetarnas	114 520	7: 97
Skogs- o. flottningsarbetarnas..	22 704	6: 00
Murarnas	13 402	8: 00
Hotelltjänstemännens	2 510	7: 22
Samtliga	1 142 391	7: 24

**Understödsverksamhetens omfattning inom varje erkänd
arbetslöshetskassa år 1951.**

K a s s a	Antal under- stödda dagar 1951	Utbetalat understöd i kr. under år 1951				
		Dag- hjälp	Make- o. husförest. tillägg	Barn- tillägg	Summa	Per medlem
Beklädnadsarbetarnas . . .	47 118	299 081	6 810	11 044	316 935	6: 73
Sadelmakarnas	15 772	110 406	6 406	7 481	124 293	7: 88
Stenindustriarbetarnas . .	23 518	108 321	23 197	13 847	145 365	6: 18
Handelsanställdas	24 271	178 788	12 023	10 457	201 268	8: 29
Skö- o. läderarbetarnas . .	22 354	157 026	13 109	10 026	180 161	8: 06
Träindustriarbetarnas . . .	77 206	514 080	61 534	52 257	627 871	8: 13
Musikernas	24 272	143 166	10 054	8 235	161 455	6: 65
Lantarbetarnas	58 361	309 215	29 881	41 096	380 192	6: 51
Frisörernas	949	6 755	133	335	7 223	7: 61
Livsmedelsarbetarnas . . .	105 218	798 824	43 072	29 705	871 601	8: 28
Textilarbetarnas	57 316	428 017	13 229	16 176	457 422	7: 98
Gjuteriarbetarnas	11 927	95 142	11 201	1 892	108 235	9: 07
Gruvindustriarbetarnas . .	15 741	108 251	16 484	1 722	126 457	8: 03
Handelstjänstemännens . .	3 961	28 867	1 988	1 283	32 138	8: 11
De kemisk-tekniska ind.	8 664	58 657	6 252	2 578	67 487	7: 79
Bleck- o. Plåtslagarnas . .	5 151	40 944	3 371	3 289	47 604	9: 24
Försvarsverkens civ.pers.	15 162	96 185	13 447	6 478	116 110	7: 66
Bryggeriarbetarnas	6 678	47 351	2 972	1 191	51 514	7: 71
Transportarbetarnas	79 573	574 363	72 268	61 001	707 632	8: 89
Metallindustriarbetarnas .	112 935	860 975	89 427	23 441	973 843	8: 62
Bokbinderiarbetarnas . . .	2 020	11 772	615	495	12 882	6: 38
Hotell-, kafé- o. rest.anst.	23 266	168 537	4 499	11 895	184 931	7: 95
Handelsresandenas	551	4 408	460	297	5 165	9: 37
Fabriksarbetarnas	87 961	478 436	58 734	40 110	577 280	6: 56
Industritjänstemännens . .	14 160	96 429	8 240	9 908	114 577	8: 09
Elektrikernas	11 067	69 103	8 678	7 518	85 299	7: 71
Arbetsledarnas	1 580	11 053	1 684	1 418	14 155	8: 96
Målarnas	236 078	1 688 530	192 533	180 217	2 061 280	8: 73
Sjöfolkets	12 098	84 625	5 910	4 882	95 417	7: 89
Vägarbetarnas	30 146	168 345	30 401	40 383	239 129	7: 93
Järnvägsmännens	15 306	120 636	12 168	16 524	149 328	9: 76
Maskinbefälets	350	1 750	183	119	2 052	5: 86
Teateranställdas	2 366	14 366	460	698	15 524	6: 56
Typografernas	2 581	19 136	1 294	1 379	21 809	8: 45
Byggnadsarbetarnas	402 286	2 796 092	382 685	365 841	3 544 618	8: 81
Skogs- o. flottningsarb. . .	36 031	162 139	34 207	60 500	256 846	7: 13
Murarnas	80 423	568 063	75 328	62 222	705 613	8: 77
Hotelltjänstemännens . . .	6	18	—	—	18	3: 00
Samtliga	1 674 423	11 427 852	1 254 937	1 107 940	13 790 729	8: 24

Bilaga 3.

De erkända arbetslöshetskassornas verksamhet 1935—1951.

År	Antal årsmed- lemmar	Arbets- löshets- procent	Antal under- stöds- dagar	Antal under- stödsdagar per års- medlem	Under- stöds- procent ¹	Utbetalat understöd per under- stödd dag kr	Erlagda avgifter per års- medlem kr	Stats- bidrags- procent ²
1935	40 813	9.0	157 913	3.9	13.6	2: 35	13: 14	34.9
1936	76 302	11.4	400 010	5.2	14.7	2: 70	17: 70	37.1
1937	120 400	8.9	624 328	5.2	18.7	2: 90	18: 61	36.1
1938	176 137	7.9	987 796	5.6	22.5	2: 90	18: 10	35.0
1939	189 664	6.4	806 115	4.3	21.2	2: 97	18: 05	30.4
1940	206 532	7.9	1 501 658	7.3	29.5	2: 88	16: 08	42.8
1941	273 504	8.6	2 026 814	7.4	27.9	3: 26	16: 48	51.0
1942	436 919	5.2	2 168 696	5.1	30.0	4: 38	21: 78	55.1
1943	676 315	4.9	1 851 275	2.7	17.9	4: 68	23: 01	35.5
1944	738 246	5.1	1 995 224	2.7	17.1	4: 96	23: 58	28.9
1945	801 499	5.1	2 423 134	3.0	18.9	6: 19	23: 41	43.5
1946	853 011	4.0	1 639 400	1.9	15.4	6: 63	25: 35	38.4
1947	913 407	3.9	1 588 175	1.7	14.2	6: 99	25: 01	38.8
1948	1 020 343	4.4	2 372 373	2.3	17.0	7: 38	26: 10	46.0
1949	1 047 140	3.9	2 948 112	2.8	22.9	7: 87	27: 32	47.0
1950	1 072 078	3.5	2 804 937	2.6	24.2	8: 05	27: 63	43.9
1951	1 112 050	2.9	1 674 423	1.5	16.5	8: 24	27: 60	35.0

¹ Visar för huru stor del av den genom arbetslöshetsfristämpling redovisade tiden (= arbetslöshetsprocenten) försäkringsersättning («understöd») utgått.

² Statsbidrag till understöd i procent av summa utgivet understöd.